

๑๐๘

องค์พระปฏิมา
พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน

๑๐๘

องค์พระปฏิมา
พระพุทธรปค่แผ่นดิน

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสวันอาสาฬหบูชา พุทธศักราช ๒๕๖๐

คำปรารภ

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี
เนื่องในโอกาสจัดพิมพ์หนังสือ “๑๐๘ องค์พุทธปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน”
พุทธศักราช ๒๕๖๐

พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากว่า ๒,๕๐๐ ปี มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของศาสนาพุทธและมีหลักธรรมคำสั่งสอนที่เป็นสัจธรรม เน้นทางสายกลาง โดยมุ่งให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่เบียดเบียนกัน พุทธศาสนาจึงเจริญงอกงามมาจนปัจจุบัน

พระพุทธรูปหรือพระปฏิมาเป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนสักการบูชาด้วยความระลึกถึงพระศาสดา เพื่อจะได้บังเกิดพุทธานุสติและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เพื่อให้จิตใจมีคุณธรรมและความดีงาม การจัดสร้างพระพุทธรูปประดิษฐานคู่บ้านคู่เมืองของไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นที่เลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนมาหลายชั่วอายุคน รูปร่างและลักษณะของพระพุทธรูปจะมีความงดงามแตกต่างกันไปในแต่ละสกุลช่าง แต่ละยุคสมัย โดยมีพุทธอิริยาบถในลักษณะปางต่าง ๆ ตามพุทธประวัติ และมีพุทธลักษณะงดงามตามศิลปกรรมในยุคนั้น ๆ ได้แก่ ศิลปะสมัยทวารวดี ศิลปะศรีวิชัย ศิลปะลพบุรี ศิลปะเชียงแสน ศิลปะล้านนา ศิลปะสุโขทัย ศิลปะอยุธยา และศิลปะรัตนโกสินทร์ พระพุทธปฏิมาทุกองค์แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองไพบูลย์ของพุทธศาสนาโดยประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอารามต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างแน่นแฟ้น ทั้งนำความเป็นสิริมงคลและอานุภาพแห่งพระพุทธปฏิมาปกแผ่คุ้มครองชาวไทยให้ร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา

หนังสือ “๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน” จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสวันอาสาฬหบูชา อันเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีพระรัตนตรัยครบ ๓ องค์ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ รวมทั้งเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ วิวัฒนาการและประวัติเกี่ยวกับพระพุทธปฏิมาคู่บ้านคู่เมืองรวมทั้งความสำคัญพระพุทธปฏิมา ๑๐๘ องค์ ที่สร้างขึ้นมาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและประดิษฐานอย่างมั่นคงคู่แผ่นดินไทย ซึ่งมีความงดงามด้วยพุทธศิลป์ และมีคุณค่าทางจิตใจแก่พุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยทั่วกัน

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี

สาร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของคนไทยมาช้านาน สิ่งหนึ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธรูปอันเป็นที่เคารพสักการะเลื่อมใสศรัทธามาตลอดระยะเวลาที่พระพุทธศาสนาตั้งมั่นในประเทศไทย และประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองทั่วทุกภูมิภาค

เนื่องในวันอาสาฬหบูชาซึ่งเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และด้วยพลังอานุภาพแห่งองค์พระปฏิมาที่คุ้มครองชาวไทยให้เกิดศานติสุข จึงเป็นโอกาสอันดีที่กระทรวงวัฒนธรรมจัดพิมพ์หนังสือ “๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน” เพื่อน้อมรำลึกในพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงประกาศพระศาสนา ทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตร และถือเป็นวันที่มีพระสงฆ์องค์แรกบังเกิดขึ้นในโลก ทำให้มีพระรัตนตรัยครบองค์ ๓ รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้ให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนา

จำนวน ๑๐๘ เป็นตัวเลขมงคลในทางพระพุทธศาสนา ตามคัมภีร์ชินาลังการฎีกาของลังกา ระบุว่าเป็นมงคลที่พราหมณ์ได้เห็นจากฝ่าพระบาทของเจ้าชายสิทธัตถะเมื่อประสูติได้ ๕ วัน ดังปรากฏการจำหลักลวดลายมงคล ๑๐๘ ประการที่ฝ่าพระบาทพระพุทธไสยาส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และมงคลในทางโหราศาสตร์ ซึ่งอ้างกำลังเทวดาอัฐเคราะห์ ได้ ๑๐๘ เช่นกัน กอปรด้วยพระพุทธปฏิมาประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของไทยนับจำนวนเกินกว่า ๑๐๘ องค์ การเลือกสรรพระพุทธปฏิมารวบรวมจัดพิมพ์ในครั้งนี้จึงไม่อาจครอบคลุมพระพุทธรูปสำคัญได้ทั่วทุกภาค ทุกจังหวัด อย่างไรก็ตาม กระทรวงวัฒนธรรมจะได้รวบรวมนำมาแสดงในโอกาสต่อไป เพราะบรรดาพระพุทธปฏิมา คือหลักฐานแสดงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาที่ประดิษฐานอย่างมั่นคงในประเทศไทย และเพื่อชาวไทยได้ยึดมั่นในคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระศาสดาแห่งพระพุทธศาสนาและมีคุณธรรมเพื่อดำรงชีพที่งดงามด้วยสันติสุข

การจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง ๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน ของกระทรวงวัฒนธรรม เผยแพร่ประวัติแห่งพระพุทธปฏิมาซึ่งประดิษฐาน ณ พระอารามต่างๆ ทั่วประเทศ ในการปกปักรักษาคุ้มครองพุทธศาสนิกชน ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางแล้ว ยังมุ่งหวังให้พุทธศาสนิกชนมีพุทธานุสติ รำลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงพระกรุณาธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ อย่างถ่องแท้ องค์ความรู้ด้านประวัติพระพุทธปฏิมาและพุทธศิลป์ที่สร้างขึ้นในแต่ละยุคสมัย เสริมสร้างความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันงดงาม สะท้อนวิถีชีวิตไทยที่ต่างมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกัน

กระทรวงวัฒนธรรม จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรื่อง **๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน** จะเป็นหนังสือมรดกพุทธศาสนาแห่งแผ่นดิน ที่แสดงหลักฐานความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย อำนวยความรู้เพื่อการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์

(นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

สาร
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เห็นความสำคัญในการทำนุบำรุง ส่งเสริมให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรอง รวมทั้งเพื่อให้คนไทยนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จึงดำริจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาขึ้น

พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนเลื่อมใสเจริญศรัทธามาแต่โบราณกาล ปรากฏพระพุทธรูปประดิษฐานตามวัดวาอารามจำนวนมาก โดยมีรูปแบบลักษณะ ปางของพระพุทธรูป รวมทั้งวัสดุที่สร้าง สืบเนื่องต่อกันมาในแต่ละยุคสมัย พระพุทธปฏิมาจึงมีทั้งประวัติการสร้างที่เก่าแก่ยาวนาน การสร้างด้วยวัสดุที่ล้ำค่าเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาอย่างสูง และมีลักษณะทางศิลปกรรมที่งดงามอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่าทั่วทุกภูมิภาคต่างมีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง เป็นที่เคารพสักการะและเป็นที่พึ่งทางจิตใจกันโดยทั่วไป

เนื่องในโอกาสวันอาสาฬหบูชา ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๘ พุทธศาสนิกชนต่างทำบุญกุศลรำลึกถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร และเวียนเทียน กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จึงจัดพิมพ์หนังสือ เรื่อง “๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน” เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปสำคัญทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาคต่าง ๆ สืบต่อพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยืนยาวเป็นศาสนาหลักของคนไทยสืบไป และด้วยเหตุที่วัดในประเทศไทยมีพระพุทธรูปสำคัญที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก บางวัดมีพระพุทธรูปสำคัญหลายองค์ การจัดพิมพ์ครั้งนี้จึงรวบรวมพระพุทธรูปสำคัญส่วนหนึ่ง โดยเลือกสรรพระพุทธปฏิมาที่ปรากฏตามตำนานพระพุทธรูปสำคัญ จากความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่งอีกประการหนึ่งมาจัดพิมพ์เผยแพร่

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะอำนวยประโยชน์แก่ผู้สนใจโดยทั่วหน้ากัน รวมทั้งช่วยกันสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตราบชั่วกาลนาน

(นายกฤษฎ์ศญพงษ์ ศิริ)
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

คำนำ
อธิบดีกรมการศาสนา

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตระหนักในนโยบายส่งเสริมให้ชาวไทยน้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีศีลธรรม ยึดมั่นในการสร้างคุณความดี และได้พิจารณาเห็นว่า พระพุทธรูปหรือพระพุทธปฏิมาที่ประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองทั้งในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาค คือศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย สร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น และเป็นสัญลักษณ์แห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีพลังอานุภาพ ความสงบศานติสุข ให้บังเกิดความร่มเย็นในแผ่นดินไทยอย่างถาวรมั่นคง กล่าวได้ว่า “แผ่นดินไทย คือ แผ่นดินธรรม”

เนื่องในวันอาสาฬหบูชาปูรณมี ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และเป็นวันที่พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม ทูลขอบรรพชา พระพุทธองค์ประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา เป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา ในวันนี้จึงมีพระรัตนตรัยครบ ๓ คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงจัดพิมพ์หนังสือ “๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน” เนื่องในวันอาสาฬหบูชานี้ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนร่วมปฏิบัติบูชา น้อมรำลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีพระกรุณาธิคุณในการประทานหลักธรรมคำสั่งสอน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นคนดี มีคุณธรรม ในการนี้ได้รวบรวมประวัติองค์พระปฏิมาจากทั่วทุกภูมิภาค แสดงสถานที่ประดิษฐานและลักษณะพุทธศิลป์ แต่ด้วยข้อจำกัดของจำนวนพระปฏิมาที่กรมการศาสนาได้เลือกสรรให้เท่ากับจำนวน ๑๐๘ ซึ่งเป็นตัวเลขที่นับถือกันว่าเป็นมงคล จึงมิอาจจัดพิมพ์พระพุทธรูปสำคัญได้ครบถ้วน ทั้งนี้ได้จัดลำดับองค์พระปฏิมาตามลักษณะทางศิลปกรรมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งมีความแตกต่างในแต่ละสกุลช่าง อย่างไรก็ตาม รูปแบบและพัฒนาการของพระพุทธรูปได้สร้างความเลื่อมใสศรัทธาและพลังความเชื่อมั่นที่มีต่อพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนตลอดมา

จึงหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะอำนวยประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนทั้งด้านความรู้ทางพระพุทธศาสนา และเพื่อการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสถาพรต่อไป

(นายมานัส ทารัตน์ใจ)
อธิบดีกรมการศาสนา

สารบัญ

๑๐ **บทนำ**

๑๓ **พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร**
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร

๑๕ **พระพุทธสิหิงค์**
พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พระพุทธปฏิมา ศิลปะทวารวดี

๑๗ **พระพุทธนรเชษฐ์ฯ**
วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม

๑๙ **พระคันธาวาส**
วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระพุทธปฏิมา ศิลปะลพบุรี

๒๑ **หลวงพ่อศิลา**
วัดทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

๒๓ **พระพุทธเทวราชปฏิมากร**
วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พระพุทธปฏิมา ศิลปะล้านนา

๒๕ **พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์**
วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

๒๗ **หลวงพ่อเพชร**
วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร

๒๙ **หลวงพ่อเพชร**
วัดท่าถนน จังหวัดอุตรดิตถ์

๓๑ **พระเจ้าแสนแซ่**
วัดเด่นชัย จังหวัดแพร่

๓๓ **พระเจ้าทองทิพย์**
วัดสวนตาล จังหวัดน่าน

๓๕ **พระเจ้าแข้งคม (พระป่าตาลน้อย)**
วัดศรีเกิด จังหวัดเชียงใหม่

๓๗ **พระเจ้าเก้าตื้อ**
วัดบุปผาราม (วัดสวนดอก) จังหวัดเชียงใหม่

๓๙ **พระแซกคำ**
วัดคฤหบดี กรุงเทพมหานคร

๔๑ **พระศากยสิงห์**
วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๔๓ **พระหริภุญชัยบรมโพธิสัตว์**
วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๔๕ **พระประธานในวิหารหลวง**
วัดไหล่หินหลวง จังหวัดลำปาง

๔๗ **พระอัฏฐารส**
วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

พระพุทธปฏิมา ศิลปะสุโขทัย

๔๙ **พระพุทธลีลา**
วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๕๑ **พระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร (พระสุโขทัยไตรมิตร)**
วัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๕๓ **พระร่วงโรจนฤทธิ์ฯ**
วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม

๕๕ **หลวงพ่อโต**
วัดบางพลีใหญ่ใน จังหวัดสมุทรปราการ

๕๗ **พระพุทธชินศรีมุนีนารถฯ**
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๕๙ **พระศรีศากยมุนี**
วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๖๑ **พระศาสดา**
วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๖๓ **พระพุทธชินสีห์**
วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๖๕ **พระศรีศาสดา**
วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๖๗ **พระไสยา**
วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๖๙ **พระพุทธชินราช**
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

๗๑ **พระพุทธชินวร**
วัดอินทาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๗๓ **พระพุทธปฏิมากร (หลวงพ่อสุโขทัย)**
วัดหนัง ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๗๕ **หลวงพ่อร่วง**
วัดมหรรณพาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๗๗ **พระสิทธารถ**
วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๗๙ **พระพุทธนาคน้อย**
วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๘๑ **พระสุรภีพุทธพิมพ์**
วัดปรินายก วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๘๓ **พระทศพลญาณ**
วัดบรมนิวาส ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พระพุทธปฏิมา ศิลปะอยุธยา

๘๕ **พระพุทธเทวปฏิมากร**
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๘๗ **พระพุทธมารวิชัยอภัยปรปักษ์ฯ**
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๘๙ **พระมงคลบพิตร**
วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๙๑ **พระสัมพุทธมุนี**
วัดเสนาสนาราม ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๙๓ **พระพุทธไตรรัตนนายก**
วัดพนัญเชิง วรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๙๕ **พระพุทธกษัตราธิราช**
วัดกษัตราธิราช วรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๙๗ **หลวงพ่อโต ปางป่าเลไลยก์**
วัดป่าเลไลยก์ วรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี

๙๙ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

๑๐๑ **พระประธานในอุโบสถ**
วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี

๑๐๓ **พระพุทธไสยาสน์ วัดป่าโมก**
วัดป่าโมก วรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

๑๐๕ **พระพุทธโสธร**
วัดโสธรวราราม วรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑๐๗ **หลวงพ่อวัดไร่ขิง**
วัดไร่ขิง หรือวัดมงคลจินดาราม จังหวัดนครปฐม

๑๐๙ **พระพุทธไสยาสน์**
วัดพระนอนจักรสีห์ วรวิหาร จังหวัดสิงห์บุรี

๑๑๑ **พระเจ้าศรีธรรมโศกราช**
วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑๑๓ **หลวงพ่อสุขเกษม**
วัดโบสถ์สามเสน กรุงเทพมหานคร

๑๑๕ **พระพุทธสิหิงค์**
หอพระพุทธสิหิงค์ ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑๑๗ **พระพุทธนิมิตวิชิตมารโมลีฯ**
วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระพุทธปฏิมา ศิลปะล้านช้าง

๑๑๙ **พระอรุณ**
วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๒๑ **พระเสริม**
วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๒๓ **หลวงพ่อองค์ตื้อ**
วัดศรีชมภูองค์ตื้อ จังหวัดหนองคาย

๑๒๕ **พระใส**
วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๒๗ **หลวงพ่อพระใส**
วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

๑๒๙ **พระแสน (เมืองเชียงแตน)**
วัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพมหานคร

๑๓๑ **พระบาง**
วัดไตรภูมิ จังหวัดนครพนม

พระพุทธปฏิมา ศิลปะรัตนโกสินทร์

๑๓๓ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๓๕ **พระพุทธนรสีห์ตรีโลกเชฏฐ์ฯ**
วัดชนะสงคราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๓๗ **พระพุทธโมลีโลกนาถ**
วัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๓๙ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดดุสิดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๔๑ **สมเด็จพระพุทธชนกศาสดาปฐมบรมสุวรรณรัฏฐ์จักรี**
วัดสุวรรณดาราราม ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑๔๓ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดหิรัญรูจี วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๔๕ **พระพุทธธรรมิศราชโลกธาตุดิลก**
วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๔๗ **พระพุทธจุฬารักษ์**
วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๔๙ **พระพุทธชัมภูนุท มหาบุรุษลักขณา อสีตยานุบพิตร**
วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๕๑ **พระพุทธอนันตคุณอดุลยบพิตร**
วัดราชโอรสาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๕๓ **พระพุทธไสยาส (พระนอนวัดโพธิ์)**
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๕๕ **พระศรีสรรเพชญ์**
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๕๗ **พระพุทธตรีโลกเชษฐ์**
วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๕๙ **พระพุทธเสรฏฐมุนี**
วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๖๑ **พระพุทธเทววิลาส**
วัดเทพธิดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๖๓ **พระประธานในพระวิหาร**
วัดเทพธิดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๖๕ **พระเสฏฐตมมุนี**
วัดราชนัดดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๖๗ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๖๙ **พระพุทธมหาจักรพรรดิ**
วัดนางนอง วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๗๑ **พระพุทธธรรมวิเชษฐศาสดา**
วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๗๓ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดเครือวัลย์ วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๗๕ **พระพุทธไตรรัตนนายก**
วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๗๗ **พระพุทธมหาโลกาภินันทปฏิมากร**
วัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร จังหวัดนนทบุรี

๑๗๙ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพมหานคร

๑๘๑ **พระพุทธสิหังคปฏิมากร**
วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๘๓ **พระพุทธวชิรมงกุฎ**
วัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๘๕ **พระสัมพุทธสิริ**
วัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๘๗ **พระพุทธนฤมิตร**
วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๘๙ **พระพุทธวชิรญาณ**
วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๙๑ **พระพุทธปัญญาอัคคะ**
วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๙๓ **พระประธานในอุโบสถ**
วัดนายโรง กรุงเทพมหานคร

๑๙๕ **พระพุทธมหาชนก**
วัดปทุมคงคา ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๙๗ **พระสัมพุทธพรรณี (จำลอง)**
วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๙๙ **พระนิรันตราย (จำลอง)**
วัดพระแก้วน้อย จังหวัดเพชรบุรี

๒๐๑ **พระไพรีพินาศ (จำลอง)**
วัดพระแก้วน้อย จังหวัดเพชรบุรี

๒๐๓ **พระประธานในพระอุโบสถ**
วัดมหาสมณาราม ราชวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

๒๐๕ **พระพุทธอังคีรส**
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๒๐๗ **พระพุทธชินราช (จำลอง)**
วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

๒๐๙ **พระพุทธนฤมลธรรโมภาส**
วัดนิเวศธรรมประวัติ ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๑๑ **พระศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์**
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

๒๑๓ **พระพุทธกาญจนธรรมสถิต**
วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก กรุงเทพมหานคร

๒๑๕ **พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ (พระพุทธรูปสี่มุมเมือง)**
จังหวัดราชบุรี ลำปาง พัทลุง และสระบุรี

๒๑๗ **สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร์**
วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

๒๑๙ **พระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี**
วัดพระบาทมิ่งเมือง วรวิหาร จังหวัดแพร่

๒๒๑ **พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล**
วัดเขากงมงคลมิ่งมิตรปฏิฐาราม อุทยานเขากง จังหวัดนราธิวาส

๒๒๓ **พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์**
วัดทิพย์สุคนธาราม จังหวัดกาญจนบุรี

๒๒๕ **พระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินธรโลกนาถ**
พระพุทธอุทยานโลก เขาอีโต้ จังหวัดปราจีนบุรี

๒๒๗ **พระบูรพาบรรพต**
วัดเขาเจดีย์ จังหวัดชุมพร

๒๒๘ **บรรณานุกรม**

บทนำ

สัญลักษณ์แทนสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาสำหรับสักการบูชา เพื่อสามารถเข้าถึงรสแห่งพระธรรมคำสอนของพระบรมศาสดา และน้อมนำพลังแห่งพุทธานุภาพเพื่อการปฏิบัติให้สัมฤทธิผล คือ พระพุทธปฏิมากรแห่งพระพุทธศาสนา เรียกกันทั่วไปว่า พระพุทธรูป ในลีลาท่าทางแบบพระพุทธจริยวัตรเป็นปางต่าง ๆ สร้างด้วยอัญมณี ศิลา โลหะผสม รวมทั้งก่ออิฐถือปูน ตกแต่งด้วยการลงรักปิดทอง หรือปิดหุ้มด้วยแผ่นโลหะสีทองเรืองอร่าม ประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานทั้งในอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ หอพระจัตุรมุข บนพระสถูปเจดีย์ ตลอดทั้งประทับอยู่กลางแจ้งในพระอาราม ท่ามกลางธรรมชาติ อุทยานพุทธสถาน มีพุทธลักษณะสี่พระอิริยาบถ นั่ง เดิน ยืน นอน ที่ขนาดสูงใหญ่ทอดทัศนาเห็นได้แต่ไกล ๆ ล้วนมีมาแล้วนับพันปี ที่ปรากฏอยู่บนผืนแผ่นดินไทยเป็นพระพุทธปฏิมาที่งดงามด้วยพุทธศิลป์ กำหนดอายุตามยุคสมัย ได้แก่ ทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี ล้านนา (เชียงแสน) สุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน คือ รัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปในกลุ่มล้านช้าง รวมอยู่ด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๕ พระองค์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ประดิษฐานมั่นคงในแผ่นดิน ทั้งเพื่อความสง่างามของบ้านเมือง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ปลูกฝังกล่อมเกลาประชาราษฎรในขณะนั้น ด้วยเหตุที่บ้านเมืองต้องเผชิญภัยสงครามเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาล่มสลาย ต้องอยู่ในสมรภูมิป้องกันข้าศึกหลายแห่งต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน กระทั่งล่วงมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ พระพุทธศาสนาย่อมจะเกื้อกูลฟื้นฟูกล่อมเกลาจิตใจของเหล่าทหารและราษฎรได้ ทรงชักชวนพระราชวงศ์ ข้าราชการร่วมช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่ชำรุดทรุดโทรมจำนวนมากให้คืนคงเป็นวัดที่สมบูรณ์งดงามเป็นที่จำพรรษาพระภิกษุสามเณร ดังปรากฏพระอารามด้านแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก สมเด็จกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ทรงบูรณะพระอาราม ได้แก่ วัดสำเพ็งหรือวัดปทุมคงคา วัดสลักหรือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ สมเด็จกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข (วังหลัง) ทรงบูรณะ ได้แก่ วัดเชิงเลนหรือวัดบพิตรพิมุข แม้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงบูรณะวัดโพธารามหรือวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามอย่างยิ่งใหญ่ กระทั่งเป็นวัดประจำรัชกาล เป็นต้น ดังเป็นราชประเพณีการสร้างพระอารามในรัชกาลต่อ ๆ มา

วัดวาอารามที่ทำนุบำรุงแล้วเสร็จนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ทิ้งอยู่ในวัดร้างเมืองเหนือโดยเฉพาะสุโขทัยและเมืองใกล้เคียงมาประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ พระวิหาร พระอารามที่กรุงเทพฯ จำนวนมาก เป็นการป้องกันมิให้ปรักหักพัง ชำรุดสูญหาย เมื่อขาดผู้ดูแลรักษา นอกจากพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่กล่าวว่า

“ ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
จะป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนแลมนตรี ”

จึงเป็นที่ตระหนักรู้ถึงพระราชหฤทัยว่าทรงเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาลึกซึ้ง ในรัชกาลของพระองค์ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์บริบูรณ์นานาประการ นับตั้งแต่บูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามเป็นเบื้องต้น ทรงสรรหาพระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ คุณธรรม มาดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชปกครองคณะสงฆ์ ปรับปรุงกฎหมายคณะสงฆ์ กำจัดพระอลัชชีที่แสวงประโยชน์ในพระศาสนา โปรดให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท เป็นแม่กองดำเนินการกระทำสังคายนาพระไตรปิฎก เป็นครั้งสำคัญในแผ่นดิน ณ

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ นับเป็นครั้งที่ ๗ ของโลก ฟื้นฟูราชประเพณีวันสำคัญในพระพุทธศาสนา กำหนดให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา อบรมศีลธรรมจรรยาตลอดทั้งความรู้ในสาขาอื่น ๆ แก่กุลบุตร ดังนั้น พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์จึงทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองเป็นอเนกประการสืบต่อมาตราบปัจจุบัน

ว่าด้วยพระพุทธปฏิมากรที่สร้างขึ้นในรัชกาลต่อ ๆ มา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปรากฏมีจำนวนมากทั้งเนื่องในโอกาสสำคัญในแต่ละรัชกาลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของบ้านเมือง และมีพุทธศิลป์ที่แตกต่างกันในแต่ละรัชกาลด้วย ประเพณีการสร้างพระพุทธปฏิมากรเป็นศรัทธาเลื่อมใสที่แนบแน่นของพุทธศาสนิกชน นอกจากนั้นในส่วนของประชาชนยังมีศรัทธาเดินทางไปสักการะพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองที่ประดิษฐานเป็นศรีสง่าในถิ่นต่าง ๆ เช่น พระพุทธชินราช ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก พระร่วงโรจนฤทธิ์ฯ ณ พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พระพุทธไสยาสน์ วัดป่าโมก จังหวัดอ่างทอง พระใส วัดโพธิ์ชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นต้น ล้วนเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง สถิตเป็นขวัญแผ่นดินที่พึ่งแก่พุทธศาสนิกชน ที่เดินทางไปสักการบูชาทั้งในเทศกาลและในเวลาที่สะดวก

เฉพาะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ได้ปรากฏว่า มีพระพุทธปฏิมาเกิดขึ้นด้วยพระราชศรัทธาเพื่ออัญเชิญพระบารมีในพุทธานุภาพแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาปกปักรักษาประเทศชาติ บ้านเมือง รวมตลอดถึงประชาชนพลเมืองให้อยู่อย่างร่มเย็นหลายโอกาส ตลอดรัชกาล จึงเป็นสิ่งที่ควรรับรู้และร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธปฏิมาที่มีความศักดิ์สิทธิ์ว่า แม้จะเสด็จสู่สวรรคาลัยแล้วยังคงปกปักรักษาชาวไทยทั้งหลายด้วยพระพลังแผ่นดินในพระองค์ ซึ่งชาวไทยจะได้รับความคุ้มครองยิ่งขึ้น ไม่ว่าเวลาจะพ้นผ่านไปนานเท่าใด

จำนวนตัวเลข “๑๐๘” ถือกันว่า เป็นจำนวนเลขมงคลที่มีความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมความเชื่อทางโหราศาสตร์และไสยศาสตร์

ในพระพุทธศาสนามีจำนวนตัวเลข “๑๐๘” หลายประการ ดังตัวอย่างในลวดลายรอยพระพุทธบาท เช่น ที่ฝ่าพระบาท พระพุทธไสยาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีจำนวน ๑๐๘ อย่าง เรียกว่า มงคล ๑๐๘ ในพุทธประวัติ ตอนพระสิทธัตถะประสูติ ก็มีพราหมณ์จำนวน ๑๐๘ มารับและกระทำทักษิณา ลูกประคำ ที่ใช้ในการนับขณะภาวนา ก็จะมีจำนวน ๑๐๘ เม็ด มนต์คาถาบางบท ต้องเสกถึง ๑๐๘ คาบ (ครั้ง) จึงจะศักดิ์สิทธิ์ได้ผล แต่เหตุใด จึงกำหนดให้มีจำนวน ๑๐๘ ยังหาข้อยุติไม่ได้

ความหมายประการหนึ่งของจำนวนตัวเลข “๑๐๘” ในทางพระพุทธศาสนา มีที่มาจากคุณพระรัตนตรัย คือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ รวมกันได้จำนวน ๑๐๘ ประการ ซึ่งมาจากพระคาถารัตนมาลา หรือพระคาถาอิติปิโสรัตนมาลา ที่ร้อยกรองภาษาบาลี โดยนำอักขระแรกบทสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ หรือบทสวดอิติปิโสฯ มาแจกแจงเป็นคาถาเอกเทศนับรวมได้ทั้งหมด ๑๐๘ บท แบ่งออกเป็นบทสรรเสริญพระพุทธคุณจำนวน ๕๖ บท บทสรรเสริญพระธรรมคุณจำนวน ๓๘ บท และบทสรรเสริญพระสังฆคุณจำนวน ๑๔ บท

อย่างไรก็ดี ตัวเลข “๑๐๘” ในทางพระพุทธศาสนา ยังมีความเกี่ยวข้องกับความหมายอื่นๆ เช่น เวทนา ๑๐๘ (การเสวยอารมณ์ความรู้สึกรสของอารมณ์) ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับลูกประคำ ที่ใช้ในการนับขณะภาวนาก็เป็นไปได้เช่นกัน

ลูกประคำจำนวน ๑๐๘ เม็ดนั้น จีนใช้ทั้งในทางศาสนา และเป็นเครื่องยศของขุนนางจีน “เสฐียรโกเศศ” อธิบายว่า *“เครื่องยศของขุนนางจีน มีลูกประคำ ๑๐๘ เป็นส่วนประกอบด้วย เม็ดลูกประคำ เป็นขนาดใหญ่และมีเม็ดคั่น ซึ่งลางที ทำด้วยเงินลงยา มีลวดลายงดงาม มีสายทิ้งสามสาย ร้อยเม็ดลูกประคำ ใช้เป็นคะแนน ลางทีก็มี แถบแพร ปักด้วยลูกปัดสีเป็นลวดลายต่างๆ ห้อยที่สายทิ้งทั้งสาม แถบแพรนี้ มักมีแผ่นโลหะกลมแล้วมีเม็ดลูกประคำรูปไข่ ขนาดใหญ่ ห้อยเป็นเม็ดที่สุดของ สายทิ้ง รวมพวงลูกประคำ และสายทิ้ง เป็นสี่สายด้วยกัน เรียกว่า หยาดน้ำค้างบ้าง ลูกประคำศิษย์บ้าง โลกบาลทั้ง ๔ บ้าง เป็นเครื่องหมายว่า พระมหากษัตริย์ บิดามารดา และอาจารย์บ้าง ลูกประคำสำหรับยศ ที่กล่าวนี้ ลางทีเป็นของมีราคามาก ใช้แต่พวกขุนนาง ในงานพิธีของแผ่นดินเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าเกี่ยวข้องกับ ลัทธิศาสนา”*

ส่วนในทางโหราศาสตร์ กล่าวว่า จำนวน ๑๐๘ มาจาก กำลังเทวดาอัฐเคราะห์ คือ อาทิตย์ ๖ จันทร์ ๑๕ อังคาร ๘ พุธ ๑๗ เสาร์ ๑๐ พฤหัสบดี ๑๙ ราหู ๑๒ ศุกร์ ๒๑ รวมกำลังเทวดา ๘ องค์ ได้ ๑๐๘

พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต)

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธาน ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาติไทย มีความศักดิ์สิทธิ์สำคัญสูงสุดแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสิ่งวิเศษหาค่ามิได้ ประดิษฐานเป็นประธานในการพระราชพิธีสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เพื่อบันดาลความเจริญรุ่งเรืองไพบูลย์ร่มเย็นบังเกิดแก่ชาติและอาณาประชาราษฎร์

พุทธศิลป์

สร้างด้วยหยกเขียว ศิลปะล้านนา หรือเชียงแสน ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๐ หน้าตักกว้าง ๑๙ นิ้ว สูงจากฐานถึงรัศมี ๒๘ นิ้ว ปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ ประดิษฐานเหนือฐานชุกชี ประดับด้วยลายกลีบบัวลายแข้งสิงห์ มีผ้าทิพย์ห้อยประกอบเบื้องหน้าภายในบุษบกไม้แกะสลักหุ้มด้วยทองคำ เหนือองค์พระมีสุวรรณฉัตรคันดาล ๕ ชั้น กางกั้น

ประวัติ

เดิมองค์พระพอกปูนหุ้มไว้อยู่ในวัดพระแก้ว เมืองเชียงรายตั้งแต่พุทธศักราช ๑๙๗๙ เมื่อปูนกระเทาะพบพระแก้วมรกตอยู่ภายในได้อัญเชิญไปประดิษฐาน ณ เมืองสำคัญในล้านนาและล้านช้าง เมืองลำปาง เชียงใหม่ เมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และพุทธศักราช ๒๓๒๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อดำรงตำแหน่งสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงเป็นแม่ทัพจัดความเรียบร้อยเมืองเวียงจันทน์ ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตกลับมากรุงธนบุรีด้วย ประดิษฐานในอาคารชั่วคราวใกล้พระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ทรงจัดพิธีสมโภชเป็นเวลา ๓ วัน

พุทธศักราช ๒๓๒๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จปราบดาภิเษก ได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อสร้างพระบรมมหาราชวัง และวัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้ว จึงอัญเชิญพระแก้วมรกตมาประดิษฐาน เป็นพระพุทธปฏิมาประธาน ถวายนามว่า พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร เมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๗ เป็นพระพุทธปฏิมาสำคัญคู่บ้านคู่เมือง ประดิษฐานเป็นประธานในพระราชพิธีสำคัญทั้งสถาบันพระมหากษัตริย์และบ้านเมืองตั้งแต่บัดนั้นตราบปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงทำนุบำรุงและถวายสักการะอย่างยิ่งใหญ่ ได้สร้างเครื่องทรงสำหรับ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวถวาย มีพระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงกำหนดไว้ประจำการพระราชพิธีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เช่น จารึกพระสุพรรณบัฏ พระราชลัญจกร ประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และพระราชพิธีประจำแต่ละรัชกาล ล้วนประกอบพิธีในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เบื้องพระพักตร์แห่งพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรทั้งสิ้น

พระพุทธสิหิงค์

พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธาน ประดิษฐาน ณ บุษบกในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เดิมคือพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่ ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชอัญเชิญจากเมืองนครศรีธรรมราชไปเป็นพระคู่บ้านคู่เมือง ณ กรุงสุโขทัย ราชธานีสำคัญที่ชาวไทยตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง และได้รับการอัญเชิญไปสู่นครน้อยใหญ่หลายเมือง ตราบถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีอายุกว่า ๗๐๐ ปี กล่าวได้ว่าเป็นพระพุทธปฏิมาที่เนื่องในพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้ประดิษฐานพระพุทธศาสนามั่นคงเป็นปึกแผ่นสืบมาตราบปัจจุบัน มีความสำคัญทั้งประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนา

ปัจจุบัน เทศกาลสงกรานต์วันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ จะอัญเชิญออกเป็นขบวนแห่ให้ประชาชนสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล และประดิษฐาน ณ บริเวณท้องสนามหลวงให้ประชาชนสรงน้ำเป็นประเพณี

พุทธศิลป์

ศิลปะสุโขทัยผสมล้านนา ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๑ สร้างด้วยวัสดุสำริดกะไหล่ทอง แสดงปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ หน้าตักกว้าง ๖๓ เซนติเมตร องค์พระสูง ๔๗ เซนติเมตร พระหัตถ์วางซ้อนบนพระเพลา พระพักตร์กลม พระนาสิกโด่ง พระเนตรเหลือบต่ำ ขมวดพระเกศาเล็ก พระอุษณีษ์มีพระรัศมีเป็นเปลว ครองจีวรห่มเฉียง พระอุระกว้าง บั้นพระองค์คอด ประทับบนฐานบัวหงาย ๒ ชั้น รองรับด้วยฐานสิงห์

ประวัติ

มีประวัติที่แสดงปาฏิหาริย์ กษัตริย์ลังกาเป็นผู้สร้าง เมื่อเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชมีพระราชสาส์นขออัญเชิญมากรุงสยาม เกิดเรืออับปางกลางทะเล ได้เสด็จลอยน้ำมาสู่นครศรีธรรมราช พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จลงไปรับขึ้นมากรุงสุโขทัย เมื่อกรุงสุโขทัยเสื่อมอำนาจ เจ้าเมืองและกษัตริย์ทั้งหลายได้อัญเชิญไป ณ เมืองสำคัญหลายแห่ง เช่น พิษณุโลก กรุงศรีอยุธยา กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท อัญเชิญลงมากรุงรัตนโกสินทร์ ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในพระราชวังบวรสถานมงคล เมื่อเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้อัญเชิญไปประดิษฐาน ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอัญเชิญกลับมาประดิษฐาน ณ พระบวรราชวังเพื่อประดิษฐาน ณ พระอุโบสถวัดบวรสถานสุทธาวาส แต่เสด็จสวรรคตเสียก่อน พระพุทธสิหิงค์จึงประดิษฐาน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์จนกระทั่งรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม สร้างวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน ได้อัญเชิญไปเป็นพระประธานระยะหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ อัญเชิญมาสมโภชร่วมกับพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๑ แล้วโปรดให้ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ตราบทุกวันนี้

พระพุทธปฏิมา ศิลปะทวารวดี

พระพุทธนรเชษฐ์ เศวตอัศมมัยมุนี ศรีทวารวดี ปูชนียบพิตร

วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม

ความสำคัญ

พระพุทธนรเชษฐ์ เศวตอัศมมัยมุนี ศรีทวารวดี ปูชนียบพิตร หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า พระขาว หรือหลวงพ่อขาว ประดิษฐาน ณ ลานประทักษิณด้านทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร

พุทธศิลป์

พระพุทธนรเชษฐ์ฯ เป็นพระพุทธรูปในศิลปะทวารวดีตอนกลาง มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๕ สลักจากหินสีขาว ปางประทานปฐมเทศนา ประทับห้อยพระบาททั้งสองลงบนฐานกลมประดับกลีบบัวคว่ำบัวหงาย ขนาดความสูงจากยอดพระเกตุถึงปลายพระบาท ๑๔๘ นิ้ว หรือ ๓.๗๖ เมตร พระพักตร์แบนใหญ่ มีลักษณะใกล้เคียงกับพระพุทธรูปศิลาขาวในพระอุโบสถ พระโอษฐ์หนาและยาวกว่า รัศมีรูปดอกบัวตูมเล็กกว่า ไม่มีชายสังฆาฏิ พระหัตถ์ยกจีบคล้ายกัน คือยกระดับพระอุระ หันฝ่าพระหัตถ์ออก ปลายพระอังคุฐ (นิ้วหัวแม่มือ) กับนิ้วดรรชนี (นิ้วชี้) งอโค้งจรดกัน แต่พระหัตถ์ซ้ายที่วางหงายนั้นวางแตะพระชานุและนิ้วพระหัตถ์งอขึ้นเล็กน้อย

ประวัติ

พระพุทธรูปศิลปะทวารวดีลักษณะเดียวกันนี้พบในประเทศไทยทั้งหมด ๕ องค์ ที่โบราณสถานวัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม ๔ องค์ พบในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เคลื่อนย้ายมาประดิษฐานในพระอุโบสถ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นองค์ที่สมบูรณ์ที่สุด เรียกกันว่า “พระพุทธรูปศิลาขาว” หรือ “หลวงพ่อประทานพร” ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบชิ้นส่วนพระพุทธรูปแบบเดียวกันอีกจำนวนหนึ่ง เก็บรักษาไว้ที่พระระเบียงคดขององค์พระปฐมเจดีย์ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมศิลปากรได้สำรวจขุดค้นทางโบราณคดีที่วัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม พบสถูปสมัยทวารวดีมีร่องรอยมุขประจำทิศ ๔ ทิศ ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่เป็นพระพุทธรูปประทับห้อยพระบาท และพบว่ารัชกาลที่ ๔ ได้อัญเชิญไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหารแล้ว ๑ องค์ พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมศิลปากรพบชิ้นส่วนพระพุทธรูปที่วัดพระยากงและวัดขุนพรหม ตำบลสำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งติดตามได้พระเศียรคืนจากร้านค้าของเก่า กับทั้งคำบอกเล่าของชาวบ้านว่าได้มีการขนย้ายพระพุทธรูปในจำนวน ๓ องค์ มาไว้ที่วัดขุนพรหม จึงนำชิ้นส่วนจากวัดพระยากง และชิ้นส่วนที่พระระเบียงคดวัดพระปฐมเจดีย์ มาร่วมประกอบด้วยกัน ได้พระพุทธรูปศิลาขาว ๒ องค์ อัญเชิญไปประดิษฐานที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ๑ องค์ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ๑ องค์ ทั้งยังมีชิ้นส่วนเหลือประกอบได้อีก ๑ องค์ เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ในขณะนั้น จึงขอให้กรมศิลปากรประกอบและประดิษฐานไว้ ณ ลานประทักษิณด้านทิศใต้ และขนานนามพร้อมจารึกลงบนแผ่นหินอ่อนใต้บัวรองพระบาทว่า “พระพุทธนรเชษฐ์ เศวตอัศมมัยมุนี ศรีทวารวดี ปูชนียบพิตร”

พระคันธาวาส

วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

พระคันธาวาส เป็นพระพุทธปฏิมาประธานในวิหารน้อย วัดหน้าพระเมรุราชิการาม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาเนื่องจากเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ พุทธศาสนิกชนสักการบูชาต่อเนื่องมายาวนาน พระคันธาวาสนี้ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พระคันธารราฐ

พุทธศิลป์

ศิลปะทวารวดีตอนกลาง พุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๕ ประทับห้อยพระบาททั้งสองข้าง จำหลักด้วยศิลาสีเขียว หน้าตักกว้าง ๑ เมตร ๗๐ เซนติเมตร สูง ๕ เมตร ๒๐ เซนติเมตร แต่เดิมชำรุดเหลือเฉพาะส่วนพระพักตร์ พระอุระ พระวรกาย พระกรท่อนบน พระชงฆ์ลงมาถึงพระบาท ส่วนพระหัตถ์ทั้งสองข้างทำขึ้นใหม่ เพราะการทำพระหัตถ์วางบนพระชานุทั้ง ๒ ข้างนั้นไม่เคยพบในศิลปะทวารวดี

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปในศิลปะทวารวดี ๑ ใน ๕ องค์ ที่สันนิษฐานว่า พบที่วัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม อาจเคลื่อนย้ายมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และประดิษฐานไว้ ณ วัดมหาธาตุ ต่อมาวัดมหาธาตุถูกไฟไหม้เสียหายไปคราวเสียกรุง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ภายหลังพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า[๑] โปรดให้พระยาไชยวิชิต (เผือก) ปฏิสังขรณ์วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปองค์นี้มาประดิษฐานในพระวิหาร

ข้อสันนิษฐานนี้ได้มาจากผลการขุดค้นทางโบราณคดีประกอบกับลักษณะศิลปกรรมของพระพุทธรูป กล่าวคือ

๑. เมื่อรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓) ขุดพบทับหลังศิลาเรือนแก้ว ๑ ชิ้น ที่วัดพระเมรุ ตำบลสวนนันทอุทยาน จังหวัดนครปฐม ครั้นนำมาเทียบกับพระคันธาวาส วิหารน้อย วัดหน้าพระเมรุราชิการาม ปรับกันเข้าสนิท ปัจจุบันจัดแสดงไว้ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครปฐม ซึ่งต่อมา ได้ขุดพบพระพุทธรูปขนาดใหญ่แบบเดียวกับพระคันธาวาส ท่อนพระเพลาและฐานบัวอย่างละ ๓ ชิ้น

๒. เมื่อระหว่างกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ศาสตราจารย์ ปิแอร์ ดูปองด์ นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสขออนุญาตกรมศิลปากรขุดค้นโบราณสถานวัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม พบชิ้นส่วนพระพุทธรูปขนาดเดียวกับพระคันธาวาส วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ท่อนพระเพลา พระกร นิ้วพระหัตถ์หลายนิ้ว และซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูป ๔ ทิศ

จึงสรุปว่า พระคันธาวาส วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา น่าจะอัญเชิญมาจากวัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม ประดิษฐาน ณ วัดมหาธาตุ เมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยา

---

[๑] พุทธศักราช ๒๕๔๑ คณะรัฐมนตรีมีมติถวายพระราชสมัญญาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า “พระมหาเจษฎาราชเจ้า” แปลว่า “พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่” และกำหนดให้วันที่ ๓๑ มีนาคมของทุกปี เป็นวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า หรือวันเจษฎาบดินทร์ จึงใช้เป็นสร้อยพระนามสืบมา

พระพุทธปฏิมา ศิลปะลพบุรี

หลวงพ่อศิลา

วัดทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ความสำคัญ

หลวงพ่อศิลา วัดทุ่งเสลี่ยม เป็นพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายสีเทาที่แสดงถึงศิลปะลพบุรีซึ่งได้รับอิทธิพลจากเขมรที่สมบูรณ์มากที่สุดองค์หนึ่ง นับว่ามีคุณค่ามากด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ และยังเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวทุ่งเสลี่ยม และพุทธศาสนิกชนในจังหวัดใกล้เคียงให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก หลวงพ่อศิลาเคยถูกโจรกรรมและนำไปประมูลขายในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยต้องดำเนินการนำกลับคืนมาประดิษฐานไว้ ณ มณฑป วัดทุ่งเสลี่ยม

พุทธศิลป์

หลวงพ่อศิลา เป็นพระพุทธรูปนาคปรก ปางสมาธิ แกะสลักจากหินทรายสีเทา ศิลปะลพบุรีตามแบบศิลปะเขมรแบบบายน สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ พระพักตร์ทรงสี่เหลี่ยม ไม่แย้มพระโอษฐ์เหมือนศิลปะเขมรแบบบายน ประทับขัดสมาธิราบ บนฐานขนดนาคสามชั้น นาคที่ปรกอยู่เหนือพระเศียรมีเจ็ดเศียร ด้านหลังหางนาคพาดขึ้นมาถึงลำตัว ลักษณะที่แสดงถึงศิลปะลพบุรีหรือศิลปะเขมรในประเทศไทยคือ ที่กระบังหน้ามีแนวขั้นตรงกลาง ผ้าทิพย์รองรับองค์พระมีลายดอกจันที่ขุดลึกลงไปในเนื้อหิน ต่างจากส่วนใหญ่ที่ทำเป็นลายขีดธรรมดา ทรงกรองศอพาหุรัด สวมศิราภรณ์ สวมมงกุฎเทริด ขนาดองค์พระวัดจากฐานถึงปลายยอดเศียรนาคสูง ๘๕.๕๐ เซนติเมตร หน้าตักกว้าง ๔๔ เซนติเมตร น้ำหนัก ๑๒๖.๕ กิโลกรัม

ประวัติ

หลวงพ่อศิลา เดิมประดิษฐานอยู่ถ้ำเจ้าราม มีฝูงค้างคาวอาศัยอยู่มาก ชาวบ้านไปหามูลค้างคาว พบพระพุทธรูปทำด้วยศิลาปางนาคปรก จึงได้อัญเชิญออกมาประดิษฐานไว้ที่วัดทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ต่อมาในวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ หลวงพ่อศิลาได้ถูกโจรกรรมหายไป จนถึงเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ชาวไทยในประเทศอังกฤษได้พบว่ามีการประมูลพระพุทธรูปปางนาคปรก ในหนังสือประมวลศิลปวัตถุ เพื่อประมูลขายของสถาบันโซธบี (Sotheby's Institute) ในกรุงลอนดอน จึงได้มีการติดตามทวงหลวงพ่อศิลา ซึ่งต่อมาถูกซื้อไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา คณะผู้ติดตามทวงคืนนำโดยศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะเฉพาะกิจ เดินทางไปถึงทางหน่วยสืบราชการลับกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (เอฟบีไอ) แจ้งว่า คดีนี้ไม่ใช่คดีอาญาอยู่นอกเหนืออำนาจของเอฟบีไอ รวมถึงการยื่นฟ้องตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศไม่สามารถทำได้ สุดท้ายเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ คณะกรรมการติดตามทวงหลวงพ่อศิลา นำโดย ร้อยตำรวจโทเชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการและคณะ ได้เดินทางไปตรวจสอบและเจรจานำพระพุทธรูปล้ำค่ากลับคืนสู่ประเทศไทย โดยเบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนไทย

คณะดำเนินการอัญเชิญ "หลวงพ่อศิลา" เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายหลวงพ่อศิลาเนื่องในปีกาญจนาภิเษก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย พร้อมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญหลวงพ่อศิลากลับไปประดิษฐาน ณ วัดทุ่งเสลี่ยม ดังเดิม เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐

ชาวทุ่งเสลี่ยมจึงได้จัดงานสมโภชเฉลิมฉลองหลวงพ่อศิลาในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ เป็นประจำทุกปี

พระพุทธเทวราชปฏิมากร

วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธเทวราชปฏิมากร เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธเทวราชปฏิมากร เป็นพระพุทธรูปหล่อโลหะ ลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หน้าตักกว้าง ๔.๓๕ เมตร สูงตั้งแต่ทับเกษตรถึงยอดเปลวรัศมี ๕.๖๕ เมตร โดยมีลักษณะพระพักตร์เป็นศิลปะลพบุรีตอนปลายหรือศิลปะอยุธยาตอนต้น อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวไว้ว่า พระประธานองค์นี้ มีลักษณะพระพักตร์เป็นศิลปะลพบุรี ส่วนองค์พระพุทธรูปเป็นแบบรัตนโกสินทร์ ทรงสันนิษฐานว่า เดิมน่าจะเป็นพระประธานในพระวิหารหลวง วัดมหาธาตุ เมืองลพบุรี ภายหลังกรมพระพิทักษ์เทเวศร์ได้อัญเชิญเฉพาะพระเศียรพระพุทธรูปมาจากเมืองลพบุรี ส่วนองค์พระหล่อขึ้นใหม่ และได้ประดิษฐานเป็นประธานในพระอุโบสถที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีรูปทรงอย่างเดียวกับพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามมาแต่เดิม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระราชทานนามพระประธานในพระอุโบสถ วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ ว่า “พระพุทธเทวราชปฏิมากร”

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ขณะดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกฉัตรถวายพระพุทธเทวราชปฏิมากร

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ พระเทพคุณาภรณ์ พร้อมด้วยคณะกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเทวราชกุญชรได้ดำเนินการจัดสร้างสายสังวาล ลักษณะเป็นดอกพิกุลวางซ้อนกัน ๕ ชั้น ประดับพลอยสังเคราะห์ถวายพระพุทธเทวราชปฏิมากรเป็นพุทธบูชา ๑ เส้น ออกแบบโดยสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์

วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

ความสำคัญ

พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองเชียงใหม่ ประดิษฐานเป็นพระประธานในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ตามตำนานกล่าวว่าเป็นพระพุทธรูปที่มาจากลังกาทวีป (ประเทศศรีลังกา) ในวันสงกรานต์จะอัญเชิญพระพุทธสิหิงค์ประดิษฐานในบุษบก แห่ไปรอบเมืองเพื่อให้ประชาชนสรงน้ำ

พุทธศิลป์

พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชรบนฐานบัวมีเกสร ซ้อนบนฐานหน้ากระดานหกเหลี่ยม หล่อด้วยสำริดปิดทองคำเปลว หนักตักกว้าง ๔๐ นิ้ว ศิลปะล้านนา หรือที่เรียกกันว่า “เชียงแสนสิงห์หนึ่ง” พระเศียรของเดิมถูกคนร้ายตัดไป ปัจจุบันคือพระเศียรที่สร้างซ่อมขึ้นใหม่ พระวรกายอวบอ้วน ชายสังฆาฏิสั้นเหนือพระถัน

จากลักษณะทางศิลปกรรม พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์ในวิหารลายคำเป็นพระพุทธรูปในศิลปะล้านนา (เชียงแสนรุ่นแรก) จึงน่าจะเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

ตำนานพระพุทธสิหิงค์กล่าวว่าพระเจ้าสีหฬะ พระมหากษัตริย์แห่งลังกาทวีปทรงสร้างขึ้นหลังพุทธกาล ๗๐๐ ปี ได้อัญเชิญเข้ามาสู่ประเทศสยามในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ปัจจุบันในประเทศไทย มีพระพุทธสิหิงค์อยู่ ๓ องค์ คือ พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์ ประดิษฐานในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ องค์หนึ่ง พระพุทธสิหิงค์ประดิษฐานในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร องค์หนึ่ง และพระพุทธสิหิงค์ประดิษฐานในหอพระพุทธสิหิงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกองค์หนึ่ง

หลวงพ่อเพชร

วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร

ความสำคัญ

หลวงพ่อเพชรเป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดท่าหลวง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของเมืองพิจิตร เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป วัดท่าหลวงได้จัดงานปิดทองไหว้พระและแข่งเรือเป็นประจำทุกปีในฤดูน้ำหลาก

พุทธศิลป์

หลวงพ่อเพชรเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร ภายใต้ซุ้มเรือนแก้ว หล่อด้วยสำริด หน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว สูง ๓ ศอก ๓ นิ้ว ศิลปะล้านนา (เชียงแสนรุ่นแรก)

ประวัติ

หลวงพ่อเพชรมีตำนานเล่าว่า แม่ทัพจากกรุงศรีอยุธยาได้ยกทัพไปปราบขบถที่เมืองเชียงใหม่ และได้หยุดพักทัพที่เมืองพิจิตร ครั้งนั้นเจ้าเมืองพิจิตรได้ขอร้องแม่ทัพว่าหลังจากปราบขบถเรียบร้อยแล้ว ขอให้ช่วยอัญเชิญพระพุทธรูปลักษณะงามๆ มาฝากสักองค์ เมื่อปราบขบถเสร็จจึงได้อัญเชิญหลวงพ่อเพชรล่องมาตามแม่น้ำปิง และได้ฝากไว้กับเจ้าเมืองกำแพงเพชรเป็นการชั่วคราว ต่อมาชาวพิจิตรได้อัญเชิญหลวงพ่อเพชรไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดนครชุม ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ราว พ.ศ. ๒๔๔๒ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะอัญเชิญพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามเข้ามาประดิษฐานในพระนคร เพื่อเป็นแหล่งศึกษาพุทธลักษณะต้นแบบของพระพุทธรูปสกุลช่างต่างๆ หลวงพ่อเพชรมีลักษณะงดงาม ขณะอัญเชิญมาถึงพิษณุโลก ได้ทราบถึงความทุกข์โศกเศร้าเสียใจของชาวเมืองพิจิตร จึงอัญเชิญกลับ และมาหยุดพักชั่วคราวที่วัดท่าหลวงซึ่งเป็นเมืองใหม่ เกิดการวิวาทแย่งชิงระหว่างราษฎรเมืองเก่า (นครชุม) และเมืองใหม่ พระธัมมทัสสีมุนีวงศ์มงคลพิตร (หลวงพ่อเอี่ยม) เจ้าอาวาสวัดท่าหลวง และเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร เป็นผู้ที่ราษฎรทั้ง ๒ ฝ่ายเคารพนับถือ ได้เจรจาไกล่เกลี่ย และตกลงกันได้ว่า หลวงพ่อเพชรประดิษฐาน ณ วัดท่าหลวง ส่วนนครชุมเมืองเก่า ให้จำลองหลวงพ่อเพชรขนาดเท่าเดิมประดิษฐานไว้แทน หลวงพ่อเพชรจึงประดิษฐานที่พระอุโบสถ วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร จนถึงปัจจุบัน

หลวงพ่อเพชร

วัดท่าถนน จังหวัดอุตรดิตถ์

ความสำคัญ

หลวงพ่อเพชร เป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่เมืองอุตรดิตถ์ ประดิษฐานเป็นพระประธานในวิหาร วัดท่าถนน อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และมีพุทธลักษณะงดงามมากองค์หนึ่ง ในกลางเดือน ๔ ของทุกปี ชาวอุตรดิตถ์ได้จัดงานนมัสการหลวงพ่อเพชร เป็นประจำทุกปี

พุทธศิลป์

หลวงพ่อเพชร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร ศิลปะล้านนา หล่อด้วยสำริด หน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้ว สูง ๔๑ นิ้ว มีพุทธลักษณะงดงามมากตามแบบของศิลปะล้านนา หรือเชียงแสนสิงห์หนึ่ง กล่าวคือ องค์พระพุทธรูปมีลักษณะพระอังสา (บ่า) ใหญ่ บั้นพระองค์ (เอว) เล็ก พระอุระอวบนูน พระถันเป็นเต้างามดังดอกบัว พระพักตร์กลม พระขนงโก่ง พระนาสิกเล็ก พระโอษฐ์เล็ก ขมวดพระเกศาขนาดใหญ่ พระเกตุพระมาลาค่อนข้างสูง พระรัศมีเป็นรูปลูกแก้ว ทรงจีวรห่มเฉียง จีวรแนบพระองค์ ชายสังฆาฏิสั้นอยู่เหนือราวพระถัน ประทับอยู่เหนือฐานปัทม์แบบเรียบ

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้ไม่ปรากฏประวัติการสร้างแต่อย่างใด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ หลวงพ่อด้วง เจ้าอาวาสวัดหมอนไม้ อำเภอหนองโพ (ปัจจุบันคืออำเภอเมืองอุตรดิตถ์) ได้เดินทางผ่านอุโบสถร้างพบจอมปลวกขนาดใหญ่มีรูปร่างแหลมผิดกับจอมปลวกทั่วไป จึงได้เอาไม้เคาะปลายแหลมที่เป็นยอดของจอมปลวกนั้นจนดินหลุดออก เห็นเกศพระพุทธรูปโผล่ออกมา หลวงพ่อด้วงจึงสั่งให้พระและลูกศิษย์วัดที่ร่วมเดินทางไปด้วยช่วยกันขุดดินจอมปลวกออก ก็พบพระพุทธรูปขนาดค่อนข้างใหญ่ ฝังอยู่ในจอมปลวกแห่งนั้น จึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปองค์นั้นไปไว้ที่วัดหมอนไม้ ต่อมาได้อัญเชิญไปประดิษฐานที่วัดวังเตาหม้อ (คือวัดท่าถนนในปัจจุบัน) ซึ่งมีหลวงพ่อเพชรเป็นเจ้าอาวาส และได้ถวายนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อเพชร

ใน พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม และโปรดให้รวบรวมพระพุทธรูปที่เก่าแก่และสวยงามที่อยู่ตามหัวเมืองต่างๆ มาประดิษฐานไว้ที่พระระเบียงวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม รวมทั้งหลวงพ่อเพชรด้วย ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรกลับคืนไปประดิษฐานไว้ที่วัดท่าถนนตามเดิม ดังข้อความซึ่งปรากฏอยู่ที่ฐานของพระพุทธรูป“หลวงพ่อเพชร” ว่า

“พระพุทธรูปองค์นี้ เมื่อ ร.ศ. ๑๑๙ พระจุลจอมเกล้ารัชกาลที่ ๕ ได้อัญเชิญจากวัดท่าถนนไปไว้วัดเบญจมบพิตร ครั้น ร.ศ. ๑๒๙ หลวงนฤบาล (จะพันยา) อัญเชิญกลับมาไว้ วัดท่าถนน”

พระเจ้าแสนแซ่

วัดเด่นชัย จังหวัดแพร่

ความสำคัญ

พระเจ้าแสนแซ่ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของชาวอำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ เชื่อกันว่า ผู้ใดได้มากราบไหว้จะประสบแต่ความสุขสวัสดี มีโชค มีลาภ ผู้ที่มาขอพรก็ได้ดังที่หวัง จึงทำให้พระเจ้าแสนแซ่เป็นที่เคารพสักการบูชาของชาวอำเภอเด่นชัยและชาวแพร่มาเป็นเวลาช้านาน

พุทธศิลป์

พระเจ้าแสนแซ่เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร พระพักตร์ค่อนข้างกลม ขมวดพระเกศาใหญ่ พระรัศมีคล้ายดอกบัวตูม ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิสั้นเหนือพระถัน ปลายหยักคล้ายเขี้ยวตะขาบ ศิลปะล้านนา ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑

ประวัติ

พระเจ้าแสนแซ่ สันนิษฐานว่า น่ามีอายุราว ๑,๐๐๐ ปีมาแล้ว นามพระพุทธรูปว่า “พระแสนแซ่” เนื่องจาก พระพุทธรูปองค์นี้ หล่อเป็นชิ้นๆ แล้วมาประกอบเข้าด้วยกัน เวลาประกอบจะใช้แซ่หรือสลักสอดไว้ให้กระชับแน่นมั่นคง เพื่อง่ายต่อการเคลื่อนย้าย

พระเจ้าทองทิพย์

วัดสวนตาล จังหวัดน่าน

ความสำคัญ

พระเจ้าทองทิพย์เป็นพระพุทธรูปที่พระเจ้าติโลกราชโปรดให้สร้างขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์คราวเสด็จยกทัพมายังเมืองน่าน เมื่อจุลศักราช ๘๑๒ ตรงกับ พ.ศ. ๑๙๙๓ และได้ชัยชนะสามารถยึดเมืองน่านได้โดยไม่ต้องสู้รบ ให้เสียชีวิตไพร่พลทั้งสองฝ่าย พระเจ้าทองทิพย์ เป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระวิหาร วัดสวนตาล อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยสำริด ปิดทองทั้งองค์ ขนาดหน้าตักกว้าง ๙ เมตร (๑๒๐ นิ้ว) สูง ๑๒.๗๐ เมตร (๑๗๘ นิ้ว) ศิลปะล้านนา - สุโขทัย (พ.ศ. ๑๙๙๓) ประทับขัดสมาธิราบ พระพักตร์รูปไข่ พระวรกายเพรียวบาง พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก หน้าตักกว้าง พระขนงโก่ง พระโอษฐ์ยิ้ม พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก สังฆาฏิเป็นแผ่นเล็กมีสันตรงกลางยาวลงมาจรดพระนาภี ซึ่งมักพบในพระพุทธรูปล้านนาที่สร้างในสมัยพระเจ้าติโลกราช

ประวัติ

ตามพงศาวดารเมืองน่านกล่าวว่า จุลศักราช ๘๑๒ ตรงกับพุทธศักราช ๑๙๙๓ พระเจ้าติโลกราช เจ้านครเชียงใหม่ มีกำลังเข้มแข็งได้กรีธาทัพไปตีหัวเมืองต่างๆ ในแคว้นล้านนา คือ เมืองลอ เมืองเทิง เมืองปง เมืองควร ไปทางตีนดอยลาวได้หัวเมืองเหล่านั้นไว้ในอำนาจหมดแล้ว จึงยกเข้าไปตีเมืองน่าน พระองค์ได้ตั้งทัพอยู่ที่สวนตาลหลวงตั้งทัพล้อมอยู่ได้ ๗ วัน พญาอินต๊ะแก่นท้าว ซึ่งเป็นเจ้านครน่านในเวลานั้นเห็นกองทัพเชียงใหม่มีไพร่พลมากมายนัก ประกอบกับได้ยินกิตติศัพท์เล่าลือถึงความเก่งกล้าสามารถของพระเจ้าติโลกราช ที่สามารถปราบหัวเมืองใกล้เคียงได้เกือบหมด เห็นชัดแจ้งว่าไม่อาจจะรักษาเมืองไว้ได้จึงได้อพยพครอบครัวหนี พระเจ้าติโลกราชจึงยกทัพไพร่พลเข้าเมืองได้อย่างง่ายดายไม่ต้องสู้รบให้เสียเลือดเสียเนื้อ เมื่อพระเจ้าติโลกราชยึดเมืองได้แล้ว เพื่อให้เป็นอนุสรณ์สักขีพยานในชัยชนะของพระองค์โดยมิได้เสียชีวิตของไพร่พลทั้งสองฝ่าย จึงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปทองสำริดองค์ใหญ่ปางมารวิชัย ประดิษฐานในวิหารสวนตาล ตามตำนานการสร้างพระเจ้าทองทิพย์กล่าวว่า พระเจ้าติโลกราชได้โปรดให้ช่างทั้งหลาย อาทิ พม่า เงี้ยว และชาวเมืองเชียงแสน กระทำพิธีหล่อหลอมทองและพิธีหล่อองค์พระพุทธรูปด้วย ช่างได้กระทำการหล่อทองเทเข้าเบ้าพิมพ์หลายครั้งหลายหนก็ไม่สำเร็จเพราะเบ้าพิมพ์แตกเสียทุกครั้ง ในที่สุดก็มีชายชราแปลกหน้านุ่งขาวห่มขาวมาช่วยทำจึงสำเร็จเรียบร้อยสมปรารถนา

เมื่อสร้างพระพุทธรูปเสร็จแล้ว พระเจ้าติโลกราชก็ทรงจัดให้มีการสวดปริตรมงคลและจัดให้มีงานมหกรรมเฉลิมฉลองทำบุญเป็นการใหญ่มโหฬารยิ่ง ส่วนชายชรานั้นก็หายสาบสูญไปไม่มีผู้ใดพบเห็นอีกเลย ประชาชนชาวเมืองต่างโจษขานกันว่า เป็นเทพยดาแปลงกายลงมาช่วย จึงได้ขนานนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า พระพุทธรูปทองทิพย์ หรือ พระเจ้าทองทิพย์ ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

พระเจ้าแข้งคม (พระป่าตาลน้อย)

วัดศรีเกิด จังหวัดเชียงใหม่

ความสำคัญ

พระเจ้าแข้งคม หรือพระป่าตาลน้อย เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งของล้านนา และความสำคัญทางด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะล้านนา คือมีลักษณะพิเศษทางด้านพุทธศิลป์ต่างจากศิลปะล้านนาโดยทั่วไปที่เห็นได้ชัดเจนคือ พระชงฆ์ หรือหน้าแข้งมีลักษณะเป็นสันคมมองเห็นได้ชัด ผู้คนจึงพากันเรียกขานตามสำเนียงพื้นเมืองว่า พระเจ้าแข่งคม หรือพระเจ้าแข้งคม ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหารวัดศรีเกิด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในเทศกาลสงกรานต์ มีการสรงน้ำพระบรมธาตุที่หน้าวิหารและสรงน้ำพระพุทธรูปด้วย

พุทธศิลป์

พระเจ้าแข้งคม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ขนาดใหญ่ หล่อด้วยสำริดลงรักปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๙๔ นิ้ว (๒.๓๒ เมตร) สูง ๑๑๒ นิ้ว (๓.๖๕ เมตร) น้ำหนัก ๓,๙๖๐ กิโลกรัม พระพักตร์สี่เหลี่ยม พระเนตรโปน พระโอษฐ์หนา ขอบพระโอษฐ์ซ้อนกัน ๒ เส้น มีไรพระศก ขมวดพระเกศาเป็นเม็ดเล็ก พระรัศมีเป็นเปลวสูง สังฆาฏิเป็นแผ่นขนาดใหญ่ ยาวลงมาจรดพระนาภีปลายเป็นริ้วพับซ้อนกัน พระหัตถ์ขวาวางอยู่กึ่งกลางพระชงฆ์ นิ้วพระหัตถ์ยาวไม่เสมอกัน องค์พระมีลักษณะเด่น คือ พระชงฆ์เป็นสันคมเห็นได้ชัด ซึ่งกำหนดได้ว่า เป็นพระพุทธรูปศิลปะล้านนา ที่มีอิทธิพลศิลปะอู่ทองรุ่น ๒ หรือศิลปะอยุธยาตอนต้น มีอายุราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

ปรากฏในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ว่า *"...ปีเถาะ จุลศักราช ๘๔๙ (พุทธศักราช ๒๐๒๗) วันพุธ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๘ จันทร์เสวยสตภิสฤกษ์ พระเจ้าสิริธรรมจักรพรรดิพิลกราชาธิราช ทรงมอบภาระให้สีหคตเสนาบดี และอาณากิจจาธิบดีมหาอำมาตย์ หล่อพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ ทองหนักประมาณสามสิบสามแสน ให้มีลักษณะเหมือนพระพุทธรูปแบบลวปุระ หล่อที่วัดป่าตาลมหาวิหารทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ราชธานีเชียงใหม่..."*

"...ครั้นหล่อเสร็จแล้ว พระมหากษัตริย์ทรงอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุประมาณ ๕๐๐ องค์ กับพระพุทธรูปแก้ว ทอง และเงิน จากหอพระธาตุส่วนพระองค์ มาบรรจุไว้ในพระเศียรพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่..." ประดิษฐาน ณ วัดตาลวันมหาวิหาร (วัดป่าตาล) พระราชทานนามว่า พระป่าตาลน้อย ต่อมาวัดป่าตาลได้กลายเป็นวัดร้างชำรุดทรุดโทรม พระเจ้ากาวิละจึงให้เชิญพระป่าตาลน้อยมายังวัดศรีเกิดโดยสร้างพระวิหารขึ้นประดิษฐานสืบมาจนปัจจุบัน

พระเจ้าเก้าตื้อ

วัดบุปผาราม (วัดสวนดอก) จังหวัดเชียงใหม่

ความสำคัญ

พระเจ้าเก้าตื้อ เป็นพระพุทธรูปสำคัญของล้านนา กล่าวกันว่าเป็นพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ที่สุด และงดงามที่สุดในศิลปะล้านนา ประดิษฐานในพระอุโบสถ วัดบุปผาราม หรือวัดสวนดอก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

พุทธศิลป์

พระเจ้าเก้าตื้อเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หน้าตักกว้าง ๒.๙๐ เมตร สูง ๓.๘๙ เมตร ศิลปะล้านนาอิทธิพลสุโขทัย (พ.ศ. ๒๐๔๗) หรือที่เรียกกันว่า “ศิลปะเชียงแสนสิงห์สอง” ประทับบนฐานหน้ากระดานเกลี้ยง พระพักตร์รูปไข่ ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระโอษฐ์อมยิ้ม ริมฝีพระโอษฐ์เป็นคลื่นเหมือนศิลปะสุโขทัย พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก หน้าตักกว้าง อย่างไรก็ตาม ลักษณะสังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่และยาวจรดพระนาภี อาจบ่งบอกถึงรูปแบบศิลปะอยุธยาที่ผสมผสานในพระพุทธรูปองค์นี้อย่างลงตัว

ประวัติ

ปรากฏในพงศาวดารโยนกว่า พระเมืองแก้ว หรือพระเจ้าศิริธรรมจักรพรรดิราช (พ.ศ. ๒๐๓๘ - ๒๐๖๘) โปรดให้สร้างพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่เพื่อจะนำไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหารหลวง วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร โดยเริ่มทำการหล่อในวันพฤหัสบดี เดือน ๘ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ปีชวด ฉอศก จุลศักราช ๘๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๔๗ แล้วเสร็จเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีฉลู สัปตศก จุลศักราช ๔๖๗ ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๔๘ แต่ครั้นเมื่อหล่อสำเร็จแล้วองค์พระมีขนาดใหญ่ และมีน้ำหนักมากจึงไม่สามารถชะลอเข้าไปในเมืองได้ พระเมืองแก้วจึงได้ถวายเรือนหลวงของพระองค์สร้างพระวิหารใกล้กับวัดบุปผาราม หรือวัดสวนดอก เพื่อถวายให้เป็นที่ประดิษฐานองค์พระเจ้าเก้าตื้อ ครั้นถึงวันพุธ เดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีมะเส็ง เอกศก จุลศักราช ๘๗๐ ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๕๒ จึงได้โปรดให้ชะลอพระเจ้าเก้าตื้อเข้าไปประดิษฐานในพระอุโบสถวัดบุปผาราม

คำว่า ตื้อ เป็นหน่วยวัดน้ำหนักโลหะของล้านนาในสมัยโบราณ ๑ ตื้อเท่ากับ ๑,๐๐๐ กิโลกรัม (บางตำรากล่าวว่า ๑ ตื้อ หนักเท่ากับ ๑,๒๐๐ กิโลกรัม) พระเจ้าเก้าตื้อ หมายถึงพระพุทธรูปที่หล่อด้วยโลหะหนัก ๙,๐๐๐ กิโลกรัม หรือ ๙ ตัน หรือหมายถึงพระพุทธรูปองค์ใหญ่นั่นเอง

พระแซกคำ

วัดคฤหบดี กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระแซกคำ หรือหลวงพ่อแซกคำ เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดคฤหบดี แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

หลวงพ่อแซกคำ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะล้านนา หล่อด้วยทองนพคุณ หรือทองคำเนื้อเก้าซึ่งเป็นทองคำบริสุทธิ์ หน้าตักกว้าง ๑๘ นิ้ว พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก พระพักตร์ค่อนข้างกลม ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิยาวจรดพระนาภี ประทับขัดสมาธิราบ ปลายพระบาททั้งสองข้างยกสูงขึ้นเล็กน้อย รองรับด้วยฐานบัวคว่ำบัวหงาย

ประวัติ

หลวงพ่อแซกคำ สันนิษฐานว่า น่าจะสร้างขึ้นประมาณระหว่าง พ.ศ. ๑๗๐๐ - ๑๘๐๐ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ไปทำศึกเวียงจันทน์ ได้อัญเชิญหลวงพ่อแซกคำมาถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานไว้ที่ฐานชุกชีวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ครั้นเมื่อพระยาราชมนตรี (ภู่) ต้นสกุลภมรมนตรี สร้างวัดคฤหบดีขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวง จึงได้พระราชทานพระแซกคำเป็นพระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปองค์นี้ มีตำนานเล่าถึงการสร้างไว้ ดังนี้

เมื่อครั้งพระนางจามเทวีได้ขึ้นครองราชสมบัติ เป็นกษัตริยาแห่งนครหริภุญไชย พระนางทรงให้ช่างสร้างพระพุทธรูปขึ้น ๓ องค์ เพื่อเป็นการบูชาคุณพระชนก พระชนนี และเป็นการฉลองในส่วนพระองค์เอง โดยจัดงานสมโภชพระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์ ตลอด ๓ วัน ๓ คืน

พระนางทรงปีติโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง และได้ทรงตั้งจิตอธิษฐานว่า *“พระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์ สวยงามไม่มีที่ติ ถ้าหากว่ามีพระพุทธรูปองค์ใดที่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่งกว่า ก็ขอให้มาปรากฏในมณฑลพิธีนี้”* เมื่อจบคำอธิษฐาน ทั่วมณฑลพิธีปกคลุมไปด้วยกลุ่มควันสีขาว และมีลำแสงสีทองลงมาจากนภากาศ และปรากฏพระพุทธรูปสีทองคำ มีพุทธลักษณะงดงามมาก แหวกอากาศตามลำแสงสีทองลงมาประดิษฐานแทรกในระหว่างพระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์นั้น

พระนางทรงเห็นอัศจรรย์นั้น ยิ่งมีจิตโสมนัสเป็นอย่างยิ่งและโปรดให้จัดงานสมโภชจนครบ ๙ วัน ๙ คืน และพระราชทานนามว่า “พระแซก” แต่เนื่องจากเป็นทอง จึงมีชื่อต่อว่า คำ เป็นนามว่า “พระแซกคำ” เหตุเพราะว่าแหวกอากาศลงมาตามลำแสงสีทองมาตั้งแทรกอยู่กลางพระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้าง ได้มาพักอยู่เชียงใหม่กลับไปครองกรุงศรีสัตนาคนหุตที่หลวงพระบาง ได้นำพระพุทธรูปสำคัญกลับไปด้วย ๒ องค์ คือพระแก้วมรกตและพระแซกคำ ต่อมาย้ายเมืองหลวงมาเวียงจันทน์ก็นำพระพุทธรูปทั้ง ๒ องค์มาด้วย เมื่อเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ไปทำศึกเวียงจันทน์จึงได้อัญเชิญมาด้วย

พระศากยสิงห์

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระศากยสิงห์ หรือบางตำราเขียน พระสักยสิงห์ คำว่า “ศากย” เป็นภาษาสันสกฤต “สักย” เป็นภาษาบาลี อันเป็นนามวงศ์ “ศากยวงศ์”ของพระพุทธเจ้า “สิงห์” หมายถึง องอาจกล้าหาญ รวมความ นาม “พระศากยสิงห์” จึงหมายถึง “พระพุทธรูปที่มีความองอาจกล้าหาญแห่งศากยวงศ์” เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธศิลป์งดงามลำดับต้น ๆ ของพระพุทธรูป ๕๒ องค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เสาะหาและอัญเชิญมาประดิษฐานอยู่ ณ พระระเบียง วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระศากยสิงห์ หรือ พระสักยสิงห์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยสำริด ประทับขัดสมาธิเพชร ศิลปะล้านนา อายุราวต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ที่มีความงดงามยิ่ง ขนาดหน้าตักกว้าง ๓๐ นิ้ว สูง ๓๙ นิ้ว พระรัศมีคล้ายดอกบัวตูม พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระขนงโก่ง พระชานุเป็นต่อมกลม ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิสั้นเหนือถัน ประทับบนฐานบัวมีเกสรซ้อนบนฐานหน้ากระดานหกเหลี่ยม รองรับด้วยฐานที่มีรูปหัววัวประดับอยู่ตรงกลาง เพื่อเป็นช่องให้น้ำที่สรงพระไหลออกจากปากวัวได้

ประวัติ

เดิมประดิษฐานอยู่ที่วิหารธาตุหลวงเมืองเชียงแสน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร มีพระราชดำริให้สร้างพระระเบียงสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป โปรดให้เสาะหาพระพุทธรูปโบราณยังที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศมาประดิษฐานยังพระระเบียง เพื่อให้ประชาชนได้เห็นแบบอย่างพระพุทธรูปแบบต่าง ๆ โดยทางตำนาน ทรงมอบให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นผู้สืบหาโดยตั้งหลักเกณฑ์ไว้ ๓ ประการคือ พระพุทธรูปที่นำมานั้น ต้องมีความงดงามน่าชมด้วยฝีมือช่างเอก ต้องไม่ซ้ำแบบกัน และต้องมีขนาดไล่เลี่ยได้ส่วนกัน ซึ่งหากทรงเสาะหาพบพระพุทธรูปที่มีคุณพุทธศิลป์งดงามแต่ไม่ได้ขนาด จะทรงให้ช่างจำลองแบบหล่อขึ้นใหม่ให้ได้ขนาดที่กำหนด ซึ่งโดยวิธีนี้มีผู้สร้างพระพุทธรูปถวายเพื่อสนองพระราชศรัทธาและเพื่อสืบพระศาสนาทั้งเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลหลายองค์ การรวบรวมพระพุทธรูปซึ่งเปรียบเสมือนการรวบรวมเป็นพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปนี้ ใช้เวลาทั้งสิ้น ๑๑ ปี นับแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ - ๒๔๕๓ มีพระพุทธรูปที่ได้รวบรวมไว้ที่พระระเบียงรวม ๕๒ องค์ สำหรับพระศากยสิงห์นั้น พระครูมงคลวิจิตร (เปี่ยม) วัดจักรวรรดิราชาวาส ซึ่งเป็นช่างหล่อพระฝีมือดีเป็นผู้ไปพบ จึงอัญเชิญมาทางเรือ ล่องตามแม่น้ำโขงเข้าแม่น้ำกกขึ้นบกที่เชียงรายแล้วหามข้ามเขามาพะเยา แล้วเดินทางต่อจนถึงกรุงเทพฯ ในเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๔๓ จัดเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามอยู่ในลำดับต้น ๆ ของพระพุทธรูป ๕๒ องค์ในพระระเบียงวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้นิพนธ์ประวัติของพระศากยสิงห์ไว้ ในหนังสือพระพุทธรูปสำคัญว่า

“ ...พระสักยสิงห์เป็นพระพุทธรูปโบราณ เดิมอยู่เมืองเชียงแสน ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงสร้างวัดเบญจมบพิตร ทรงพระราชดำริให้สร้างพระระเบียง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปฝีมือช่างต่างๆ จึงโปรดให้สืบหาพระพุทธรูปโบราณตามหัวเมือง ได้พระพุทธรูปเชิญมาแต่หัวเมืองพายับหลายองค์ด้วยกัน พระองค์นี้ทรงพระราชดำริว่าลักษณะงามยิ่งพระองค์หนึ่ง จึงโปรดให้หล่อฐานเพิ่มขึ้นชั้นหนึ่ง ถวายพระนามว่า พระสักยสิงห์ ได้โปรดฯ ให้แห่ไปประดิษฐานไว้ที่วัดเบญจมพิตร มีงานสมโภชพร้อมกับพระพุทธนรสีหน้อย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓...”

พระหริภุญชัยบรมโพธิสัตว์

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูป ๑ ในจำนวนพระพุทธรูปโบราณ ๕๒ องค์ ที่มีพุทธศิลป์งดงามและมีขนาดต้องตามพระราชประสงค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เสาะแสวงหา เพื่ออัญเชิญมาประดิษฐาน ณ พระระเบียง วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ประชาชนได้สักการะพร้อมทั้งชื่นชมความงามแห่งพุทธศิลป์และรับความรู้เกี่ยวกับตำนานพระพุทธรูปสำคัญ

พุทธศิลป์

พระหริภุญชัยบรมโพธิสัตว์ เป็นพระพุทธรูปศิลปะล้านนา อายุราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ประทับขัดสมาธิเพชรบนฐานบัว ถัดลงไปเป็นฐานหน้ากระดาน หน้าตักกว้าง ๒๖.๕ นิ้ว สูงจากฐานถึงยอดพระรัศมี ๓๕.๕ นิ้ว มีพระพุทธลักษณะที่งดงามหายากมาก น่าเสียดายที่ริ้วผ้าที่ผูกอยู่เหนือกรรเจียกทั้งสองข้างหักหายไป นับเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องระยะแรกๆ ของศิลปะล้านนา โดยอาสนะ กรอบพระพักตร์และศิราภรณ์ ได้รับอิทธิพลศิลปะพุกาม ศิลปะหริภุญไชยหรือศิลปะลพบุรี พระรัศมีเป็นเปลว พระพักตร์รูปไข่ และชายสังฆาฏิยาวจรดพระนาภี แสดงถึงอิทธิพลศิลปะสุโขทัย

ประวัติ

เดิมพระหริภุญชัยบรมโพธิสัตว์ประดิษฐานอยู่วัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง แต่เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงสร้างวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร ครั้งนั้นมีพระราชดำริให้สร้างพระระเบียงเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปฝีมือช่างยุคต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมความงามพระพุทธรูปต่างรูปแบบและต่างยุคสมัย เสมือนการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูป ได้โปรดให้สืบหาพระพุทธรูปโบราณตามหัวเมืองต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าพระพุทธรูปเหล่านั้น ต้องมีความงดงามด้วยฝีมือช่างมีพุทธลักษณะแตกต่างกัน และมีขนาดไล่เลี่ยกัน หากเสาะหาพบพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงาม แต่ไม่ได้ขนาดตามที่จัดแสดงจะโปรดให้จำลองแบบและจัดสร้างขึ้นใหม่ให้ได้ขนาด สำหรับพระหริภุญชัยบรมโพธิสัตว์นั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงเสาะหาพระพุทธรูปที่งามต้องลักษณะในมณฑลพายัพ เมื่อพบจึงได้อัญเชิญพระหริภุญชัยบรมโพธิสัตว์ลงมาจากมณฑลพายัพพร้อมกับพระพุทธรูปอื่น ๆ อีกหลายองค์

พระประธานในวิหารหลวง

วัดไหล่หินหลวง จังหวัดลำปาง

ความสำคัญ

วัดไหล่หินหลวง หรือวัดเสลารัตนปัพพตาราม อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นวัดเก่าโบราณ ของเมืองลำปาง และของล้านนา ชาวบ้านมักเรียกชื่อว่า วัดไหล่หิน หรือ วัดไหล่หินหลวงแก้วช้างยืน และในบางครั้งชาวบ้านรุ่นก่อนๆ เรียกว่า วัดป่าหิน หรือ วัดม่อนหินแก้ว ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่ ดร.ฮันส์ เพนธ์ ได้พบคัมภีร์ใบลานที่เก่าแก่ที่สุดของวัดระบุจุลศักราช ๘๓๓ หรือ พ.ศ. ๒๐๑๔

พระประธานในวิหารเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ในศิลปะล้านนาที่สวยงามและเป็นต้นแบบของการศึกษาพุทธศิลปะแบบล้านนาที่สำคัญองค์หนึ่ง

พุทธศิลป์

พระประธานในวิหารหลวง วัดไหล่หินหลวง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ปูนปั้นปิดทองทั้งองค์ ขนาดหน้าตัก ๑ เมตร ๘๕ เซนติเมตร ศิลปะล้านนา ลักษณะพระพักตร์กลม มีกรอบพระพักตร์เม็ดพระศกเล็ก พระรัศมีคล้ายดอกบัวตูม พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระกรรณยาวเกือบถึงพระอังสา พระนาสิกแบนกว้าง พระโอษฐ์อมยิ้มทาด้วยสีแดง พระหนุเป็นปม ปลายนิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน

ด้านหลังพระประธานเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง เขียนด้วยสีทองบนพื้นสีแดง เป็นรูปต้นโพธิ์ เหนือขึ้นไปเป็นภาพอดีตพุทธเจ้า และด้านข้างองค์พระประธานเป็นภาพเทพชุมนุม ซึ่งเป็นพุทธสัญลักษณ์ของศิลปะล้านนา

ประวัติ

พระประธานในวิหารหลวง วัดไหล่หินหลวง น่าจะสร้างขึ้นพร้อมกันกับวิหาร คือ พ.ศ. ๒๒๒๖ โดยพระมหาเกสระปัญโญ ดังปรากฏจารึกบนแป้นไม้บนขื่อวิหารของวัด ถอดความได้ว่า

“จ.ศ. ๑๐๔๕ (พ.ศ.๒๒๒๖) ตัวปีกำ เดือน ๔ เพ็ญเม็ง ๔ ไตเต่าสะง้า (มะเมีย) พระมหาเกสระปัญโญเจ้า เป็นประธานกับทั้งศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ได้อัญเชิญพระสงฆ์เจ้าได้ปกแป๋งเสลารัตนปัพพตารามหลังนี้แล ศรัทธา นักบุญทั้งหลายมวลชุคน จุ่งอนุโมทนาเต๊อะ”

พระอัฏฐารส

วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

ความสำคัญ

วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดสำคัญมาตั้งแต่เมืองเชียงใหม่ยังเป็นเมืองหลวงแห่งอาณาจักรล้านนา โดยพญาแสนเมืองมาโปรดให้สร้างขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับพญากือนา พระราชบิดา แต่สร้างไม่เสร็จ เสด็จสวรรคตเสียก่อน ได้มีการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เรื่อยมาด้วยถือเป็นวัดที่สำคัญแห่งราชวงศ์เม็งราย

พุทธศิลป์

พระอัฏฐารส เป็นพระประธานในพระวิหารหลวง วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางประทานอภัย หล่อด้วยสำริดปิดทองทั้งองค์ ประทับยืนสูง ๑๘ ศอก ลักษณะศิลปะล้านนา อิทธิพลสุโขทัย พระพักตร์กลมเรียว คล้ายพระพุทธรูปสุโขทัย ไม่มีกรอบพระพักตร์ เม็ดพระศกใหญ่ พระรัศมีเป็นเปลวขนาดเล็ก พระกรรณยาว พระเนตรเหลือบต่ำ พระโอษฐ์อิ่มอมยิ้ม ครองจีวรห่มเฉียงลักษณะจีวรแนบพระองค์ มองเห็นสบงชัดเจน สังฆาฏิยาวลงมาเกือบจรดพระนาภี ด้านหลังองค์พระพุทธรูปมีประภามณฑล ประทับยืนในซุ้มนาค ด้านข้างเป็นพระโมคคัลลานะ และพระสารีบุตร พระอัครสาวก

ประวัติ

ตามประวัติกล่าวว่า เมื่อพระเจ้าแสนเมืองมาสวรรคตแล้ว วัดเจดีย์หลวงยังสร้างไม่แล้วเสร็จ พระนางติโลกจุฑาราชเทวี พระมเหสีได้ทรงดำเนินการก่อสร้างต่อ โปรดให้สร้างพระอัฏฐารสหล่อด้วยสำริด โดยใช้เบ้าเตาหลอมกว่าพันเตา ซึ่งบริเวณที่ตั้งเบ้าเตาหลอมต่อมาได้สร้างเป็นวัด เรียกว่า วัดพันเตา มีพระวิหาร หอคำหลวงทำด้วยไม้สักงดงามมาก

อีกตำราหนึ่ง กล่าวว่า พระราชชนนีของพระเจ้าติโลกราชมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ได้บูรณะพระวิหารและหล่อพระพุทธรูปยืน เมื่อ พ.ศ. ๑๙๕๐

พระพุทธลีลา

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธลีลา ประดิษฐาน ณ พระระเบียง วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ศิลปะสุโขทัย ที่มีพุทธลักษณะงดงามที่สุดองค์หนึ่งในประเทศไทย ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล นิพนธ์ไว้ในหนังสือศิลปะในประเทศไทยว่า *“งดงามไม่แพ้ประติมากรรมชิ้นเอกอื่นๆ ในโลก”*

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปสำริด พระอิริยาบถทรงพระดำเนินหรือเดิน (ลีลา) ส้น พระบาทขวายกสูงขึ้นจากพื้น ปลายพระบาทยังจรดอยู่กับพื้น พระบาทซ้าย ประทับบนพื้นราบ พระหัตถ์ขวาห้อยอยู่ในท่าไกว พระหัตถ์ซ้ายยกเสมอพระอุระ ตั้งฝ่าพระหัตถ์ป้องไปเบื้องหน้า องค์พระพุทธรูปลักษณะพระอังสา (บ่า) ใหญ่ บั้นพระองค์ (เอว) เล็ก พระพักตร์เรียวยาว พระศกเป็นขมวดขนาดเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์อมยิ้มเล็กน้อย พระกรรณยาวเกือบจรดพระพาหา ครองจีวรห่มเฉียงแนบติดพระองค์ ชายผ้าสังฆาฏิยาวเสมอพระนาภี (สะดือ) ปลายเป็นเขี้ยวตะขาบ พระพาหาเรียวงาม พระหัตถ์เรียวงามลักษณะแบบมือมนุษย์

สุนทรียภาพโดยรวมของพระพุทธรูปลีลานี้ จัดอยู่ในกลุ่มพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า พระพุทธรูปลีลาน่าจะมาจากพุทธประวัติตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์ เพราะเป็นพุทธประวัติตอนที่นิยมแสดงในงานประติมากรรมและจิตรกรรมไทย

ประวัติ

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร เป็นวัดที่สร้างในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เป็นผู้ทรงออกแบบก่อสร้างพระอุโบสถและถาวรวัตถุอื่นๆ และโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนำพระพุทธรูปที่งดงาม หรือจำลองแบบมาจากทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมือง ตลอดจนถึงต่างประเทศ เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น พม่า ลังกา มาประดิษฐานไว้ ณ พระระเบียง หรือพระวิหารคดรอบพระอุโบสถ ถึง ๕๒ องค์ รวมทั้งพระพุทธรูปปางลีลาองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปลำดับองค์ที่ ๒๖

พระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร (พระสุโขทัยไตรมิตร)

วัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร หรือพระสุโขทัยไตรมิตร เป็นพระพุทธรูปประธานในพระวิหาร วัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร หรือพระสุโขทัยไตรมิตร เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองคำ ปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะสุโขทัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๖ ศอก ๕ นิ้ว สูง ๗ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว

ลักษณะทางพุทธศิลป์ถือว่าเป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย (หมวดใหญ่) ซึ่งมีพระพักตร์รูปไข่ ขมวดพระเกศาค่อนข้างเล็ก - ปานกลาง พระเกตุมาลาสูง พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระนาสิกโด่ง แย้มพระโอษฐ์เล็กน้อย พระพาหาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก สังฆาฏิเล็กยาวจรดพระนาภี ปลายหยักคล้ายเขี้ยวตะขาบ นิ้วพระหัตถ์เรียวยาวไม่เสมอกัน เป็นแบบความงามตามอุดมคติอย่างแท้จริง โดยรูปแบบกำหนดอายุอยู่ในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - กลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

พระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงาม สันนิษฐานว่า เป็นพระพุทธรูปสำคัญในสมัยสุโขทัย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าอัญเชิญลงมากรุงเทพมหานครเมื่อใด พระพุทธรูปองค์นี้ปั้นปูนปิดทับ จนดูเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดโชตวนาราม หรือวัดพระยาไกร ซึ่งเป็นวัดร้าง สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) เจ้าคณะแขวงล่าง และสมเด็จพระวันรัต (ปลด กิตฺติโสภโณ) จึงให้คณะกรรมการวัดสามจีน (วัดไตรมิตรวิทยาราม) อัญเชิญมาประดิษฐานข้างพระเจดีย์วัดสามจีน ในฐานะที่วัดสามจีนเป็นวัดใต้ปกครองของเจ้าคณะปกครองแขวงล่าง

ต่อมาเมื่อได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดสามจีนและเปลี่ยนชื่อเป็นวัดไตรมิตรวิทยาราม และทำพิธีเปิดป้ายเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ แล้ว พระวีรธรรมมุนีได้ดำริให้สร้างพระวิหารเพื่อประดิษฐานพระปูนปั้นองค์นั้น เมื่อสร้างพระวิหารแล้วเสร็จ คณะกรรมการวัดได้พยายามอัญเชิญขึ้นไปประดิษฐานบนพระวิหารหลายหนแต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ จนกระทั่งวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ฝนตกตอนใกล้รุ่ง พระวีรธรรมมุนีพบว่าปูนตรงพระอุระแตกกะเทาะหลุดออกมาเห็นรักปิดทองอยู่ชั้นหนึ่ง จึงให้พระภิกษุสามเณรช่วยกันกะเทาะปูนที่หุ้มองค์พระไว้นั้นออก จึงเห็นเป็นทองตลอดทั้งองค์

เมื่ออัญเชิญพระสุโขทัยไตรมิตรขึ้นประดิษฐานในพระวิหารแล้ว วัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหารได้จัดงานฉลองสมโภชในวันศุกร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๙ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานนามพระสุโขทัยไตรมิตรว่า “พระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร”

พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ ธรรมโมภาส มหาวชิราวุธราชปูชนียบพิตร

วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม

ความสำคัญ

พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ ธรรมโมภาส มหาวชิราวุธราชปูชนียบพิตร ประดิษฐานอยู่ในซุ้มด้านหน้า พระวิหารด้านทิศเหนือ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมชนกนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังศรีสัชนาลัยซึ่งเป็นเมืองโบราณในสมัยกรุงสุโขทัย ในกาลนั้นทรงพบพระพุทธรูปในศิลปะสุโขทัยขนาดใหญ่ที่มีพุทธลักษณะงดงาม หากแต่ชำรุดเสียหายด้วยกาลเวลา ยังคงเหลือแต่เพียงส่วนของพระเศียร พระหัตถ์และพระบาทเท่านั้น ด้วยพระราชศรัทธาในพุทธศาสนาและองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๖ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชะลอพระพุทธรูปลงมายังกรุงเทพฯ และปฏิสังขรณ์ใหม่ให้เต็มองค์ พร้อมทั้งมีรับสั่งว่าเมื่อพระองค์สวรรคตแล้วให้บรรจุพระบรมราชสรีรังคารของพระองค์ไว้ใต้ฐานของพระพุทธรูปองค์นี้ด้วย

พุทธศิลป์

ศิลปะแบบสุโขทัย เป็นพระพุทธรูปยืนปางประทานอภัย สูง ๗.๕๐ เมตร ประทับยืนบนฐานโลหะทองเหลืองลายบัวคว่ำบัวหงาย ภายในซุ้มเรือนแก้ว ยกพระหัตถ์เบื้องขวาตั้งขึ้น หันฝ่าพระหัตถ์ไปด้านหน้า พระหัตถ์ซ้ายทอดข้างพระวรกาย ทรงจีวรห่มคลุม ส่วนพระเศียรมีลักษณะของศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่อย่างชัดเจน คือมีพระพักตร์รูปไข่ ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ ปลายพระเนตรวัดขึ้นเล็กน้อย พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์หยักเป็นคลื่นแบบสุโขทัยอย่างแท้จริง ซึ่งพระพุทธรูปสุโขทัยหมวดใหญ่ กำหนดอายุอยู่ในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

พระร่วงโรจนฤทธิ์ฯ เป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โปรดให้หล่อขึ้นจากพระพุทธรูปโบราณสมัยสุโขทัยที่ทรงพบที่เมืองศรีสัชนาลัย โดยพบเพียงส่วนพระเศียร พระหัตถ์ และพระบาทเท่านั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ช่างทำหุ่นรูปปั้นขี้ผึ้งปฏิสังขรณ์ใหม่ให้เต็มบริบูรณ์ทั้งองค์ โดยมีพระราชพิธีเททองหล่อที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ และพระราชทานนามว่า พระร่วงโรจนฤทธิ์ศรีอินทราทิตย์ ธรรมโมภาส มหาวชิราวุธราชปูชนียบพิตร

หลวงพ่อโต

วัดบางพลีใหญ่ใน จังหวัดสมุทรปราการ

ความสำคัญ

หลวงพ่อโต วัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดบางพลีใหญ่ใน ได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างมากทั้งจากชาวจังหวัดสมุทรปราการ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป และยังเป็นพระพุทธรูป ๑ ใน ๕ องค์ที่มีตำนานเล่ากันต่อมาว่าเป็นพระพุทธรูป ๕ องค์พี่น้องที่ลอยน้ำลงมาตามลำน้ำทั้ง ๕ สาย ถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้คนทั้งชาวไทยและต่างประเทศหลั่งไหลมาเคารพสักการะมิได้ขาด พระพุทธรูปทั้ง ๕ คือ หลวงพ่อโสธร วัดโสธรวราราม วรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา หลวงพ่อวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หลวงพ่อโต วัดบางพลีใหญ่ใน จังหวัดสมุทรปราการ หลวงพ่อวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม และหลวงพ่อวัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี วัดจัดงานสมโภชนมัสการหลวงพ่อโต เป็นประจำทุกปีในหลายโอกาส

พุทธศิลป์

หลวงพ่อโต เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๓ ศอก ๑ คืบ

ลักษณะที่สำคัญ คือมีพระรัศมีเป็นเปลว พระพักตร์รูปไข่ ขมวดพระเกศาขนาดกลาง พระขนงโก่ง พระเนตรเรียวยาว พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระวรกายสมส่วน พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก สังฆาฏิเล็กปลายหยักยาวจรดพระนาภี นิ้วพระหัตถ์ยาวไม่เท่ากัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่ กำหนดอายุไว้ราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

ตามตำนานกล่าวว่า หลวงพ่อโตได้ลอยน้ำเข้ามาในลำคลองสำโรง ผู้พบเห็นต่างโจษจันกันไปทั่วถึงปาฏิหาริย์ในครั้งนี้ จึงพากันอาราธนาหลวงพ่อขึ้นที่ปากคลองสำโรง แต่ฉุดดึงเท่าไรก็ไม่สำเร็จ ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันต่อแพเสี่ยงทายผูกชะลอองค์หลวงพ่อโตแล้วใช้เรือพายฉุดให้ลอยมาตามลำน้ำสำโรง และอธิษฐานว่า *“หากท่านประสงค์จะขึ้นโปรดที่ใด ก็ขอแสดงปาฏิหาริย์ให้แพที่ลอยมาจงหยุด ณ ที่นั้นเถิด”* เมื่อแพลอยมาถึงบริเวณหน้าวัดพลับพลาชัยชนะสงคราม (ปัจจุบันคือวัดบางพลีใหญ่ใน) แพที่ผูกชะลอองค์หลวงพ่อโตก็หยุดนิ่ง จึงได้อาราธนาอัญเชิญหลวงพ่อโตขึ้นไปประดิษฐานในพระวิหารก่อน ต่อมาจึงได้รื้อพระวิหารนั้นเพื่อสร้างเป็นพระอุโบสถ แล้วจึงได้อัญเชิญหลวงพ่อโตไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดบางพลีใหญ่ในมาจนปัจจุบัน

พระพุทธชินศรีมุนีนารถ อุรคอาศนบัลลังก์ อุทธังทิศภาคย์นาคปรก ดิลกภพบพิตร

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธชินศรีมุนีนารถฯ พระประธานในพระวิหารด้านทิศตะวันตก มุขหน้า ในเขตพุทธาวาส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร เป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้อัญเชิญมาจากสุโขทัย มีพุทธลักษณะงดงามมากจึงได้รับเลือกให้ประดิษฐาน ณ วัดสำคัญใกล้พระบรมมหาราชวัง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแปลงต่อเติมเป็นพระพุทธรูปปางนาคปรกอีกด้วย

พุทธศิลป์

ศิลปะสุโขทัย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ปางนาคปรก หล่อด้วยโลหะ ขนาดหน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๑ คืบ อยู่ในอิริยาบถประทับขัดสมาธิราบ คือ พระชงฆ์ขวาวางอยู่เหนือพระชงฆ์ซ้าย ทำให้แลเห็นฝ่าพระบาทขวาเพียงข้างเดียว ในขณะที่ฝ่าพระบาทซ้ายอยู่ใต้พระชานุขวา พระหัตถ์แสดงปางมารวิชัย คือ พระหัตถ์ขวาวางอยู่หน้าพระชงฆ์ขวา พระหัตถ์ซ้ายวางอยู่เหนือพระเพลา ประทับอยู่บนขนดนาคซ้อนกัน ๔ ชั้น เบื้องหลังเป็นพังพานและเศียรนาค ๗ เศียร และมีต้นจิก ถัดออกไปทางเบื้องหลัง โดยปกติพระพุทธรูปปางนาคปรกนิยมทำพระหัตถ์ในท่าสมาธิ แต่พระพุทธชินศรีฯ กลับอยู่ในท่ามารวิชัย โดยขนดนาคทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ จึงทำให้เกิดเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยประทับอยู่บนขนดนาคซึ่งมิได้ล้อมรอบ และพังพานนาคก็มิได้ปกเหนือพระเศียร เป็นเพราะขนดนาคกับพระพุทธรูปมิได้สร้างในคราวเดียวกัน

ประวัติ

ในพระวิหารทิศตะวันตกเดิมประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดหน้าตัก ๓ ศอกคืบ ๑๐ นิ้ว อัญเชิญมาแต่เมืองลพบุรี ต่อมาโปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปองค์นี้ไปประดิษฐาน ณ พระวิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และให้อัญเชิญพระพุทธรูปจากเมืองสุโขทัยขนาดหน้าตัก ๕ ศอกคืบกับ ๑ นิ้ว เรียกว่าพระชินศรี เมื่อบูรณะองค์พระพุทธรูปเสร็จแล้ว โปรดให้อัญเชิญพระบรมธาตุบรรจุในองค์พระชินศรี ๓๐ องค์ กับโปรดให้สร้างพญานาคเจ็ดเศียรขด ๔ ชั้น เป็นพุทธบัลลังก์แผ่พังพานอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์ภายใต้ร่มจิก เป็นพระพุทธรูปปางนาคปรกมาประดิษฐานแทน มีจารึกบอกเรื่องราวของพระพุทธรูปองค์นี้ไว้ในโคลงบอกด้านการปฏิสังขรณ์ ซึ่งกล่าวถึงการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ว่า

“ชินศรีชื่อชี้พระ นาคปรก
สถานสถิตทิศตก ท่านไว้
จิกแมกแจกกิ่งปก ปานฉัตร เฉลอมแฮ
เดอมศุโขไทยให้ อยู่ร้งหอเหม”

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้บูรณะพระพุทธชินศรีใหม่ ถวายนามว่า “พระพุทธชินศรีมุนีนารถ อุรคอาศนบัลลังก์ อุทธังทิศภาคย์นาคปรก ดิลกภพบพิตร”

พระศรีศากยมุนี

วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธาน ณ พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๘ ตรงผ้าทิพย์ด้านหน้าประดิษฐาน พระบรมราชสรีรังคารพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถวายนามว่า “พระศรีศากยมุนี” เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยสำริดที่ใหญ่ที่สุดในสมัยสุโขทัย มีความงามอย่างน่าอัศจรรย์ ต่อเมื่อผู้ใดมีความทุกข์ใจหากได้กราบไหว้ และมองพระพักตร์แล้ว ความทุกข์ของคนนั้นจะปลาสนาการสิ้นไป เกิดเป็นความสุขอย่างน่าอัศจรรย์ ข้อนี้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจะสามารถสัมผัสได้ด้วยตนเอง

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยโลหะ ศิลปะสุโขทัย อายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ วา ๑ คืบ (บางแห่งว่า หน้าตักกว้าง ๓ วา ๔ นิ้ว สูง ๔ วา) พระหัตถ์ขวาแสดงปางมารวิชัย และพระหัตถ์ซ้ายหงายวางบนพระเพลา ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิยาวลงมาถึงระดับพระนาภี มีปลายเป็นสองแฉกคล้ายเขี้ยวตะขาบ ลักษณะพระองค์ค่อนข้างสั้น บั้นพระองค์เล็ก พระอังสาใหญ่ พระรัศมีเป็นเปลวสูงตั้งอยู่บนพระอุษณีษ์รูปมะนาวตัด เส้นพระศกขมวดเล็ก พระพักตร์รูปไข่เกือบกลม พระขนงโก่งแยกออกจากกัน มีพระอุณาโลมคั่นอยู่ระหว่างพระขนง พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์แย้มสรวล พระหนุกลม ฐานหน้ากระดานเรียบ ประดิษฐานซ้อนบนฐานชุกชีแบบฐานลายแข้งสิงห์ ตลอดทั้งฐานชุกชีประดับลายปูนปั้น เป็นลายดอก ลายเถา ลายเทศ ปิดทองคำเปลวประดับกระจกสีทั้งหลัง

ประวัติ

พระศรีศากยมุนี หรือ พระโต สร้างสมัยราชวงศ์พระร่วงแห่งกรุงสุโขทัย เดิมประดิษฐานอยู่ ณ วิหารหลวงวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระราชประสงค์จะสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ให้เจริญรุ่งเรืองดังเช่นกรุงเก่า โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอารามขึ้นกลางพระนคร สำหรับเป็นที่ประดิษฐานพระโต เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๐ โดยทรงตั้งพระราชหฤทัยจะให้เป็นอารามใหญ่เสมอด้วยวัดพระเจ้าพนัญเชิง กรุงเก่า พระราชทานนามว่า “วัดมหาสุทธาวาส” โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระวิหารขึ้นก่อนเพื่อประดิษฐานพระศรีศากยมุนี ซึ่งมีพระราชศรัทธาอัญเชิญล่องแพมาจากพระวิหารหลวงวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๑ มายังกรุงเทพฯ แล้วทอดทุ่นอยู่กลางน้ำหน้าพระตำหนักแพ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการมหรสพสมโภช ๓ วัน ๓ คืน นิมนต์พระสงฆ์ ๒๐ รูปรับพระราชทานฉันเช้าที่เรือบัลลังก์ ถึงวันที่จะอัญเชิญพระขึ้นจากแพเข้าประตูเมืองที่ท่าช้างนั้น ประตูเมืองไม่ตรงกับถนน ทั้งองค์พระก็ใหญ่กว่าประตู เข้าประตูไม่ได้ จึงต้องรื้อกำแพงเมืองด้านนั้นลง เมื่อแห่พระมาถึงแล้วจึงก่อกำแพงขึ้นใหม่ ด้วยเหตุนั้นที่แห่งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า “ท่าพระ” จนทุกวันนี้

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระบรมราชโองการให้แต่งเครื่องนมัสการพระทุกหน้าวัง หน้าบ้าน ร้านตลาดที่กระบวนเลื่อนชักพระทางสถลมารคผ่าน มีพระราชศรัทธาเสด็จพระราชดำเนินตามกระบวนโดยมิได้ทรงฉลองพระบาท ทรงยกเลื่อนชักพระตามทางสถลมารค ทั้งที่ทรงพระประชวรอยู่ จนถึงพลับพลาเสด็จขึ้นได้เซพลาด แต่เจ้าฟ้ากรมขุนกษัตรานุชิตรับพระองค์ไว้ได้ จนเมื่อยกพระพุทธรูปขึ้นตั้งบนฐานที่เตรียมไว้จึงเสด็จฯ กลับ ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานนามพระพุทธรูปว่า “พระศรีศากยมุนี”

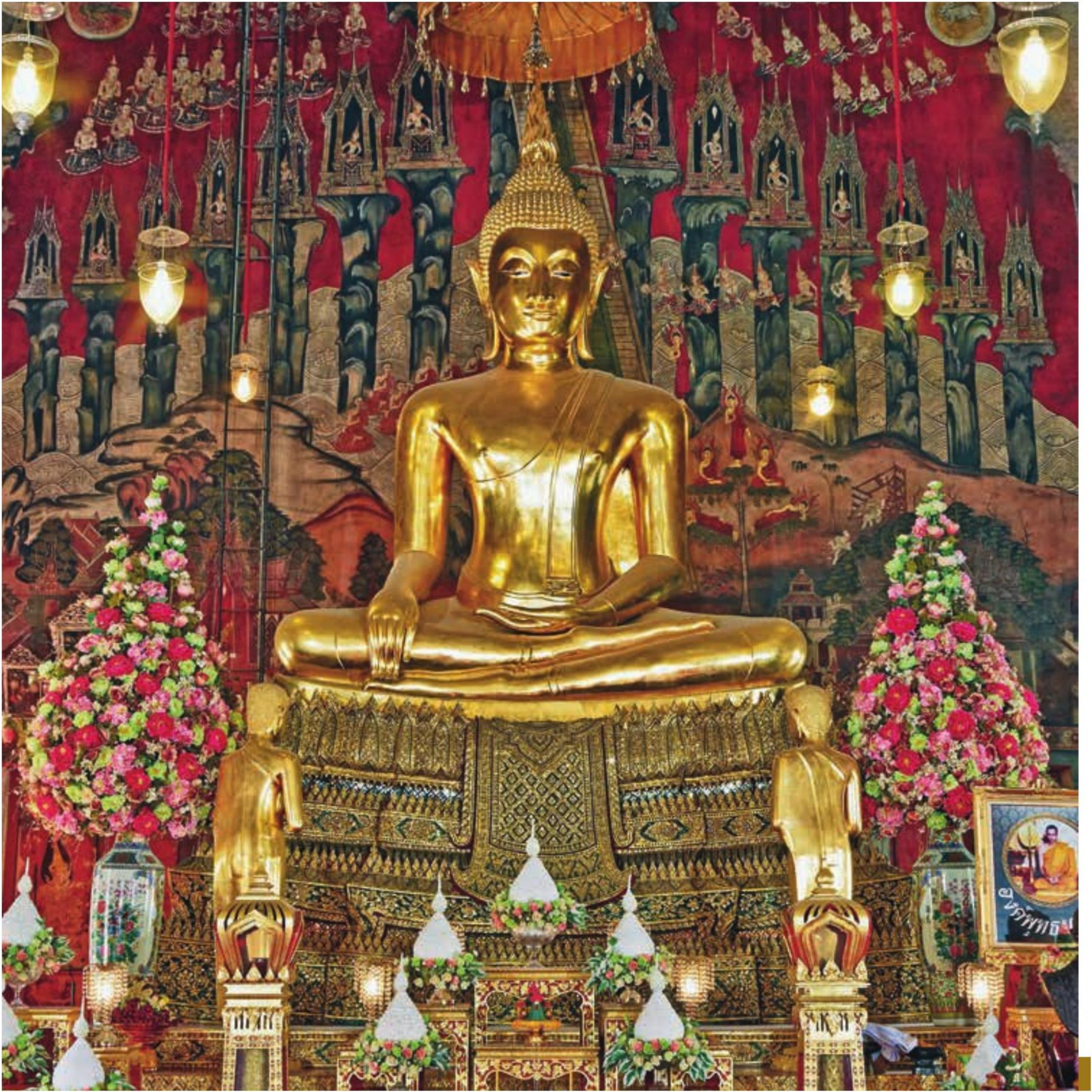

พระศาสดา

วัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระศาสดาเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิมชื่อว่า “วัดทอง” เป็นวัดโบราณสมัยอยุธยา เป็นพระสำคัญคู่บ้านคู่เมืองที่ได้รับความเคารพศรัทธา มีคนมากราบไหว้บูชาบนบานศาลกล่าวอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อว่ามีพุทธานุภาพช่วยให้ประสบความสำเร็จสมปรารถนาด้านการงานและการค้า

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยโลหะ ฝีมือในการหล่อประณีตงดงาม ขนาดหน้าตักกว้าง ๖ ศอก ๑ คืบ สูงตลอดยอดพระรัศมี ๘ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว มีพระรัศมีเป็นเปลว พระพักตร์รูปไข่ พระเกตุมาลาสูง ขมวดพระเกศาเล็ก พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิยาว ปลายเป็นลายคล้ายเขี้ยวตะขาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพระพุทธรูปในศิลปะสุโขทัย

ประวัติ

ประวัติการสร้างพระศาสดาหรือหลวงพ่อศาสดา มีประวัติการสร้างเป็นสองทาง ทางแรก เชื่อว่า เป็นพระพุทธรูปหล่อสมัยสุโขทัย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ว่า แม้พระพุทธรูปองค์นี้จะไม่ปรากฏเรื่องราว แต่เมื่อพิจารณาจากลักษณะแล้ว เห็นว่าเป็นฝีมือเดียวกับช่างที่หล่อพระศรีศากยมุนี พระพุทธรูปสำคัญสมัยสุโขทัยซึ่งอัญเชิญมาจากเมืองสุโขทัยครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงทรงเห็นว่าคงจะเชิญพระศาสดามาในคราวเดียวกัน ประวัติการสร้างอีกทางหนึ่งนั้น ปรากฏในหนังสือประวัติวัดสุวรรณาราม ว่า พระศาสดาองค์นี้ไม่ปรากฏนามผู้สร้างและสมัยที่สร้าง แต่สันนิษฐานว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้หล่อขึ้นเพื่อเป็นพระประธานในพระอุโบสถเมื่อคราวทรงปฏิสังขรณ์วัดสุวรรณารามขึ้นใหม่ โดยพระพุทธรูปองค์นี้ไม่ปรากฏนามเฉพาะ มีเพียงชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า “พระศาสดา”

มีความเชื่อกันว่า หลวงพ่อศาสดา มีพุทธานุภาพว่าอำนวยความสำเร็จได้ดังปรารถนา จึงมีคนมากราบไหว้นมัสการหรือบนบานศาลกล่าว โดยเฉพาะเรื่องการมีให้ถูกจับได้ใบแดงในการเกณฑ์ทหาร เมื่อสำเร็จจะต้องแก้บนโดยการ “วิ่งม้า” โดยผู้บนบานจะเป็นผู้วิ่งหรืออาจจ้างผู้อื่นมาวิ่ง ไม่ได้ใช้ม้าจริง เพียงใช้ผ้าขาวม้าเป็นสัญลักษณ์เท่านั้น เริ่มวิ่งจากหน้าองค์พระศาสดา ที่ใบเสมาแรกทางด้านหน้าของพระอุโบสถ โดยนำผ้าขาวม้าขมวดปมให้เรียบร้อยมาวางหน้าใบเสมา เมื่อนุ่งผ้าขาวม้าแล้ว จะวิ่งม้าแก้บนพร้อมร้องเสียงม้าไปด้วยอย่างน้อย ๓ รอบพระอุโบสถ เมื่อวิ่งม้าเสร็จนำผ้าขาวม้ามาวางกับพื้นตรงหน้าใบเสมาใบแรกแล้วกราบลาเป็นอันเสร็จพิธี ที่มาความเชื่อนี้มีเรื่องเล่าว่า มีผู้มาบนบานแล้วได้ดังปรารถนา ได้ฝันว่ามีพราหมณ์ท่านหนึ่งมาบอกว่าให้แก้บนด้วยการวิ่งม้าถวาย

พระพุทธชินสีห์

วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร พระพุทธชินสีห์เป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมือง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เสด็จฯ มาทรงสักการบูชาในโอกาสต่าง ๆ เสมอมา เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ มาทรงนมัสการและถวายต้นไม้เงินต้นไม้ทองเมื่อคราวประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ มาถวายต้นไม้เงินต้นไม้ทองกับผ้าทิพย์พื้นทองเป็นพุทธบูชา ผงจากองค์พระใช้เป็นมวลสารทำพระสมเด็จจิตรลดา

พุทธศิลป์

พระพุทธชินสีห์เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริดลงรักปิดทอง ศิลปะสุโขทัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๔ นิ้ว สูง ๗ ศอก พระเกตุรัศมียาวเป็นเปลวเพลิง พระเกศาขดเป็นก้นหอยขนาดใหญ่ วงพระพักตร์ค่อนข้างกลมไม่ยาวรีเหมือนรูปไข่เช่นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ พระวรกายอวบอิ่ม มีสังฆาฏิยาวปลายหยักคล้ายเขี้ยวตะขาบ นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน (ทีฆงคุลี) ฝ่าพระบาทแบนราบ ค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ ส้นพระบาทยาว

ด้วยเหตุที่ลักษณะสำคัญคล้ายกับพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ในหมวดพระพุทธชินราช หรือสกุลช่างพิษณุโลกโดยเฉพาะทำนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน อันเป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปหมวดพระพุทธชินราชด้วย รวมทั้งประวัติความเป็นมา ซึ่งเชื่อได้ว่าสร้างขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน ราวกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

พระพุทธชินสีห์มีตำนานการสร้างหลายตำนาน สันนิษฐานว่าสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท โปรดให้สร้างขึ้นคราวเดียวกับพระพุทธชินราชและพระศรีศาสดา แต่ในพงศาวดารเหนือกล่าวว่าผู้สร้างคือ กษัตริย์เชียงแสนพระนามพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก เดิมประดิษฐานอยู่ที่วิหารทิศเหนือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ต่อมาวิหารชำรุดทรุดโทรมลง สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ จึงโปรดให้อัญเชิญมาประดิษฐานที่มุขหลังพระอุโบสถจัตรมุข วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๒ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงพระผนวชอยู่ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร โปรดให้อัญเชิญพระพุทธชินสีห์มาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ และโปรดให้หล่อแท่นฐานองค์พระพุทธรูปด้วยทองสำริด กะไหล่ทองคำที่พระรัศมีฝังเพชรที่พระอุณาโลม และปิดทององค์พระพุทธรูป ครั้นเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงนมัสการและได้ถวายพระธำมรงค์หยกสวมพระอังคุฐ (นิ้วหัวแม่มือ) ซ้าย เงิน ๕๐ ชั่ง พร้อมทั้งฉัตรตาด ๙ ชั้น ถวายผ้าทรงสะพักตาด ต้นไม้เงินทอง และกลองมโหระทึกสำหรับประโคมในเวลาพระสงฆ์บูชาเช้าค่ำเป็นเกียรติยศเพื่อเป็นพุทธบูชา

พระศรีศาสดา

วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปโบราณคู่บ้านคู่เมืองสร้างในคราวเดียวและเคยประดิษฐานร่วมพระอารามกับพระพุทธชินราชและพระพุทธชินสีห์ ที่เมืองพิษณุโลก และเสมือนพระพุทธรูปผู้พิทักษ์พระพุทธชินสีห์ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ภายในวิหารพระศาสดา และเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าสักการบูชาได้เฉพาะวันสำคัญทางศาสนาหรือที่ทางวัดกำหนด

พุทธศิลป์

พระศรีศาสดา หรือพระศาสดา เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะสุโขทัย หล่อด้วยสำริด ขนาดหน้าตักกว้าง ๖ ศอก (บางตำราว่า ๔ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว) พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาใหญ่ วงพระพักตร์ค่อนข้างกลมไม่ยาวรีเหมือนรูปไข่เช่นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ มีสังฆาฏิยาวปลายหยักคล้ายเขี้ยวตะขาบ ฝ่าพระบาทแบนราบค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ ส้นพระบาทยาว นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน (ทีฆงคุลี) เป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย หมวดพระพุทธชินราช

ประวัติ

มีตำนานการสร้างหลายทาง ทางหนึ่งว่าเมื่อ พ.ศ. ๑๕๐๐ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกมหาราช แห่งเมืองเชียงแสน เสด็จมาตีเมืองสองแควได้ ทรงสร้างเมืองสองแควขึ้นใหม่ พระราชทานนามว่า เมืองพิษณุโลก จากนั้นได้ทรงสร้างวัดวาอาราม มีวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเป็นพระอารามหลวง ทรงหล่อพระพุทธรูป ๓ องค์ ได้แก่ พระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ และพระศรีศาสดา โปรดให้ประดิษฐานพระพุทธชินราช ณ พระวิหารใหญ่ ทิศตะวันตกของพระมหาธาตุ ประดิษฐานพระพุทธชินสีห์ และ พระศรีศาสดา ณ พระวิหารใหญ่ทิศตะวันออก ทางทิศเหนือองค์หนึ่ง ทิศใต้องค์หนึ่ง พระพุทธชินสีห์และพระศรีศาสดา จึงประดิษฐานอยู่ในวิหารเดียวกันเป็นเวลากว่า ๙๐๐ ปี จนกระทั่งมีการอัญเชิญพระพุทธชินสีห์ และพระศรีศาสดาลงมากรุงเทพฯ

อีกทางหนึ่งนั้นว่า สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท กรุงสุโขทัยทรงสร้างพระศาสดาขึ้นคราวเดียวกับพระพุทธชินราช และพระพุทธชินสีห์ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในพุทธศักราช ๑๙๐๐ พระพุทธรูป ๓ องค์ได้ประดิษฐานอยู่ในวิหารด้านทิศใต้ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมาแต่ต้น ต่อมาพระวิหารชำรุดไม่มีผู้ปฏิสังขรณ์ ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าอาวาสวัดบางอ้อยช้างจึงได้อัญเชิญพระศรีศาสดามาไว้ที่วัดบางอ้อยช้าง จังหวัดนนทบุรี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติได้ขออัญเชิญพระศรีศาสดาไปเป็นพระประธานที่วัดประดู่ฉิมพลี คลองบางหลวง ซึ่งท่านสร้างขึ้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบ มีพระราชดำริว่าพระศรีศาสดาเป็นพระพุทธรูปอยู่ที่พระอารามหลวงมาแต่โบราณ ไม่สมควรอยู่ที่วัดอื่น ทั้งมีพระราชดำริว่า พระศรีศาสดานั้นสร้างขึ้นคราวเดียวกับพระพุทธชินสีห์ซึ่งสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพทรงอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร และพระพุทธรูปสององค์นี้เคยประดิษฐานอยู่ในพระอารามเดียวกันที่เมืองพิษณุโลก พระศรีศาสดาก็ควรประดิษฐานอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหารเช่นเดียวกับพระพุทธชินสีห์ แต่เพราะยังมิได้สร้างที่สำหรับประดิษฐาน จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่มุขหน้าพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร ไปพลางก่อน เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ ต่อมาเมื่อโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระวิหารขึ้นในวัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหารแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระศรีศาสดาจากวัดสุทัศน์ฯ ไปประดิษฐาน ณ พระวิหารนั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ พระศรีศาสดานั้นเป็นเสมือนพระพุทธรูปผู้พิทักษ์พระพุทธชินสีห์

พระไสยา

วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระไสยา พระพุทธไสยาสน์ หรือพระเจ้าเข้านิพพาน เป็นพระพุทธรูปปางปรินิพพาน สมัยสุโขทัยที่มีลักษณะงดงามยิ่ง ประดิษฐานที่วิหารพระศาสดา มุขหลัง วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ที่ฐานพระพุทธไสยาบรรจุพระอัฐิของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ ๑๐ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

พุทธศิลป์

พระไสยาเป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ทำด้วยศิลาลงรักปิดทอง ความยาวตั้งแต่พระบาทถึงพระจุฬา ๖ ศอก ๑ คืบ ๕ นิ้ว หรือ ๑๓๒.๙๕ นิ้ว พระรัศมียาว ๙.๘๔ นิ้ว เป็นพระพุทธรูปปางปรินิพพาน ทอดพระวรกายบรรทมดูอ่อนช้อยราวมีชีวิต พระพักตร์สงบงาม พระเนตรปิด แย้มพระโอษฐ์ยิ้มน้อย ๆ อ่อนหวาน ตามแบบศิลปะสุโขทัย ที่นิยมสร้างพระพุทธรูปแสดงถึงพระพุทธองค์ในยามที่เสวยวิมุตติสุขหลังจากตรัสรู้แล้ว ชายผ้าสังฆาฏิแบบเขี้ยวตะขาบดูงดงามอ่อนช้อย ด้านหลังองค์พระเป็นภาพจิตรกรรมพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน มีภาพต้นสาละคู่อยู่เบื้องพระเศียรและพระบาท และมีเหล่าภิกษุสาวกเข้าเฝ้าในวาระนั้น กล่าวกันว่า ความงดงามแห่งพุทธศิลป์ได้เป็นแรงบันดาลใจให้สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงนำไปเป็นต้นแบบสร้างพระไสยาสน์ที่วัดราชาธิวาส แต่สร้างตามแบบศิลปะผสมแบบกรีกที่มีความงดงามยิ่งเช่นกัน

ประวัติ

สร้างขึ้นราว พุทธศักราช ๑๘๐๐ - ๑๘๙๓ เดิมประดิษฐาน ณ วัดพระพายหลวง เมืองสุโขทัย ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงพระผนวชอยู่ ได้เสด็จประพาสเมืองสุโขทัย เมื่อพุทธศักราช ๒๓๗๖ ทอดพระเนตรว่ามีลักษณะงามกว่าพระไสยาองค์อื่น ๆ ครั้นเมื่อเสด็จประทับจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร จึงได้โปรดให้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่มุขหลังของพระอุโบสถ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๐ ครั้นสร้างวิหารพระศาสดาแล้วจึงโปรดให้อัญเชิญมาประดิษฐานที่วิหารพระศาสดา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงนิพนธ์เรื่องพระศิลานี้ไว้ในหนังสือ ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร ความว่า

“พระศิลาอย่างนี้ไม่ได้ทำไว้เพื่อประดิษฐานเป็นศิลาอย่างเดิม ทำพอเป็นแกนที่เป็นพระใหญ่ต่อเป็นท่อน เพราะอย่างนี้จึงได้ลงรักปิดทอง”

พระพุทธชินราช

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

ความสำคัญ

พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปสำคัญ ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหาร วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีพุทธศิลปะที่งดงามมากที่สุดองค์หนึ่งของไทย

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง ศิลปะสุโขทัย ที่มีลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า หมวดพระพุทธชินราช หรือสกุลช่างเมืองพิษณุโลก คือ พระพักตร์ค่อนข้างกลม ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ มีพระอุณาโลมอยู่ระหว่างพระขนง พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์อมยิ้ม พระวรกายค่อนข้างอวบอ้วน นิ้วพระหัตถ์ทั้ง ๔ ยาวเสมอกัน ทรงจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิเป็นรูปเขี้ยวตะขาบ ประทับขัดสมาธิราบ หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๑ คืบ ๕ นิ้ว สูง ๗ ศอก ประดับด้วยซุ้มเรือนแก้วแกะสลักด้วยไม้สักลงรักปิดทองลวดลายประณีตอ่อนช้อยงดงามหลายท่อนต่อกัน ล่างสุดของซุ้มเรือนแก้วแกะเป็นมังกรคาบแก้ว ยืนด้วย ๒ เท้า ที่พระเพลาทั้งสองข้างประดับด้วยรูปอาฬวกยักษ์ทางด้านขวา และรูปท้าวเวสสุวัณทางด้านซ้าย

ประวัติ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานโดยอ้างอิงจากพงศาวดารเหนือว่า น่าจะสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๐ ในรัชกาลพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไท) สมัยเดียวกับพระพุทธรูปสำคัญอีก ๓ องค์ คือ พระพุทธชินสีห์ พระศรีศาสดา และพระเหลือ (หล่อขึ้นจากเศษทองสำริดที่เหลือจากการหล่อพระพุทธชินราช) โดยช่างผู้สร้างพระพุทธชินราชกับพระพุทธชินสีห์นั้นน่าจะเป็นช่างเดียวกัน หากแต่พระศรีศาสดาเป็นช่างอื่น โดยพิจารณาจากลักษณะประติมากรรมของพระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์ที่ปรากฏ แต่จะสร้างพร้อมกันทั้ง ๓ องค์หรือไม่นั้นไม่ทราบแน่ชัด

พระพุทธชินวร

วัดอินทาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดอินทาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร มีขนาดใหญ่กว่าพระพุทธปฏิมาประธานในพระอารามละแวกใกล้เคียง เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

พุทธศิลป์

พระพุทธชินวร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หน้าตักกว้าง ๑๐ ฟุต ๓ นิ้วครึ่ง เนื้อโลหะมีส่วนผสมของทองคำสูงเช่นเดียวกับพระสุโขทัยไตรมิตร พระประธานในพระอุโบสถวัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร องค์พระสามารถถอดออกได้เป็น ๗ ชิ้น อัญเชิญมาจากสุโขทัยในสมัยรัชกาลที่ ๓ ขณะที่กำลังสร้างพระอุโบสถ

ลักษณะพระรัศมีเป็นเปลว พระเมาลีค่อนข้างสูง พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์แย้มเล็กน้อย ริมพระโอษฐ์หยักคล้ายลูกคลื่น นิ้วพระหัตถ์ยาวเรียวปลายไม่เสมอกัน ครองจีวรห่มเฉียง สังฆาฏิเล็กยาวจรดพระนาภี ปลายหยักคล้ายเขี้ยวตะขาบ เป็นลักษณะของพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่ อายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

วัดอินทาราม วรวิหาร สันนิษฐานว่าเป็นวัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยกรุงธนบุรีสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงปฏิสังขรณ์และทรงสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นเอกพิเศษ มีเรื่องราวเล่าว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เมื่อพระยาศรีสหเทพ (ทองเพ็ง) ได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดอินทาราม ซึ่งเป็นวัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยาเดิมเรียกว่า “วัดบางยี่เรือนอก” ได้มีพ่อค้าชุงทางเหนือนำพระพุทธรูปองค์นี้ล่องลงมาพร้อมกับซุง พระยาศรีสหเทพมีจิตศรัทธาจึงได้ติดต่อขอเช่าเพื่อนำไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ ซึ่งเมื่อท่านบูรณะวัดนี้เรียบร้อยแล้วได้น้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๓ ซึ่งได้ทรงพระกรุณารับไว้เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี

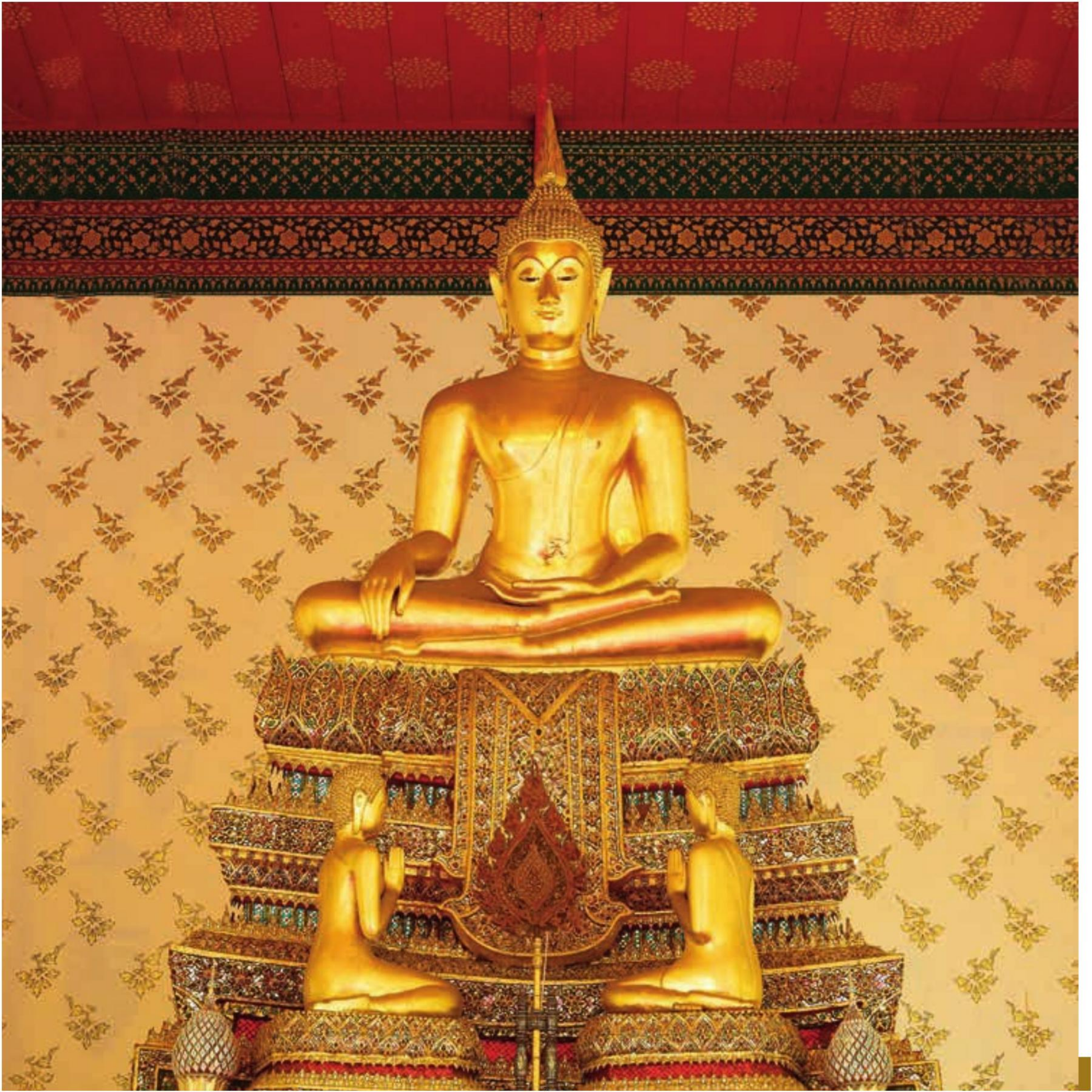

พระพุทธปฏิมากร (หลวงพ่อสุโขทัย)

วัดหนัง ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมากร “หลวงพ่อสุโขทัย” เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถวัดหนัง ราชวรวิหาร ฝั่งขวาของคลองด่าน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธปฏิมากร “หลวงพ่อสุโขทัย” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๗๐.๘๖ นิ้ว สูง ๙๘.๔๒ นิ้ว พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์อมยิ้มเล็กน้อย พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก ชายสังฆาฏิยาวจรดพระนาภี ส่วนปลายเป็นรูปเขี้ยวตะขาบ ศิลปะสุโขทัยตอนปลาย มีจารึกอักษรไทยสมัยสุโขทัย ภาษาไทยที่พระปฤษฎางค์ว่า หล่อขึ้นใน พ.ศ. ๑๙๖๖ อย่างไรก็ตามอาจมีการซ่อมพระพักตร์เมื่อคราวที่อัญเชิญมาเป็นพระประธานในสมัยรัชกาลที่ ๓

ประวัติ

พระพุทธปฏิมากรองค์นี้เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัยตอนปลาย โดยมีข้อความจารึกไว้ที่พระปฤษฎางค์ของพระพุทธรูปอย่างชัดเจนว่าสร้างเมื่อ พุทธศักราช ๑๙๖๖ สันนิษฐานว่าสร้างโดยผู้สูงศักดิ์หลายท่าน ได้แก่ “*...พ่อพระยาเจาไทย พ่อขุน พ่อเมดธาเจ้า...*” แม้จะมีหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องราวและยุคสมัยของการสร้างที่ย้อนกลับไปถึงสมัยสุโขทัยอย่างแน่นอนชัดเจน แต่สาเหตุที่พระพุทธรูปองค์นี้มาประดิษฐานอยู่ที่วัดหนังนี้เมื่อใดและอย่างไรนั้น เมื่อครั้งสมเด็จพระศรีสุลาลัย พระราชชนนีในรัชกาลที่ ๓ ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดหนังทั้งพระอารามในช่วงประมาณ พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๓๗๘ ทรงสถาปานาขึ้นใหม่เกือบทั้งพระอาราม ยกเว้นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปศิลา ๒ - ๓ องค์ ในพระวิหาร และระฆัง พระพุทธปฏิมากรจึงประดิษฐานเป็นพระประธานอยู่ในพระอุโบสถมาแต่เดิม ทำให้สันนิษฐานว่า พระพุทธปฏิมากรอาจจะเป็นหนึ่งในพระพุทธรูปกว่า ๑,๒๐๐ องค์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้รวบรวมอัญเชิญลงมาจากหัวเมืองเหนือในรัชกาลของพระองค์ เพื่อมาประดิษฐานตามพระอารามต่าง ๆ ทั่วพระนคร

หลวงพ่อร่วง (หลวงพ่อพระร่วงทองคำวัดมหรรณพ์)

วัดมหรรณพาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระวิหารวัดมหรรณพาราม วรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร สำคัญเสมอพระพุทธรูปสุโขทัยที่อัญเชิญมาเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองในกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น พระศรีศากยมุนี วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร และอีกหลาย ๆ องค์ เป็นนามตามพระนามพระมหากษัตริย์กรุงสุโขทัย เป็นพระพุทธรูปทองคำที่หุ้มด้วยปูนไว้มิดชิดเช่นพระพุทธรูปทองคำวัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร เนื้อวัสดุขององค์หลวงพ่อร่วงนั้น เป็นสำริดหล่อด้วยโลหะผสมที่มีเนื้อทองคำสูงถึงร้อยละ ๖๐ มีความอร่ามเรืองรองอยู่ภายใน กรมศิลปากรลอกรักและปูนบริเวณพระอุระขนาด ๑ ตารางศอก พบสีทองอยู่ภายในจึงปิดไว้เช่นเดิม ลงรักปิดทองหุ้มภายนอกไว้ พระพุทธปฏิมานี้คงค่าควรเมืองอันมิอาจประมาณได้ และมีนามอีกอย่างหนึ่งว่า “หลวงพ่อพระร่วงทองคำวัดมหรรณพ์”

หลวงพ่อร่วง ศักดิ์สิทธิ์ล้ำค่า อุดมด้วยพุทธลักษณะเป็นเลิศ พระเกียรติคุณแห่งพุทธานุภาพเป็นที่เคารพเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนอย่างแน่นแฟ้น ทั้งในชุมชนนี้และแพร่หลายกว้างขวาง หลังจากประจักษ์ว่าเป็นพระพุทธรูปทองคำมีพุทธลักษณะละม้ายเหมือนพระพุทธรูปทองคำวัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร เป็นที่เลื่อมใสมากขึ้น ความศักดิ์สิทธิ์ได้ปัดเป่าความทุกข์นานาแก่ผู้มาขอพร ประสบความสำเร็จเป็นที่เลื่องลือ จึงนิยมนำตะกร้อและว่าวมาถวาย กำหนดเทศกาลเฉลิมฉลองเป็นงานประจำปีพร้อมเทศกาลตรุษจีน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่ อายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ วัสดุสำริดหล่อโลหะผสม เนื้อทองคำร้อยละ ๖๐ หน้าตักกว้าง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว สูง ๑ วา ๓ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว ทำรอยต่อ ๙ แห่ง มีหมุดสลักเชื่อมต่อองค์พระให้สมบูรณ์

ประวัติ

เดิมเป็นพระพุทธรูปในวิหารวัดโคกสิงคาราม วัดร้างปรักหักพังในเมืองศรีสัชนาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ ผู้ทรงอุปถัมภกพระพุทธศาสนาอย่างเอกอุ มีพระราชปรารถนาจะได้พระพุทธรูปที่วิจิตรงดงามจากเมืองเหนือที่ทิ้งร้างอยู่ในดงในป่า ลงมาเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดมหรรณพารามที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอุดมรัตนราษี เมื่อดำรงพระอิสริยยศ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอรรณพ ตั้งพระทัยสร้าง ถวายเป็นพระราชกุศลสมเด็จพระบรมชนกนาถ เมื่อดำรงสิริราชสมบัติปีที่ ๒๗ พระชนมพรรษา ๖๔ พรรษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองสำรวจค้นหาพบที่วัดโคกสิงคาราม จึงโปรดให้อัญเชิญลงมา ขณะนั้นทรงมีพระอาการประชวรมาก วัดมหรรณพารามสร้างเสร็จและผูกพัทธสีมาสมโภชพระอุโบสถไปแล้ว ๓ เดือน พระพุทธรูปจึงเดินทางมาถึง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้ประดิษฐานหลวงพ่อร่วงเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระวิหารตลอดมาตราบปัจจุบัน

พระสิทธารถ

วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระสิทธารถ หรือ หลวงพ่อสมปรารถนา เป็นพระปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนจำนวนมากเคารพสักการะ รวมทั้งชาวคลองสานที่เลื่อมใส เคารพนับถือและผูกพันตั้งแต่ครั้งโบราณกาล เชื่อว่าอำนวยพรให้สมปรารถนาในการต่าง ๆ ได้

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ศิลปะสุโขทัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ ศอก ๑ นิ้ว ๑ กระเบียด สูง ๓ ศอก ๑ คืบ ๑๑ นิ้ว ๑ กระเบียด หรือหน้าตักกว้าง ๑.๕๐ เมตร สูง ๑.๘๐ เมตร มีพระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาปานกลาง พระพักตร์รูปไข่ พระวรกายได้สัดส่วนงดงาม พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระเนตรเรียวบาง พระนาสิกโด่ง แย้มพระโอษฐ์ ริมพระโอษฐ์โค้งหยักขึ้นคล้ายคลื่น นิ้วพระหัตถ์เรียวยาวไม่เสมอกัน ลักษณะโดยรวมเป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย หมวดใหญ่ อายุราวต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างในสมัยใด แต่ปรากฏตามประวัติว่าได้อัญเชิญมาจากวิหารหลวงเมืองพิษณุโลก พร้อมพระทศพลญาณ พระปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดบรมนิวาส ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีพระราชศรัทธา โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ชำรุดจากเมืองสุโขทัย พิษณุโลก สวรรคโลก และลพบุรี จำนวน ๑,๒๔๘ องค์ มาบูรณปฏิสังขรณ์ให้งดงามบริบูรณ์ แล้วพระราชทานไปประดิษฐานยังพระอารามต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ พระสิทธารถเป็นพระพุทธรูป ๑ ใน ๗ องค์ที่อัญเชิญมาจากเมืองเหนือพิษณุโลก ฝีมือช่างสมัยสุโขทัย สันนิษฐานว่า เดิมน่าจะประดิษฐานอยู่วัดที่สำคัญวัดใดวัดหนึ่งของเมืองพิษณุโลกคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดวิหารทอง วัดราชประดิษฐาน และวัดจุฬามณี

พระสิทธารถ วัดพิชยญาติการาม เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่งองค์หนึ่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน ทอดพระเนตรเห็น มีพระราชศรัทธาโปรดฯ ให้ช่างหลวงสร้างเบญจปฏลเศวตฉัตร หรือฉัตรขาว ๕ ชั้นถวายเป็นพุทธบูชา

พระพุทธนาคน้อย

วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธนาคน้อย หรือหลวงพ่อนาค เป็นพระพุทธรูปประธานในพระวิหาร วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นที่นับถือและเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน เพราะประจักษ์ในความมหัศจรรย์และอภินิหารขององค์พระปฏิมาหลายอย่าง เชื่อกันว่ามีเทพยดาหลายองค์สถิตอยู่ในองค์พระ มีเรื่องเล่าว่า ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ พระวิหารได้รับความเสียหายจากสะเก็ดระเบิดหลังคาพังลงมา สิ่งของต่างๆ ภายในพระวิหารได้รับความเสียหาย แต่องค์พระพุทธนาคน้อยกลับไม่ได้รับอันตรายแต่อย่างใดเป็นที่น่าอัศจรรย์ ชาวไทยเชื้อสายจีนเรียกนามของพระพุทธนาคน้อยว่า “ลักเน่ย” หรือ“ลักน้อย” ซึ่งแปลว่า กลีบบัว ๖ ชั้น อันประดับอยู่ใต้ฐานชุกชี และยกย่องเป็น “ซำปอกง” อีกด้วย

พุทธศิลป์

พระพุทธนาคน้อย หรือหลวงพ่อนาค เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ วัสดุเนื้อนากปิดทอง หน้าตักกว้าง ๔.๒๕ เมตร หรือ ๘ ศอก ๑๒ นิ้ว สูง ๕.๗๐ เมตร ศิลปะแบบสุโขทัยหมวดใหญ่ อายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่พระขนงและพระโอษฐ์ คล้ายกับพระพุทธรูปในสมัยรัชกาลที่ ๓ จึงอาจเป็นไปได้ว่ามีการซ่อมและปรับเปลี่ยนพระพักตร์ในระยะเวลาดังกล่าว

ประวัติ

พระพุทธนาคน้อยเป็นพระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากเมืองเหนือในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่จะเป็นในช่วงรัชกาลที่ ๑ หรือรัชกาลที่ ๓ ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด บ้างสันนิษฐานว่าเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดให้รวบรวมพระพุทธรูปต่างๆ จากหัวเมืองเหนือจำนวน ๑,๒๔๘ องค์ มายังกรุงเทพฯ เพื่อบูรณะซ่อมแปลงให้งดงามบริบูรณ์แล้วพระราชทานไปประดิษฐานตามพระอารามต่างๆ ซึ่งพระพุทธนาคน้อยคงได้รับการอัญเชิญมาตั้งแต่ครั้งนั้น ส่วนเรื่องเล่าอีกเรื่องหนึ่งกล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๔ สมเด็จเจ้าพระยาบรมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ได้ชะลอพระพุทธรูปองค์นี้มาจากเมืองสุโขทัย

พระสุรภีพุทธพิมพ์

วัดปรินายก วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระสุรภีพุทธพิมพ์ เป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดปรินายก วรวิหาร พระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๓ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) แม่ทัพเอกในรัชกาลที่ ๓ เป็นผู้สร้าง และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงอุปถัมภ์บำรุง เมื่อสร้างถนนราชดำเนินไปสู่พระราชวังดุสิต ในชุมชนบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นพระอารามหลวงอีกแห่งหนึ่งที่ประดิษฐานพระพุทธปฏิมาประธานศิลปะสุโขทัยที่งดงามมาก

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะสุโขทัยหมวดใหญ่ หล่อด้วยสำริดลงรักปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๑ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ประดิษฐานบนชุกชี ปูนปั้น ๓ ชั้น ปิดทองประดับกระจก ด้วยเหตุที่พระพุทธรูปสุโขทัยหมวดใหญ่จะมีพระวรกายบอบบาง แต่พระสุรภีพุทธพิมพ์มีพระวรกายอวบอ้วนเล็กน้อย จึงอาจได้รับอิทธิพลทางศิลปะล้านนา หรือมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ แล้ว

ประวัติ

นามวัดนี้เดิมชื่อ วัดพรหมสุรินทร์ เจ้าพระยาบดินทรเดชา สร้างเมื่อปลายรัชกาลที่๒ ต้องไปราชการทัพในลาว เขมรและญวน ในรัชกาลที่๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงรับวัดพรหมสุรินทร์เป็นพระอารามหลวง สันนิษฐานว่า อัญเชิญพระพุทธปฏิมาจากเมืองเหนือโดยไม่ปรากฏแหล่งที่มา มิได้ประดิษฐานเป็นพระปฏิมาประธาน อยู่ใต้ต้นสารภีมานาน ชาวบ้านขานนามตามต้นสารภีว่า “พระสุรภี” เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัด และสร้างพระอุโบสถใหม่ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๒ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรพระสุรภี มีพระพุทธลักษณะงดงามมาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญไปประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ ถวายนามใกล้เคียงกับชื่อเดิมว่า “พระสุรภีพุทธพิมพ์”

พระทศพลญาณ

วัดบรมนิวาส ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดบรมนิวาส ราชวรวิหาร เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ฝีมือช่างสมัยสุโขทัย

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยสำริดลงรักปิดทอง ศิลปะสุโขทัย มีพุทธศิลป์งดงามยิ่ง ขนาดหน้าตักกว้าง ๑.๕๐ เมตร สูง ๒.๑๐ เมตร นิ้วพระหัตถ์ทั้ง ๔ ยาวเสมอกัน เป็นลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปสุโขทัยหมวดพระพุทธชินราช แต่ลักษณะพระพักตร์ที่ค่อนข้างกลม พระนาสิกไม่โด่ง พระโอษฐ์เล็ก เส้นพระโอษฐ์เรียบตรง ซึ่งคล้ายกับพระพุทธรูปในศิลปะอยุธยา ซึ่งอาจเป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยหมวดพระพุทธชินราช ที่มีการผสมผสานกับพระพุทธรูปศิลปะอยุธยาแล้ว จึงน่าจะมีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ประวัติ

พระทศพลญาณ มีประวัติทราบเพียงว่าอัญเชิญมาจากวัดเก่าวัดใดวัดหนึ่งในเมืองพิษณุโลก สันนิษฐานว่าอัญเชิญมาเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีพระราชศรัทธา โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ชำรุดจากเมืองสุโขทัย พิษณุโลก สวรรคโลก และลพบุรี จำนวน ๑,๒๔๘ องค์ มาบูรณปฏิสังขรณ์ให้งดงามบริบูรณ์ แล้วพระราชทานไปประดิษฐานยังพระอารามต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ทั้งนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงสันนิษฐานไว้พอเป็นแนวทาง ในหนังสือพระนิพนธ์เรื่อง ตำนานพระพุทธรูป ว่า

“...พระพุทธรูปที่เชิญมาจากเมืองเหนือในชั้นหลัง มีพระพุทธรูปสำคัญ ๒ องค์ คือพระทศพลญาณเป็นประธานวัดบรมนิวาสองค์หนึ่ง และ พระสิทธารถเป็นพระประธานวัดพิชัยญาติองค์หนึ่ง ปรากฏเรื่องในตำนานว่าอัญเชิญมาจากเมืองพิษณุโลก แต่จะมาจากวัดไหนสืบไม่ได้ความ พระพุทธรูปสององค์นี้พิเคราะห์ดูลักษณะเป็นฝีมือช่างสุโขทัย...”

พระพุทธปฏิมา ศิลปะอยุธยา

พระพุทธเทวปฏิมากร

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธเทวปฏิมากร พระประธานในพระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร วัดนี้เดิมชื่อวัดโพธาราม สร้างตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนาใหม่ทั้งพระอาราม พระราชทานนามใหม่ว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส[๑] ทรงเลือกพระพุทธรูปที่งดงามสมควรเป็นพระประธานมาประดิษฐานในพระอุโบสถ โดยอัญเชิญมาจากวัดศาลาสี่หน้า ฝั่งธนบุรี หรือวัดคูหาสวรรค์ในปัจจุบัน พระราชทานนามว่า พระพุทธเทวปฏิมากร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเคารพนับถือว่าวัดแห่งนี้เป็นเจดียสถานสำคัญ เมื่อทรงรับการบรมราชาภิเษกแล้ว เสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค ครั้งนั้นได้ประทับ ณ พระอุโบสถ ทรงสักการบูชาพระพุทธเทวปฏิมากรเป็นปฐม จึงเป็นราชประเพณีสืบมาที่พระมหากษัตริย์ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครทางสถลมารคจะทรงสักการบูชาพระพุทธเทวปฏิมากรทุกรัชกาล

พุทธศิลป์

ศิลปะอยุธยา ปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริดลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๖๒ นิ้ว (๕ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว) สูงตลอดถึงพระรัศมี ๗๙ นิ้ว

ประวัติ

พระพุทธปฏิมาองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปโบราณ ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง มีจารึกเรื่อง ทรงสร้างวัดพระเชตุพนฯ ครั้งรัชกาลที่ ๑ ในวิหารทิศตะวันออก มุขหลัง ว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดอัญเชิญมาจากวัดศาลาสี่หน้า (วัดคูหาสวรรค์ในปัจจุบัน) โปรดให้สร้างสร้อยสังวาลนพรัตน์ถวาย[๒] ผ้าสีทับทิมชั้นใน ตาดชั้นนอก ห่มองค์พระปฏิมา พร้อมทั้งพัดแฉกขนาดใหญ่ (กึ่งกลางระหว่างพระอัครสาวก) ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ โปรดให้ลงรักปิดทอง และรื้อฐานทำใหม่เป็น ๓ ชั้น โปรดให้สร้างพระอัครสาวกเพิ่มเติมอีก ๘ องค์ รวมของเดิมเป็น ๑๐ องค์ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ โปรดให้บรรจุพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ใต้ฐานชุกชีของพระพุทธอาสน์พระพุทธเทวปฏิมากร และที่ผ้าทิพย์ฐานชั้นบนประดับอุณาโลม พระราชลัญจกรในรัชกาลที่ ๑ และถวายนพปฎลมหาเศวตฉัตรเหนือองค์พระพุทธปฏิมา

รัชกาลต่อๆ มาได้บูรณปฏิสังขรณ์วัด รวมทั้งบูรณะองค์พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ ครั้งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โปรดให้สร้างฉัตรทำด้วยผ้าตาดทอง ขนาดและลักษณะเดิม และเสด็จพระราชดำเนินยกฉัตรถวาย เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๑ ต่อมาถวายผ้าห่มพระประธาน ทำด้วยผ้าตาดสีเหลืองทอง กึ่งกลางพระอุระประดับพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. แทนผืนเดิม ปิดทองพระประธานและพระอัครสาวกทั้ง ๑๐ องค์ และซ่อมสร้อยนพรัตน์สังวาลของเก่า

---

[๑] ในรัชกาลที่ ๔ แก้ไขสร้อยนามวัดเป็น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

[๒] ข้อสันนิษฐานของวัด

พระพุทธมารวิชัยอภัยปรปักษ์ อัตพฤกษโพธิภิรมย์ อภิสมพุทธบพิตร

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธมารวิชัยฯ หรือพระเจ้าตรัสในควงไม้พระมหาโพธิ์ เป็นพระประธานในพระวิหารทิศตะวันออก มุขหน้า ในเขตพุทธาวาส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร เป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้อัญเชิญมาจากวัดเขาอินทร์ เมืองสวรรคโลก (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย)

พุทธศิลป์

ศิลปะอยุธยา ขนาดหน้าตัก ๓ ศอกคืบ อยู่ในอิริยาบถนั่งขัดสมาธิ พระชงฆ์ขวาวางอยู่เหนือพระชงฆ์ซ้ายทำให้แลเห็นฝ่าพระบาทขวาเพียงข้างเดียว ในขณะที่ฝ่าพระบาทซ้ายอยู่ใต้พระชานุขวา เรียกท่าขัดสมาธินี้ว่า ขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ซ้ายวางอยู่เหนือพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางอยู่หน้าพระชงฆ์ขวา นิ้วพระหัตถ์ชี้ลงเบื้องล่าง เรียกว่า ปางมารวิชัย เบื้องหลังมีต้นพระศรีมหาโพธิ์

ประวัติ

เดิมประดิษฐานที่วัดเขาอินทร์ เมืองสวรรคโลก แต่พระกรชำรุด พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้อัญเชิญมาปฏิสังขรณ์ด้วยนาก แล้วประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหารทิศตะวันออก มุขหน้า บรรจุพระบรมธาตุ ถวายนามว่า “พระเจ้าตรัสในควงไม้มหาโพธิ์” และโปรดให้สร้างต้นพระศรีมหาโพธิ์ไว้เบื้องหลังพระพุทธรูป มีจารึกบอกเรื่องราวของพระพุทธรูปองค์นี้ไว้ในโคลงบอกด้านการปฏิสังขรณ์ ซึ่งกล่าวถึงการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ว่า

“ประฏิมานากเนื้อหมด มุลทิน
เถกองวิหารปราจีน ทิศด้าว
เดอมสถิตย์วัดเขาอิน สวรรคโลกย์
เชอญประเวศเวียงท้าว ท่านไว้เป็นเฉลอม”

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายนามพระพุทธรูปว่า “พระพุทธมารวิไชย อไภยปรปักษ์ อัตพฤกษโพธิภิรมย์ อภิสมพุทธบพิตร”

พระมงคลบพิตร

วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

พระมงคลบพิตรเป็นพระประธานในวิหารพระมงคลบพิตร พระราชวังโบราณ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัยขนาดใหญ่อีกองค์หนึ่งของไทย มีพุทธลักษณะที่งดงาม และได้รับความเคารพนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่ง

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด (แกนในเป็นอิฐก่อ) ขนาดใหญ่ หน้าตักกว้าง ๙.๕๕ เมตร ความสูงเฉพาะองค์พระพุทธรูป ๑๒.๔๕ เมตร ประดิษฐานบนฐานชุกชีสูง ๔.๕๐ เมตร รวมความสูงจากฐานถึงปลายพระรัศมี ๑๖.๙๕ เมตร ลักษณะทางศิลปะเป็นแบบอยุธยาตอนต้นที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย คือ พระพักตร์มนรูปไข่ พระขนงโค้ง ซึ่งเป็นแบบของพระพุทธรูปที่นิยมมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ประวัติ

เชื่อว่าเดิมเป็นพระพุทธรูปที่สมเด็จพระไชยราชาธิราชโปรดให้สร้าง ณ วัดชีเชียง เมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๑ เป็นพระพุทธรูปที่อยู่กลางแจ้งไม่ได้อยู่ในวิหารหรืออาคาร ต่อมาสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมโปรดให้ชักพระมงคลบพิตรที่อยู่ข้างฝ่ายตะวันออกมาไว้ฝั่งตะวันตกแล้วให้สร้างมณฑปครอบไว้ เมื่อ พ.ศ. ๒๑๕๕ ปรากฏชื่อในพระราชพงศาวดารว่าวัดสุมงคลบพิตร

ครั้นถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าเสือ อสนีบาตลงยอดพระมณฑป เกิดไฟไหม้เครื่องบนมณฑปหักลงมาต้องพระเศียรพระมงคลบพิตรหัก สมเด็จพระเจ้าเสือจึงโปรดให้ซ่อมพระมณฑปและองค์พระพุทธรูป อีกครั้งในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ โปรดให้เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศ (เจ้าฟ้ากุ้ง) ทรงดำเนินการ โดยโปรดให้รื้อมณฑปของเดิมแล้วสร้างใหม่เป็นพระวิหารที่มีขนาดใหญ่ รวมถึงองค์พระมงคลบพิตรโปรดให้ปฏิสังขรณ์เปลี่ยนแปลงลักษณะพุทธศิลป์ตามราชนิยมในสมัยนั้นด้วย

เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๓๑๐ วิหารพระมงคลบพิตรถูกเผาทำลาย องค์พระพุทธรูปถูกไฟไหม้ พระเมาลี และพระกรข้างขวาหัก กรมศิลปากรได้เริ่มเข้ามาดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ แล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๐ ในครั้งนี้ได้พบพระพุทธรูปบรรจุอยู่ภายในพระพาหาเบื้องซ้ายของพระมงคลบพิตรเป็นจำนวนมาก เป็นพระพุทธรูปแบบต่างๆ เช่น พระพุทธรูปแบบสกุลช่างนครศรีธรรมราช พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย และพระพุทธรูปสมัยอยุธยา เป็นต้น ปัจจุบันเก็บรักษาและจัดแสดงไว้ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

พระสัมพุทธมุนี

วัดเสนาสนาราม ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

พระสัมพุทธมุนี เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดเสนาสนาราม พระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร เดิมชื่อ วัดเสื่อ เป็นวัดราษฎร์ที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้ขยายพระราชวังจันทรเกษมออกไปทำให้วัดเสื่อเป็นวัดที่อยู่ในเขตพระราชฐาน วัดเสื่อจึงไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา เช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง ศิลปะอยุธยา หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ขนาดหน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๒ นิ้ว สูงตลอดพระรัศมี ๓ ศอก ๑ นิ้ว ประดิษฐานในซุ้มเรือนแก้วยอดเป็นรูปพระมหามงกุฎ ภายในซุ้มทาสีแดงประดับด้วยลายปูนปั้นปิดทองลวดลายงดงาม ที่ซุ้มเรือนแก้วมีอักษรขอมจารึกไว้ ด้านหลังเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปเทพชุมนุม

ประวัติ

พระสัมพุทธมุนี เป็นพระพุทธรูปประจำวัดเสื่อ หรือวัดเสนาสนาราม สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่ชัดเจน เมื่อสิ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา วัดเสื่อกลายเป็นวัดร้างทรุดโทรมมาก จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดเสื่อทั้งพระอาราม โดยโปรดให้พระยาราชสงคราม (ทัด หงสกุล) เป็นประธานในการบูรณะ พร้อมทั้งพระราชทานพระราชทรัพย์ในการบูรณะ ๓๐๐ ชั่งเศษ การดำเนินงานแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามวัดใหม่ว่า วัดเสนาสนาราม และพระราชทานให้กับพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย

พระพุทธไตรรัตนนายก

วัดพนัญเชิง วรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

พระพุทธไตรรัตนนายก หรือหลวงพ่อโตวัดพนัญเชิง เป็นพระประธานในพระวิหารหลวง วัดพนัญเชิง วรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งองค์ที่ใหญ่ที่สุดในกรุงศรีอยุธยา มีมาก่อนที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สร้างกรุงศรีอยุธยา จึงนับเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองกรุงศรีอยุธยามาโดยตลอด

มีตำนานเล่าต่อกันมาว่าเมื่อคราวจะเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๑๐ ได้ปรากฏมีน้ำพระเนตรไหลออกมาจากพระเนตรทั้งสองข้างเป็นที่น่าอัศจรรย์

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ปูนปั้นลงรักปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๔.๒๐ เมตรเศษ สูง ๑๙.๒๐ เมตร ศิลปะอยุธยาตอนต้นแบบอู่ทองรุ่นที่ ๒ อายุราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ กล่าวคือ พระพักตร์สี่เหลี่ยมเคร่งขรึม พระขนงโค้ง มีพระอุณาโลมอยู่ระหว่างพระขนงทั้งสองข้าง พระเนตรเล็กยาวเรียว เหลือบพระเนตรมองลงเบื้องล่าง พระนาสิกใหญ่ พระโอษฐ์อมยิ้มเล็กน้อย พระหนุเป็นปม ขมวดพระเกศาขนาดเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว

ประวัติ

หลวงพ่อโต วัดพนัญเชิง วรวิหาร มีประวัติการสร้างปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ กล่าวไว้ว่า ได้สถาปนาพระพุทธเจ้าพแนงเชิง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๗ และเป็นพระพุทธรูปสำคัญศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการเคารพบูชามาจนตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา

ใน พ.ศ. ๒๓๑๐ วัดพนัญเชิงก็เป็นอีกวัดหนึ่งที่ถูกพม่าเผาทำลาย มาใน พ.ศ. ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้บูรณะหลวงพ่อโตใหม่หมดทั้งองค์ และพระราชทานนามใหม่ว่า พระพุทธไตรรัตนนายก ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวจีนเรียกว่า หลวงพ่อซำปอกง

พระพุทธกษัตราธิราช

วัดกษัตราธิราช วรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

วัดกษัตราธิราช วรวิหาร เป็นวัดเก่ามาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดกษัตรา หรือวัดกระษัตราราม ในพระราชพงศาวดารกล่าวไว้ว่า วัดนี้เคยใช้เป็นที่ตั้งค่ายพม่า และพม่าใช้เป็นที่ตั้งปืนใหญ่ยิงเข้ามาในพระนคร ต่อมาถูกทิ้งร้างไป ในสมัยรัตนโกสินทร์จึงได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอาราม ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระประธาน (องค์กลาง) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า พระพุทธกษัตราธิราช

พุทธศิลป์

พระพุทธกษัตราธิราช เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบประดิษฐานบนฐานชุกชี ประดับด้วยผ้าทิพย์และรูปครุฑยุดนาค ขนาดองค์พระสูง ๒.๙๙ เมตร ฐานกว้าง ๒.๐๙ เมตร พระพักตร์เป็นรูปสี่เหลี่ยม เม็ดพระศกมีขนาดเล็ก รัศมีเป็นเปลว พระเกตุมาลาหรือพระอุษณีษะสูง ครองจีวรห่มเฉียง สังฆาฏิยาวจรดพระนาภี ปลายแยกออกคล้ายเขี้ยวตะขาบ

ประวัติ

วัดกษัตราธิราชเป็นวัดเก่ามาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พระประธานในพระอุโบสถจึงน่าจะเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นพร้อมกับพระอาราม

หลวงพ่อโต ปางป่าเลไลยก์

วัดป่าเลไลยก์ วรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี

ความสำคัญ

หลวงพ่อโต วัดป่าเลไลยก์ ประดิษฐานในพระวิหาร วัดป่าเลไลย์ วรวิหาร อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระพุทธรูปปางป่าลิไลยก์ หรือปางป่าเลไลยก์ขนาดใหญ่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าเดิมคงจะเป็นพระพุทธรูปประทับห้อยพระบาท ปางปฐมเทศนา หรือวิตรรกะมุทรา ซึ่งนิยมสร้างในสมัยทวารวดี และเมื่อมีการซ่อมแซมต่อมาได้เปลี่ยนเป็นปางป่าเลไลยก์เช่นปัจจุบัน เป็นพระพุทธรูปคู่เมืองสุพรรณบุรี รวมทั้งชาวไทยพุทธที่ไปจังหวัดสุพรรณบุรีจะต้องแวะไปกราบเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนและครอบครัว

พุทธศิลป์

หลวงพ่อโต วัดป่าเลไลยก์ วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปก่อด้วยอิฐถือปูนขนาดใหญ่ สูง ๒๓.๔๘ เมตร ประทับห้อยพระบาท ปางป่าลิไลยก์ หรือป่าเลไลยก์ มีรูปช้างหมอบใช้งวงถวายกระบอกน้ำอยู่ทางด้านขวา และ อีกด้านหนึ่งมีลิงถวายรวงผึ้ง พระหัตถ์ขวาหงายขึ้นอยู่เหนือพระชานุเล็กน้อย พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำบนพระชานุ พระพักตร์เป็นรูปสี่เหลี่ยม พระหนุกว้าง ลักษณะศิลปะอยุธยาตอนต้น หรือศิลปะอู่ทองอิทธิพลศิลปะทวารวดี

ประวัติ

หลวงพ่อโต วัดป่าเลไลยก์ วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองสุพรรณบุรี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงตั้งข้อสังเกตว่า หลวงพ่อโต วัดป่าเลไลยก์ น่าจะเป็นพระพุทธรูปเก่ามาก่อนสร้างวัดป่าเลไลยก์ น่าจะถึงสมัยอู่ทอง เดิมคงจะเป็นพระพุทธรูปประทับห้อยพระบาท ปางปฐมเทศนา หรือปางวิตรรกะ อยู่กลางแจ้ง พระกรคงจะหักหายไป และได้มีการบูรณะซ่อมแซมใหม่ให้เป็นปางป่าลิไลยก์ หรือป่าเลไลยก์ โดยจะสังเกตได้ว่าพระกรทั้งสองข้างมีขนาดไม่เท่ากัน

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

ความสำคัญ

พระประธาน ในพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่สมัยอยุธยา วัดแห่งนี้เดิมชื่อ วัดน้อยปากใต้ วัดนอกปักษ์ใต้ คนทั่วไปเรียกกันว่า วัดใหญ่ เนื่องจากมีพื้นที่วัดกว้างใหญ่ถึง ๒๐ ไร่เศษ สร้างในสมัยอยุธยา ต่อมาสมเด็จพระสังฆราชแตงโม (ทอง) ได้บูรณปฏิสังขรณ์ในฐานะวัดอันเป็นบ้านเกิดของท่าน และด้วยนามเดิม และนามฉายา สุวณฺโณ จึงได้ชื่อว่า วัดสุวรรณาราม ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า วัดใหญ่สุวรรณาราม

พุทธศิลป์

พระประธานองค์นี้เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะอยุธยา หน้าตักกว้าง ๒.๒๐ เมตร วัสดุปูนปั้นลงรักปิดทอง พุทธลักษณะสมส่วนสวยงาม ประดิษฐานบนฐานชุกชีตกแต่งลวดลายปูนปั้นกลีบบัวประดับกระจก ตรงมุมฐานปั้นเป็นลายหัวสิงห์แต่ละข้างไม่เหมือนกัน เหนือพระเศียรมีฉัตรห้อยลงมาจากเพดาน ด้านหน้าแถวแรกมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย ๓ องค์เรียงกัน และมีพระพุทธรูปยืนแทรกอยู่ ถัดมามีพระพุทธรูปปางสมาธิ ๒ องค์ กับรูปหล่อสมเด็จเจ้าแตงโม และรูปหล่อพระครูมหาวิหาราภิรักษ์ (พุก) ด้านหลังพระประธานมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่หล่อด้วยโลหะ หน้าตักกว้าง ๑.๔๐ เมตร พระบาทเบื้องขวามี ๖ นิ้ว สันนิษฐานว่าเป็นพระประธานในพระอุโบสถองค์เดิม ก่อนที่จะมีการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยอยุธยา เล่าสืบกันมาว่าพระพุทธรูปองค์นี้ช่างตั้งใจที่จะสร้างให้มี ๖ นิ้ว (มองเห็นเฉพาะพระบาทขวา ส่วนพระบาทซ้ายเป็นท่าขัดสมาธิอยู่ใต้พระชานุ)

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง จากพุทธลักษณะคงสร้างในสมัยอยุธยา และวัดแห่งนี้มีการบูรณะครั้งใหญ่ในสมัยสมเด็จเจ้าแตงโม และสมัยพระครูมหาวิหาราภิรักษ์ (พุก) เป็นเจ้าอาวาส วัดแห่งนี้นับเป็นวัดที่มีความสำคัญยิ่งใหญ่ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะและฝีมือสกุลช่างหลายแขนง

พระประธานในอุโบสถ

วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี

ความสำคัญ

พระประธาน ประดิษฐานในอุโบสถ วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งวัดแห่งนี้ สร้างเมื่อครั้งสมัยอยุธยาตอนปลาย ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า วัดเกาะ เนื่องจากมีสายน้ำไหลผ่านรอบด้าน

ภายในอุโบสถยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างสมัยอยุธยา เขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว มีเรื่องพุทธประวัติ มารผจญ สัตตมหาสถาน อัฏฐมหาสถาน พระอดีตพระพุทธเจ้า ๒๔ พระองค์ จักรวาล ดาวฤกษ์ ตามความคิดของคนโบราณ พระพุทธบาทชายทะเลและเทพชุมนุม

พุทธศิลป์

พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ปูนปั้นลงรักปิดทอง ศิลปะอยุธยา หน้าตักกว้าง ๑.๘๐ เมตร สูง ๒.๔๓ เมตร พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระรัศมีเป็นเปลวสูง ขมวดพระเกศาเล็ก พระนลาฏกว้าง พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ ด้านข้างพระประธานมีพระอัครสาวกยืนพนมมือข้างละ ๑ องค์ และพระพุทธรูปปางมารวิชัย ๔ องค์ ปางสมาธิ ๒ องค์ ฐานพระประธานเป็นไม้จำหลักลายฐานบัวขาสิงห์ ฐานเดิมเป็นปูนปั้นซึ่งชำรุด พระครูเพชโรปมคุณ เจ้าอาวาส ให้พระครูญาณวิจัย บูรณะโดยใช้ไม้แกะสลักตามแบบลายเดิม

ประวัติ

พระประธานองค์นี้เป็นพระพุทธรูปที่มีมาแต่เดิมในสมัยอยุธยา แต่องค์พระพุทธรูปน่าจะมีการบูรณะซ่อมแซมภายหลัง ประดิษฐานภายในอุโบสถ ซึ่งมีภาพจิตรกรรมที่มีลักษณะเด่นเขียนด้วยสีฝุ่น มีอักษรจารึกบอกเวลาสร้างจิตรกรรม พ.ศ. ๒๒๗๗ ตรงกับแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แสดงถึงความงามเฉพาะตัว นอกจากความงามของภาพจิตรกรรมแล้ว พระประธานก็มีพุทธลักษณะงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธายิ่งนัก

พระพุทธไสยาสน์ วัดป่าโมก

วัดป่าโมก วรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

ความสำคัญ

พระพุทธไสยาสน์ วัดป่าโมก วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ ที่เก่าแก่ และงดงามมาก ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหาร และยังมีประวัติที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏในพระราชพงศาวดารหลายรัชกาล ที่สำคัญคือ เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จมาประชุมพลก่อนจะเสด็จไปรบกับพระมหาอุปราชาได้เสด็จฯ มาทรงสักการะพระพุทธไสยาสน์ก่อน เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕

พุทธศิลป์

พระพุทธไสยาสน์ เป็นพระพุทธรูปศิลปะอยุธยาประทับในอิริยาบถนอนหรือไสยาสน์ ก่อด้วยอิฐถือปูน ปิดทองทั้งองค์ มีความยาวจากพระเมาลีถึงปลายพระบาท ประมาณ ๑๒ วา (๒๔ เมตร)

ประวัติ

ไม่ปรากฏประวัติการสร้างที่ชัดเจน สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา และเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่พระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยาให้ความเคารพสักการะ ดังปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า ใน พ.ศ. ๒๑๓๕ เมื่อครั้งพระเจ้านันทบุเรง โปรดให้พระมหาอุปราชา นำกองทัพใหญ่มาตีกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเตรียมไพร่พลที่บ้านป่าโมก ในครั้งนั้นทรงสักการบูชาพระพุทธไสยาสน์เพื่อเป็นสิริมงคลในการรบ สงครามครั้งนี้นับเป็นสงครามครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย คือสงครามยุทธหัตถี

เดิมองค์พระพุทธไสยาสน์และพระวิหาร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน้อยบริเวณที่ตั้งเป็นคุ้งน้ำ น้ำจึงเซาะตลิ่งพังลงไปจนใกล้ถึงองค์พระพุทธรูป สมเด็จพระเจ้าท้ายสระ (พ.ศ. ๒๒๕๑ - ๒๒๗๕) เสด็จมาทรงสักการะพระพุทธไสยาสน์ เมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๑ จึงได้โปรดเกล้า ฯ ให้พระราชสงครามเป็นนายกองดำเนินการชะลอพระพุทธไสยาสน์ให้ลึกเข้ามาจากฝั่ง ๔ เส้น ๔ วา แล้วโปรดให้สร้างพระวิหารสำหรับพระพุทธไสยาสน์ขึ้นใหม่

พระพุทธไสยาสน์ วัดป่าโมก วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับความเคารพสักการะตลอดมาจนถึงปัจจุบัน มีเรื่องเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธไสยาสน์ว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์พระพูดได้และได้บอกตำรายาแก่ผู้มากราบไหว้ขอความช่วยเหลือ จนเป็นเรื่องที่โจษจันไปทั่ว ความทราบถึงพระกรรณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงนมัสการพระพุทธไสยาสน์ วัดป่าโมก เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๙)

พระพุทธโสธร

วัดโสธรวราราม วรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา

ความสำคัญ

พระพุทธโสธร หรือ หลวงพ่อโสธร เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดโสธรวราราม วรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นที่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ วัดโสธรวราราม วรวิหาร มีงานประจำปีนมัสการพระพุทธโสธร ปีละ ๓ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ กลางเดือน ๕ ถือว่าเป็นงานฉลองวันเกิดพระพุทธโสธร เริ่มงานวันขึ้น ๑๔ ค่ำ จนถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ รวม ๓ วัน ๓ คืน ครั้งที่ ๒ งานกลางเดือน ๑๒ เริ่มตั้งแต่วันขึ้น ๑๑ ค่ำ จนถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ รวม ๕ วัน ๕ คืน และครั้งที่ ๓ งานตรุษจีน เริ่มงานตั้งแต่วันชิวอิด รวม ๕ วัน ๕ คืน

พุทธศิลป์

พระพุทธโสธร เป็นพุทธรูปปางสมาธิ ปูนปั้น ลงรักปิดทอง ประทับขัดสมาธิราบ พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระรัศมีทรงกรวยสูง พระเมาลีสูง เม็ดพระศกเล็ก พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำและเรียวเล็ก พระนาสิกใหญ่ พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระองค์อวบอ้วนเล็กน้อย ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิยาวปลายพับซ้อนกัน บางตำรากล่าวว่าเป็นศิลปะล้านนา คงมีการซ่อมแซมหลายครั้ง แต่ในการบูรณะซ่อมแซมคราวหนึ่งพบว่า องค์พระแท้จริงเป็นพระพุทธรูปหินทราย มีพุทธศิลป์แบบอยุธยา หน้าตักกว้าง ๑.๗๕ เมตร หรือ ๖๕ นิ้ว สูง ๑.๙๖ เมตร

ประวัติ

มีตำนานเล่าว่า เมื่อราว พ.ศ. ๒๓๑๓ มีพระพุทธรูปอยู่ทางตอนเหนือ ๓ องค์เป็นพี่น้องกัน[๑] ได้แสดงอภินิหารลอยตามน้ำมา ผ่านย่านชุมชนหลายแห่ง บางแห่งคนจำนวนมากได้ชักชวนกันฉุดแต่ก็ไม่สามารถอัญเชิญขึ้นฝั่งได้ ในที่สุดพระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์ก็ได้ขึ้นฝั่งประดิษฐานยังวัดต่างๆ คือ องค์พี่ใหญ่ หลวงพ่อวัดบ้านแหลม ลอยตามแม่น้ำไปขึ้นฝั่ง ณ วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม องค์น้องสุดท้อง หลวงพ่อโต ขึ้นฝั่งประดิษฐาน ณ วัดบางพลีใหญ่ใน จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนองค์กลาง หลวงพ่อโสธร ลอยตามน้ำมาหน้าวัดโสธรวราราม วรวิหาร พระอาจารย์ผู้ทรงความรู้ ประกอบพิธีบวงสรวงใช้สายสิญจน์อัญเชิญขึ้นประดิษฐาน ณ วัดโสธรวราราม วรวิหาร ได้สำเร็จ

---

๑ บางตำนานว่าพี่น้อง ๕ องค์ ได้แก่ หลวงพ่อวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม หลวงพ่อโต วัดบางพลีใหญ่ใน จังหวัดสมุทรปราการ หลวงพ่อวัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม หลวงพ่อวัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี และหลวงพ่อโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา

หลวงพ่อวัดไร่ขิง

วัดไร่ขิง หรือวัดมงคลจินดาราม จังหวัดนครปฐม

ความสำคัญ

หลวงพ่อวัดไร่ขิง เป็นพระประธานในพระอุโบถวัดไร่ขิง หรือวัดมงคลจินดาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม นับเป็นพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งของจังหวัดนครปฐม และยังเป็นพระพุทธรูป ๑ ใน ๕ องค์ที่มีตำนานเล่ากันต่อมาว่าเป็นพระพุทธรูป ๕ องค์พี่น้องที่ลอยน้ำลงมาตามลำน้ำทั้ง ๕ สาย เมื่อชาวบ้านตามเมืองที่อยู่ริมแม่น้ำเห็นเข้า จึงได้อัญเชิญและประดิษฐานไว้ตามวัดต่างๆ ถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้คนทั้งชาวไทยและต่างประเทศหลั่งไหลมาเคารพสักการะมิได้ขาด พระพุทธรูปทั้ง ๕ คือ พระพุทธรูปองค์ที่ ๑ ลอยไปตามแม่น้ำบางปะกง และประดิษฐานที่วัดโสธรวราราม วรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกกันว่า “หลวงพ่อโสธร” พระพุทธรูปองค์ที่ ๒ ลอยไปตามแม่น้ำนครชัยศรี (ท่าจีน) ประดิษฐานที่วัดไร่ขิง เมืองนครชัยศรี เรียกกันว่า “หลวงพ่อวัดไร่ขิง” พระพุทธรูปองค์ที่ ๓ ลอยไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ประดิษฐานที่วัดบางพลีใหญ่ในจังหวัดสมุทรปราการ เรียกกันว่า “หลวงพ่อโตวัดบางพลี” พระพุทธรูปองค์ที่ ๔ ลอยไปตามแม่น้ำแม่กลอง ประดิษฐานที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม เรียกว่า “หลวงพ่อวัดบ้านแหลม” และพระพุทธรูปองค์ที่ ๕ ลอยไปตามแม่น้ำเพชรบุรี ขึ้นสถิตที่วัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี เรียกว่า “หลวงพ่อวัดเขาตะเครา”

พุทธศิลป์

หลวงพ่อวัดไร่ขิง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยสำริด จะเป็นเพราะมีการบูรณปฏิสังขรณ์ต่อเนื่องมาเป็นลำดับ ทำให้มีศิลปะผสม โดยการนำพุทธศิลปะของสกุลช่าง ๓ สมัยมาผสมกัน คือ พระรูปผึ่งผายแบบศิลปะล้านนา พระหัตถ์เรียวงามตามแบบศิลปะสุโขทัย และพระพักตร์งดงามในแบบศิลปะรัตนโกสินทร์ ขนาดหน้าตักกว้าง ๔ ศอก ๒ นิ้ว สูง ๔ ศอก ๑๖ นิ้วเศษ ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชี ๕ ชั้น หลวงพ่อวัดไร่ขิง หันพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ ซึ่งมีแม่น้ำนครชัยศรีหรือแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน

ประวัติ

นอกจากตำนานที่เล่าต่อกันมาถึงพระพุทธรูป ๕ พี่น้องแล้ว ประวัติหลวงพ่อวัดไร่ขิงยังมีเล่ากันอีกหลายกระแส เรื่องที่น่าจะเป็นไปได้คือ ในพ.ศ. ๒๓๙๔ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) เมื่อครั้งเป็นเจ้าคณะใหญ่ กรุงเก่า วัดศาลาปูน วรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันหนึ่งท่านได้ลงไปที่วัดไร่ขิง เมื่อท่านเข้าไปในพระอุโบสถกราบพระประธานแล้ว ท่านก็ได้สนทนากับเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงว่า *“โบสถ์ใหญ่โต แต่พระประธานเล็กไปหน่อย”* เจ้าอาวาสวัดไร่ขิงกราบเรียนท่านว่า *“วัดไร่ขิงเป็นวัดจนๆ ไม่สามารถสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ๆ ได้”* เมื่อทราบดังนั้นท่านจึงบอกว่าที่วัดของท่านมีอยู่องค์หนึ่งให้เจ้าอาวาสไปอัญเชิญมาได้

เมื่อสมเด็จฯ กลับไปแล้วไม่นาน เจ้าอาวาสวัดไร่ขิงพร้อมทั้งกรรมการวัดได้เดินทางไปยังวัดศาลาปูน และอัญเชิญพระพุทธรูปดังกล่าวลงแพที่ใช้ไม้ไผ่มัดล่องลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยา เข้าแม่น้ำนครชัยศรี จนกระทั่งถึงวัดไร่ขิง ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันทำพิธีอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถแทนพระประธานองค์เดิมตั้งแต่นั้นมา และขนานนามพระพุทธรูปองค์ใหม่นี้ตามนามของวัดว่า “หลวงพ่อวัดไร่ขิง”

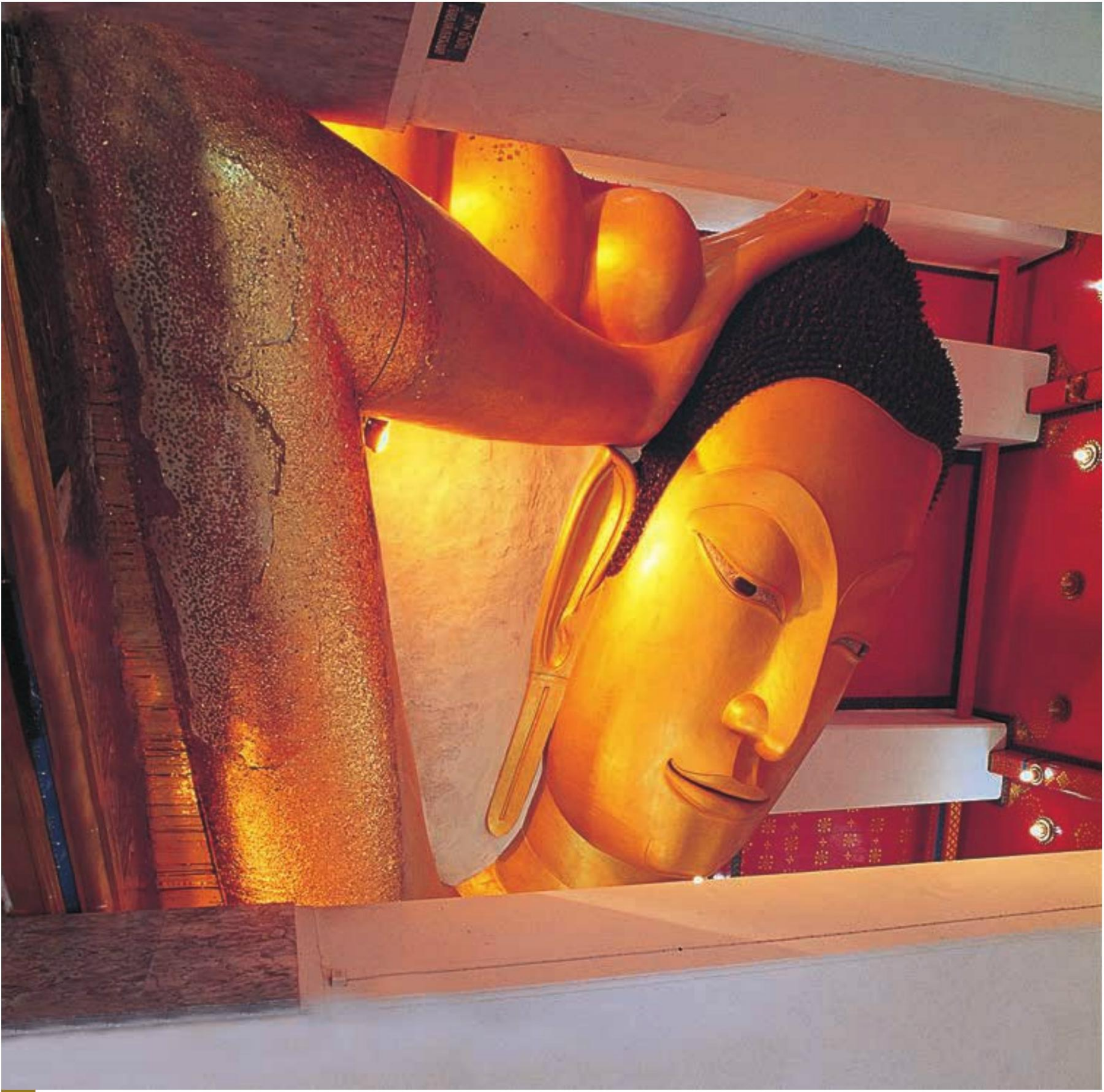

พระพุทธไสยาสน์

วัดพระนอนจักรสีห์ วรวิหาร จังหวัดสิงห์บุรี

ความสำคัญ

พระพุทธไสยาสน์ ประดิษฐาน ณ พระวิหาร วัดพระนอนจักรสีห์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี วัดพระนอนจักรสีห์มีงานนมัสการพระพุทธไสยาสน์ปีละ ๓ ครั้ง คือ วันขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ วันแรม ๗ - ๘ ค่ำ เดือน ๑๐ และวันขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

พุทธศิลป์

พระพุทธไสยาสน์ ความยาวจากพระเมาลีถึงพระบาท ๑ เส้น ๓ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว วัสดุปูนปั้น ศิลปะอยุธยา

พระอิริยาบถบรรทมในลักษณะสีหไสยา โดยพระกรซ้ายทอดยาวแนบพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกประคองพระเศียร จากลักษณะดังกล่าว รวมทั้งยังมีพระวรกายใหญ่เต็มพื้นที่พระวิหาร ตรงตามพุทธประวัติในคราวที่อสุรินทราหูขอเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ ซึ่งประทับอยู่ ณ พระเชตุวันมหาวิหาร ในนครสาวัตถี โดยทรงกระทำปาฏิหาริย์ในพระอิริยาบถไสยา ให้มีพระวรกายใหญ่กว่าอสุรินทราหูหลายเท่า จนอสุรินทราหูซึ่งมีโมหาคติต่อพระพุทธเจ้า ยังต้องแหงนหน้าเพื่อชมพุทธลักษณะที่งดงาม ในภายหลัง อสุรินทราหูกลับใจเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

ประวัติ

พระพุทธไสยาสน์องค์นี้ ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่ชัด แต่จากพุทธลักษณะสันนิษฐานว่า น่าจะสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ร่วมสมัยกับพระพุทธไสยาสน์วัดป่าโมก วรวิหาร อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ประวัติการบูรณปฏิสังขรณ์พระนอนจักรสีห์ครั้งสำคัญในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยากล่าวไว้ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๗ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดให้ปฏิสังขรณ์พระพุทธไสยาสน์ครั้งใหญ่ แล้วเสร็จและสมโภชใน พ.ศ. ๒๒๙๙ ในพิธีสมโภชนี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จประทับแรมที่วัด ๓ คืน

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐ ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมายังวัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร พระราชทานเงินค่านาของวัดและเมืองสิงห์เพื่อบูรณะพระพุทธไสยาสน์

พระเจ้าศรีธรรมโศกราช

วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสำคัญ

พระเจ้าศรีธรรมโศกราชเป็นพระพุทธรูปประธานในวิหารสามจอม ซึ่งเป็นอาคารขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทางทิศเหนือขององค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ภายในระเบียงคด ท้ายวิหารเชื่อมต่อกับเจดีย์ขนาดย่อม ภายในวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

พุทธศิลป์

พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง ปางมารวิชัย ศิลปะอยุธยาตอนปลาย - ต้นรัตนโกสินทร์

ลักษณะของเครื่องทรงที่สวมประดับพระวรกายที่มีมากเช่นนี้ เดิมมักถูกเรียกว่าพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ ประกอบด้วยมงกุฎทรงสูง กุณฑลกรองศอ ทรงสังวาลไขว้กันที่พระอุระ ตรงกลางมีทับทรวงขนาดใหญ่ ทรงพาหุรัด ทองพระกร ทองพระบาท ปั้นเหน่ง (เข็มขัด) ที่นิ้วพระหัตถ์สวมธำมรงค์ ทั้งหมดมีการประดับลวดลายอย่างประณีตด้วยอัญมณีและกระจกสี

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่ชัด ซึ่งจากพุทธลักษณะสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวสมัยอยุธยาตอนปลาย - ต้นรัตนโกสินทร์ แต่ตำนานพระเจ้าศรีธรรมโศกราชของวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่าเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๗๐๐ - ๑๘๐๐ เมืองนครศรีธรรมราชมีกษัตริย์สามพี่น้อง พระเชษฐาที่ครองราชย์ทรงพระนามว่า พระศรีธรรมโศกราช องค์รองชื่อ จันทรภาณุ และองค์สุดท้ายทรงพระนามว่า พงษาสุระ ในช่วงที่กษัตริย์สามพี่น้องขึ้นครองราชย์ได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก ทั้งทางอาณาจักร และศาสนจักรโดยได้ครอบครองเมืองต่างๆ ตลอดจนแหลมมาลายู ซึ่งเรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร และใช้รูปดอกบัวเป็นตราประจำเมือง นอกจากนี้ พระศรีธรรมโศกราชยังได้บูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุอีกด้วย เมื่อสิ้นกษัตริย์สามพี่น้องเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองต่างๆ ในคาบสมุทรแหลมสุวรรณภูมิก็รวมตัวกัน มีพระราชาเป็นผู้ครอบครองประเทศ ต่อมาได้มีการบูรณะและสร้างระเบียงรอบองค์พระบรมธาตุ ทำกำแพงรอบทั้ง ๔ ด้าน และสร้างวิหารติดกับเจดีย์องค์ใหญ่ เรียกว่า “วิหารสามจอม” ภายหลังได้สร้างพระพุทธรูปแทนองค์พระเจ้าศรีธรรมโศกราชประดิษฐานไว้ในวิหารสามจอม วิหารหลังนี้จึงมักเรียกว่า วิหารพระศรีธรรมโศกราช

หลวงพ่อสุขเกษม

วัดโบสถ์สามเสน กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

หลวงพ่อสุขเกษม เป็นพระพุทธรูปประธานในอุโบสถ วัดโบสถ์สามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

หลวงพ่อสุขเกษมเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง ตามประวัติกล่าวว่า สร้างในสมัยอยุธยา แต่คงมีการบูรณะขึ้นอีกครั้งในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งน่าจะบูรณะในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๓ คือ พระพักตร์ค่อนข้างกลมกึ่งรูปไข่ พระรัศมีเป็นเปลวสูง ขมวดพระเกศาเล็ก พระขนงโก่ง มีเส้นขอบเปลือกพระเนตร พระเนตรเปิดและมองตรง พระนาสิกค่อนข้างเล็กและโด่ง พระโอษฐ์เล็ก เส้นพระโอษฐ์อ่อนโค้ง แต่เกือบจะเป็นเส้นตรง ลักษณะพระพักตร์พระพุทธรูปแบบนี้เป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ บางครั้งเรียกว่า “พระพักตร์อย่างหุ่น” เพราะนิ่งคล้ายกับหุ่นละคร

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้ไม่ปรากฏหลักฐานในการสร้าง มีแต่เพียงตำนานเล่าว่า พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาพระองค์หนึ่งโปรดให้หล่อพระพุทธรูปขึ้นองค์หนึ่ง มีพระราชประสงค์เพื่อถวายแก่วัดที่ยังไม่มีพระพุทธรูปประธาน จึงโปรดให้ชะลอใส่แพล่องมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา จนมาถึงบริเวณสามเสน แล้วอัญเชิญขึ้นประดิษฐานเป็นพระประธานในอุโบสถวัดโบสถ์สามเสน

พระพุทธสิหิงค์

หอพระพุทธสิหิงค์ ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสำคัญ

พระพุทธสิหิงค์เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราช ประดิษฐานอยู่ในหอพระพุทธสิหิงค์ บริเวณศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นที่นับถืออย่างยิ่งของประชาชนชาวนครศรีธรรมราช ตามตำนานกล่าวว่าเป็นพระพุทธรูปที่มาจากลังกาทวีป (ประเทศศรีลังกา) อัญเชิญออกให้ประชาชนสรงน้ำในวันสงกรานต์ของทุกปี

พุทธศิลป์

พระพุทธสิหิงค์เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร หล่อด้วยสำริด ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๔ นิ้ว สูง ๑๖.๘ นิ้ว พระพักตร์กลม อมยิ้ม พระอุระอวบอ้วนอย่างมาก ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิสั้นเหนือพระถันเล่นชายสังฆาฏิเป็นริ้วซ้อนเป็นชั้นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่พบในพระพุทธรูปขัดสมาธิเพชร ศิลปะอยุธยา กลุ่มพระพุทธสิหิงค์ นครศรีธรรมราช กำหนดอายุได้ราวต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๑

ประวัติ

ตำนานพระพุทธสิหิงค์กล่าวว่าพระเจ้าสีหฬะ พระมหากษัตริย์แห่งลังกาทวีปทรงสร้างขึ้นหลังพุทธกาล ๗๐๐ ปี ได้อัญเชิญเข้ามาสู่ประเทศสยามในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แต่ปัจจุบันในประเทศไทย มีพระพุทธสิหิงค์อยู่ ๓ องค์ คือ พระพุทธสิหิงค์ประดิษฐานในหอพระพุทธสิหิงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช องค์หนึ่ง พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์ ประดิษฐานในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่องค์หนึ่ง และพระพุทธสิหิงค์ประดิษฐานในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครอีกองค์หนึ่ง

พระพุทธนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ

วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

ในสมัยอยุธยานิยมสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องซึ่งหมายถึง ปางทรมานพญาชมพูบดี ดังปรากฏในพุทธประวัติว่า พญาชมพูบดีซึ่งเป็นผู้มีฤทธิ์เดชมาก มีความต้องการที่จะมีเดชานุภาพยิ่งกว่ากษัตริย์ทั้งหมดในชมพูทวีป พญาชมพูบดีมีความริษยาต่อพระเจ้าพิมพิสารที่ทรงมีปราสาทงดงามกว่าปราสาทของพระองค์ จึงมารุกรานข่มเหงจนพระเจ้าพิมพิสารต้องหนีไปพึ่งพระบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์ต้องการลดทิฐิพญาชมพูบดีจึงทรงเนรมิตพระองค์เองเป็นพระเจ้าราชาธิราชที่งดงามดุจท้าวมหาพรหม พญาชมพูบดีตกตะลึงในความงดงามและความยิ่งใหญ่แห่งพระนครของพระราชาธิราช พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้โอกาสพญาชมพูบดีแสดงอิทธิฤทธิ์ แต่ก็พ่ายต่อพระพุทธองค์ จึงทรงบันดาลให้ทุกสิ่งกลับคืนสู่สภาพเดิมและทรงแสดงธรรมโปรด จนพญาชมพูบดีเห็นสัจธรรมและเบื่อหน่ายในราชสมบัติอันไม่ยั่งยืน จึงทูลขอบรรพชาอุปสมบท พระพุทธองค์ได้ประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่พญาชมพูบดี

พระพุทธนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุราชิการาม เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่อย่างจักรพรรดิราช ในศิลปะอยุธยาตอนปลายที่สมบูรณ์และงามมากที่สุดที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบัน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริดปิดทองทั้งองค์ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางคว่ำบนพระชานุ องค์พระพุทธรูปทรงเครื่องอย่างจักรพรรดิราช หรือที่เรียกกันว่าทรงเครื่องใหญ่ มีขนาดหน้าตักกว้าง ๙ ศอก (๔.๕๐ เมตร) สูง ๓ วา (๖ เมตร) พุทธศิลปะแบบอยุธยาตอนปลาย คือพระพักตร์เป็นรูปสี่เหลี่ยม กรอบพระพักตร์ค่อนข้างยาวและใหญ่ สวมมหามงกุฎอย่างกษัตริย์ พระศกเป็นเม็ดเล็กปลายเป็นเกลียวแหลม พระขนงโก่งและจรดกันเป็นรูปปีกกา พระเนตรยาวรี เปลือกพระเนตรหนา ทอดพระเนตรเหลือบลงด้านล่าง พระนาสิกใหญ่ พระโอษฐ์ใหญ่กว้าง แย้มพระโอษฐ์เล็กน้อย แสดงถึงความสงบและมีอำนาจ พระกรรณยาวลงมาเป็นปลายแหลมจรดถึงพระพาหา สวมกุณฑล ครองจีวรห่มเฉียง สวมเครื่องประดับสร้อยสังวาล ทับทรวง พาหุรัด ทองพระกร และทองพระบาท

ประวัติ

ไม่ทราบประวัติการสร้างที่แน่ชัด แต่จากลักษณะทางศิลปะที่ใกล้เคียงกับพระพุทธรูปปูนปั้นที่เมรุทิศ และเมรุมุม ระเบียงคดวัดไชยวัฒนาราม ซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. ๒๑๗๒ - ๒๑๙๙) นักวิชาการหลายท่านจึงเชื่อว่าพระพุทธรูปองค์นี้คงได้รับการสร้างหรือปฏิสังขรณ์ในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้าได้มีการบูรณะอีกครั้งหนึ่ง แต่คงจะเป็นเพียงการซ่อมแซมเล็กน้อย และได้ถวายนามว่า พระพุทธนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ

พระพุทธปฏิมา ศิลปะล้านช้าง

พระอรุณ

วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนสองแผ่นดิน มีมงคลนามต้องกับนามพระอาราม วัดอรุณราชวราราม

พุทธศิลป์

พระอรุณ หรือ พระแจ้ง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร หล่อด้วยสำริด ขนาดหน้าตักกว้าง ๕๐ เซนติเมตร ศิลปะล้านช้าง อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านกล่าวว่าการที่พระอรุณมีพระวรกายบอบบาง พระพักตร์เล็ก ขมวดพระเกศาเล็ก นิ้วพระหัตถ์เล็กเรียวยาว และปลายนิ้วพระหัตถ์ทั้ง ๔ ยาวเสมอกัน ประกอบกับ การทำพระพุทธรูปสองสี โดยเนื้อพระพุทธรูปเป็นสีทอง ส่วนจีวรเป็นสีคล้ายทองแดงเป็นเทคนิคที่พบในแถบเมืองเชียงราย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลพุทธศิลป์จากพระพุทธรูปในศิลปะล้านนาสกุลช่างเชียงรายหรือเชียงของ อายุราวช่วงกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑

ประวัติ

พระอรุณ หรือ พระแจ้ง เป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้อัญเชิญมาจากเมืองเวียงจันทน์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๑ โดยมีพระราชประสงค์จะอัญเชิญมาประดิษฐานในพระบรมมหาราชวัง แต่ภายหลังมีพระราชดำริที่จะย้ายพระอรุณมาประดิษฐาน ณ วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ด้วยเหตุที่พระพุทธรูปนี้มีมงคลนามพ้องกับชื่อวัด ปรากฏหลักฐานในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงมีไปถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีมะเมีย จ.ศ. ๑๒๒๐ (พ.ศ. ๒๔๐๑) มีความตอนหนึ่งว่า

“...ยังมีพระที่มีชื่อเอามาแต่เมืองเวียงจันทน์อีกสองพระองค์ พระอินแปลงน่าตัก ๒ ศอกเศษ พระอรุณหน้าตักศอกเศษ พระอรุณนั้น ฉันคิดว่าจะเชิญลงมาไว้ในพระวิหารวัดอรุณ เพราะชื่อวัดกับชื่อพระต้องกันสมควรแต่จะให้จัดแจงที่ฐานเสียให้เสร็จก่อน แล้วจึงจะเชิญลงมาต่อหน้าน้ำ...”

จากพระราชดำริดังกล่าว ในเวลาต่อมา จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระอรุณประดิษฐานในพระวิหารวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร โดยโปรดให้ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชีด้านหน้าพระพุทธชัมภูนุทฯ ซึ่งเป็นพระประธาน นับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน พระอรุณเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี วันที่ ๑๒ เมษายน จะอัญเชิญพระอรุณองค์จำลอง ออกตั้งขบวนแห่เวียนจากวัดอรุณฯ ตั้งแต่ถนนอรุณอมรินทร์ไปจนถึงถนนอิสรภาพ และในวันต่อมา วันที่ ๑๓ เมษายน ซึ่งเป็นวันสงกรานต์จะอัญเชิญพระอรุณองค์จำลองออกมาให้ประชาชนสรงน้ำพระเป็นประจำทุกปี

พระเสริม

วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระวิหาร วัดปทุมวนาราม กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งอัญเชิญมาจากล้านช้าง เชื่อว่าทรงคุณสามารถดลบันดาลให้ฝนตก เป็นที่เคารพสักการะของชาวไทยและชาวลาว ในเดือน ๖ ของทุกปี ชาวไทยเชื้อสายล้านช้างจะจัดปราสาทผึ้งและดอกไม้ไฟมาสักการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล

พุทธศิลป์

พระเสริม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะล้านช้าง ที่ได้รับอิทธิพลศิลปะล้านนา สกุลช่างเชียงราย เชียงของ อายุราวกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ประทับขัดสมาธิราบบนบัลลังก์แอวขัน ขนาดหน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๑ นิ้ว มีพุทธศิลป์งดงาม พระพักตร์รูปไข่ พระนลาฏกว้าง พระรัศมีเป็นเปลวปลายม้วน ทั้งได้รับยกย่องว่าเป็น ๑ ใน ๓ พระพุทธรูปลาวอันงดงามที่สยามอัญเชิญมาจากลาวมาประดิษฐาน ณ วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร ส่วนพระพุทธรูปล้านช้างอีก ๒ องค์ที่อัญเชิญมาประดิษฐาน ณ วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหารนั้น คือ พระแสน (พระแสนมหาชัย) ซึ่งประดิษฐาน ณ เบื้องหน้าพระเสริม ส่วนพระสายน์ (พระใส) นั้นประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ

ประวัติ

พระราชธิดาสามองค์พี่น้องของกษัตริย์ล้านช้างเวียงจันทน์ ซึ่งในบางตำนานเชื่อว่า เป็นพระราชธิดาของสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช พระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรล้านช้าง - ล้านนา ทรงพระนามว่า สุก เสริม และใส โปรดให้สร้างพระพุทธรูปประจำพระองค์ขึ้น ๓ องค์มีขนาดลดหลั่นกัน เพื่อความเป็นสิริมงคลและเพื่อสืบพระศาสนา ถวายนามพระพุทธรูปตามนามของตน คือ พระเสริมเป็นพระประจำองค์พระธิดาองค์โต พระสุกประจำองค์พระธิดาองค์รอง และพระใสประจำองค์พระธิดาองค์เล็ก ระหว่างพิธีหล่อ มีคนคอยสูบเตาหลอมทองอยู่ไม่ขาดเป็นเวลา ๗ วัน แต่ทองก็ยังไม่ละลาย ถึงวันที่ ๘ เวลาเพล เหลือเพียงพระภิกษุชรากับสามเณรน้อยรูปหนึ่งสูบเตาอยู่ ได้มีชีปะขาวผู้หนึ่งมาช่วยสูบเตาแทนให้พระและเณรได้พักฉันเพล แต่ภาพที่ญาติโยมเห็นคือมีชีปะขาวจำนวนมากมาช่วยกันสูบเตาต่างจากที่พระท่านเห็นว่าเป็นชีปะขาวมาสูบเตาเพียงลำพัง เมื่อฉันเพลเสร็จ ปรากฏว่าลงมาดูก็เกิดเหตุอัศจรรย์ คือทองทั้งหมดถูกเทลงในเบ้าทั้งสาม ส่วนชีปะขาวนั้นได้หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย พระพุทธรูปทั้งสามองค์ได้ประดิษฐานที่ล้านช้างต่อมา แต่เมื่อใดที่มีสงครามชาวเมืองก็จะนำพระพุทธรูปไปซ่อนไว้ที่ภูเขาควาย และอัญเชิญกลับมาเมื่อเหตุการณ์สงบ

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้เกิดเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ขึ้นที่นครเวียงจันทน์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพเป็นแม่ทัพยกทัพมาปราบ เมื่อเสร็จศึกสงบแล้วจึงได้อัญเชิญพระสุก พระเสริม และพระใสมาที่เมืองหนองคาย แต่บางตำรากล่าวว่าไม่ได้อัญเชิญพระพุทธรูปทั้งสามจากเมืองเวียงจันทน์โดยตรง แต่อัญเชิญมาจากภูเขาควายซึ่งชาวเมืองนำไปซ่อนไว้ แล้วล่องแพมาตามลำน้ำงึม ได้เกิดอัศจรรย์ คือ แท่นของพระสุกได้แหกแพจมลงในน้ำ เนื่องจากมีพายุแรงจัดพัดจนแพเอียง แพไม่สามารถที่จะรับน้ำหนักของแท่นไว้ได้ บริเวณนั้นจึงชื่อว่า “เวินแท่น” ครั้นล่องแพต่อมาจนถึงแม่น้ำโขงบริเวณปากงึมเฉียงกับบ้านหนองกุ้ง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ได้บังเกิดฝนฟ้าคะนอง พระสุกได้แหกแพจมลงในน้ำ ท้องฟ้าที่วิปริตต่างๆ จึงหายไป บริเวณนั้นจึงได้ชื่อ “เวินสุก” ครั้งนั้นจึงได้อัญเชิญพระเสริมไปประดิษฐานที่วัดโพธิ์ชัย จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระเสริมและพระใสจากวัดโพธิ์ชัยลงไปยังกรุงเทพมหานคร แต่เกิดปาฏิหาริย์ เกวียนอัญเชิญพระใสได้หักลง จึงให้อัญเชิญพระใสมาไว้ที่วัดโพธิ์ชัย และอัญเชิญพระเสริมไปยังกรุงเทพมหานคร เมื่อขบวนอัญเชิญพระเสริมถึง ชาวล้านช้างที่อยู่ในกรุงรัตนโกสินทร์ต่างทำริ้วขบวน พานบายศรีและเครื่องบูชาเพื่อบูชาพระเสริม ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้อัญเชิญพระเสริมจากเมืองหนองคายไปประดิษฐานยังพระบวรราชวัง ตั้งพระทัยว่าจะประดิษฐานเป็นพระประธานในวัดบวรสถานสุทธาวาส จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตใน พ.ศ. ๒๔๐๘ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้อัญเชิญพระเสริมจากพระบวรราชวัง ไปประดิษฐานยังพระวิหารวัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร ตราบจนปัจจุบัน

หลวงพ่อองค์ตื้อ

วัดศรีชมภูองค์ตื้อ จังหวัดหนองคาย

ความสำคัญ

หลวงพ่อองค์ตื้อเป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยสำริดที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดหนองคาย และเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงเคารพนับถือมาก ประดิษฐานเป็นพระประธานในอุโบสถ วัดศรีชมภูองค์ตื้อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พุทธศิลป์

หลวงพ่อองค์ตื้อ หรือพระเจ้าองค์ตื้อเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ เมตร ๒๙ เซนติเมตร สูง ๔ เมตร ศิลปะล้านช้าง กลุ่มพระพุทธรูปสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๑ - ๒๑๑๔) ซึ่งมีรูปแบบใกล้เคียงกับศิลปะล้านนา สกุลช่างเชียงราย มีพระพักตร์รูปไข่เล็กค่อนข้างยาว ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลวสูง พระเนตรและพระนาสิกเล็ก พระโอษฐ์กว้าง มีนิ้วพระหัตถ์เรียวยาวไม่เสมอกัน

ประวัติ

จากหลักฐานศิลาจารึกที่พบในวัดศรีชมภูองค์ตื้อ กล่าวว่า วัดศรีชมภูองค์ตื้อ เดิมชื่อว่า วัดโกสีย์ พระไชยเชษฐาธิราชผู้ครองนครเวียงจันทน์เป็นผู้สร้าง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๕ พร้อมกับสร้างพระประธาน พระเจ้าองค์ตื้อ ชาวบ้านจึงนิยมเรียกว่าวัดองค์ตื้อ

ทุกๆ ปีจะมีประเพณีสมโภชพระเจ้าองค์ตื้อ ๒ ครั้งคือ ในวันขึ้น ๑๑ ค่ำ ไปจนถึงแรม ๑ ค่ำเดือน ๔ โดยจะมีการเวียนเทียนรอบวิหารหลวงพ่อพระเจ้าองค์ตื้อ ชาวบ้านนิยมเรียกว่าบุญเดือน ๔ หรือบุญเผวด และในวันสงกรานต์จะมีผู้คนทั้ง ๒ ฝั่งแม่น้ำโขงมาจากทั่วสารทิศหลั่งไหลมาร่วมในงานเป็นจำนวนมาก

พระใส

วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระใส หรือ พระสายน์ เป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปโบราณคู่บ้านคู่เมือง มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนนับแต่อดีตตราบจนปัจจุบัน เชื่อว่าทรงคุณศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลให้ฝนตก คราวใดที่เกิดฝนแล้งจะอัญเชิญออกมากลางแจ้งและทำพิธีขอฝน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะล้านช้าง ราวต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ขนาดหน้าตักกว้าง ๒๕ นิ้ว สูง ๔๐ นิ้ว มีห่วงกลมขนาดโตกว่าหัวแม่มือ ๓ ห่วงที่พระแท่นซึ่งหล่อติดกับองค์พระสำหรับผูกเชือกติดกับยานแห่ สันนิษฐานว่าเมื่อแรกสร้างคงตั้งใจให้เป็นพระพุทธรูปสำคัญสำหรับเข้ากระบวนแห่

พระใสเป็นพระพุทธรูปในศิลปะล้านช้างอย่างแท้จริง คือมีพระพักตร์ค่อนข้างใหญ่ พระเนตรหรี่เหลือบลงต่ำ พระนาสิกใหญ่ พระโอษฐ์กว้าง แย้มพระโอษฐ์ แสดงการยิ้มแบบล้านช้าง นิ้วพระหัตถ์ค่อนข้างใหญ่ และปลายนิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน

ประวัติ

ปรากฏหลักฐานการสร้างใน “พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔” และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชวินิจฉัยอยู่ในหนังสือ “ชุมนุมพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้นายเหม็น บุตรเจ้าอนุวงศ์ เวียงจันทน์อัญเชิญหลวงพ่อพระสายน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ขอฝนได้ ลงมาคราวเดียวกับพระแสน ซึ่งถูกซ่อนไว้ในถ้ำที่เมืองมหาไชย เพื่อมาคู่กับพระเสริมซึ่งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวอัญเชิญมาประดิษฐานที่พระบวรราชวังก่อนแล้ว และโปรดให้จัดกระบวนแห่พระใส และพระแสนจากวัดเขมาภิรตาราม มาประดิษฐานภายในพระอุโบสถ วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๐ ปรากฏความใน “ชุมนุมพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ว่า

“ฉันจึงใช้ให้นายเหม็น บุตรเจ้าอนุเวียงจันทน์ขึ้นไปเชิญพระใสลงมาแล้ว เชิญพระแสน อยู่ในถ้ำเมืองมหาไชยลงมา ด้วยว่าพระนั้นศักดิ์สิทธิ์ ถ้าฝนไม่ตก เชิญออกมาตั้งกลางแจ้ง บูชาขอฝนได้ ฉันจึงได้เชิญไปไว้ที่วัดปทุมด้วยกัน”

หลวงพ่อพระใส

วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

ความสำคัญ

หลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย หรือที่ชาวบ้านเรียกกันต่อมาว่า “หลวงพ่อเกวียนหัก” เป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองหนองคาย ประดิษฐาน ณ วัดโพธิ์ชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้ง ๒ ฝั่งแม่น้ำโขง

พุทธศิลป์

หลวงพ่อพระใสเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยทองสีสุก หน้าตักกว้าง ๒ คืบ ๘ นิ้ว ส่วนสูงจากพระชงฆ์เบื้องล่างถึงยอดพระเกศ ๔ คืบ ๑ นิ้ว (ของช่างไม้) ศิลปะล้านช้างที่งดงามมากองค์หนึ่ง พระพักตร์ค่อนข้างกลม กรอบพระพักตร์เป็นเส้นกลมเล็ก ขมวดพระเกศาขนาดเล็กแหลม พระรัศมีเป็นเปลวประดับอัญมณี พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกแหลม พระโอษฐ์อิ่ม พระกรรณยาวเกือบถึงพระพาหา กำหนดว่าน่าจะสร้างขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓

ประวัติ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ในหนังสือประวัติพระพุทธรูปสำคัญ พิมพ์แจกในงานทอดกฐินพระราชทาน พ.ศ. ๒๔๖๘ ว่า หลวงพ่อพระใส เป็นพระพุทธรูปหล่อในสมัยล้านช้าง และตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาว่า พระธิดา ๓ องค์ แห่งกษัตริย์ล้านช้างเป็นผู้สร้าง บางท่านก็ว่าเป็นพระราชธิดาของพระไชยเชษฐาธิราช ได้หล่อพระพุทธรูปขึ้น ๓ องค์ และขนานนามพระพุทธรูปตามนามของตนเองไว้ด้วยว่า พระเสริมประจำพี่ใหญ่ พระสุกประจำคนกลาง พระใสประจำน้องสุดท้อง มีขนาดลดหลั่นกันตามลำดับ

ตามประวัติกล่าวว่า ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เจ้าอนุวงศ์ เมืองเวียงจันทน์เป็นกบฏ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพเป็นจอมทัพยกพลมาปราบ เมื่อสำเร็จแล้วจึงได้อัญเชิญพระสุก พระเสริม และพระใส ลงมาด้วย โดยอัญเชิญมาจากภูเขาควายขึ้นประดิษฐานบนแพไม้ไผ่ ซึ่งผูกติดกันอย่างมั่นคงล่องมาตามลำน้ำงึม เมื่อล่องมาถึงตรงบ้านเวินแท่นในขณะนั้น เกิดอัศจรรย์แท่นของพระสุกได้เกิดแหกแพจมลงไปในน้ำ โดยเหตุที่มีพายุพัดแรงจัด และบริเวณนั้นได้นามว่า “เวินแท่น”

การล่องแพก็ยังล่องมาตามลำดับจนถึงน้ำโขง (ปากน้ำงึม) เฉียงกับบ้านหนองกุ้ง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ได้เกิดพายุใหญ่ เสียงฟ้าคำรามคะนองร้องลั่น ในที่สุดพระสุกได้แหกแพจมลงไปในน้ำ ซึ่งอาการวิปริตต่างๆ ก็ได้หายไปเป็นอัศจรรย์ยิ่ง บริเวณนั้นจึงได้ชื่อว่า “เวินสุก” และพระสุกก็จมอยู่ในน้ำตรงนั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็ยังเหลือแต่พระเสริม พระใส ที่ได้นำขึ้นมาถึงเมืองหนองคาย พระเสริมนั้นได้อัญเชิญประดิษฐานไว้ ณ วัดโพธิ์ชัย ส่วนพระใสได้อัญเชิญประดิษฐานไว้ ณ วัดหอก่อง (ปัจจุบันคือวัดประดิษฐ์ธรรมคุณ)

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ขุนวรธานีและเจ้าเหม็น (ข้าหลวง) อัญเชิญพระเสริม จากวัดโพธิ์ชัย หนองคายไปกรุงเทพฯ และอัญเชิญพระใสจากวัดหอก่องขึ้นประดิษฐานบนเกวียนจะอัญเชิญลงไปกรุงเทพฯ ด้วย แต่พอมาถึงวัดโพธิ์ชัย หลวงพ่อพระใสได้แสดงปาฏิหาริย์จนเกวียนหักจึงอัญเชิญลงไปไม่ได้ ได้แต่พระเสริมลงกรุงเทพฯ ประดิษฐาน ณ วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร ส่วนหลวงพ่อพระใสได้อัญเชิญประดิษฐาน ณ วัดโพธิ์ชัย อำเภอเมืองหนองคาย จนถึงปัจจุบัน ความอัศจรรย์ของหลวงพ่อพระใสจึงได้สมญาว่า “หลวงพ่อเกวียนหัก”

พระแสน (เมืองเชียงแตง)

วัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระแสน (เมืองเชียงแตง) เป็นพระพุทธรูปประดิษฐานเบื้องหน้าพระประธานในพระอุโบสถวัดหงส์รัตนาราม แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวว่า พุทธลักษณะของพระแสนเมืองเชียงแตงมีลักษณะพิเศษสวยงาม เป็นที่นับถือกันว่ามีความเก่าแก่ยิ่งกว่าหลวงพ่อแสนที่พระวิหารวัดปทุมวนาราม อีกทั้งยังเป็นพระหัวหน้าชุดในบรรดาพระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากแคว้นล้านช้าง สีทองที่พระเศียรและพระพักตร์เป็นสีนากเนาวโลหะเช่นเดียวกับพระอุมาภาควดีในเทวสถาน พุทธศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของพระแสน นิยมบนบานขอยศศักดิ์ ซึ่งของที่มักถวายแก้บนได้แก่ ข้าวเหนียว ปลาร้า และไข่ต้ม ในวันสงกรานต์ของทุกปีวัดหงส์รัตนารามจะอัญเชิญพระแสนองค์จำลองที่จัดสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม ออกมาให้ประชาชนสรงน้ำ

พุทธศิลป์

พระแสน เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด หน้าตักกว้าง ๒๕.๕ นิ้ว สูงตั้งแต่หน้าตักถึงยอดพระรัศมี ๓๙ นิ้ว ฐานบัวสูง ๔ นิ้ว ฐานล่าง ๓ นิ้ว พระรัศมีเป็นเปลวประดับด้วยแก้วและอัญมณี พระศกเป็นหนามขนุน มีไรพระศก พระขนงโก่งยกขอบสูง พระนาสิกโด่งปลายงุ้ม พระโอษฐ์ยิ้ม พระกรรณประดิษฐ์ขมวดม้วน พระศอทำเป็นปล้อง ศิลปะล้านช้าง ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓

ประวัติ

ตามประวัติกล่าวว่า พระแสนสร้างขึ้นโดยพระครูโพนเสม็ด พระเถระแห่งเมืองศรีสัตนาคนหุต ผู้บูรณะพระธาตุพนม ได้อพยพหนีราชภัยไปซ่อนอยู่ในหลายเมืองทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ได้สร้างพระแสนขึ้นไว้ ณ เมืองเชียงแตง แขวงเมืองนครจำปาศักดิ์ มีน้ำหนักกว่า ๑๖๐ ชั่ง คำนวณได้กว่าแสนเฟื้อง จึงเป็นที่มาประการหนึ่งของชื่อ พระแสน เมืองเชียงแตง ส่วนที่มาอีกประการหนึ่งอาจหมายถึงพระพุทธรูปฝีมือช่างเชียงแสน ซึ่งเป็นต้นแบบให้ช่างในดินแดนล้านช้าง คือ เมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ ลงมาจนถึงเมืองจำปาศักดิ์ แต่เรียกสั้น ๆ ว่า พระแสน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญมาจากเมืองเชียงแตง ใน พ.ศ. ๒๔๐๑ เพื่อประดิษฐานหน้าพระประธานในพระอุโบสถวัดหงส์รัตนารามตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาง

วัดไตรภูมิ จังหวัดนครพนม

ความสำคัญ

วัดไตรภูมิ บ้านท่าอุเทน ตำบลท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม สร้างประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๖ อุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ อาคารทรงไทย กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๔ เมตร ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประทับยืน ปางห้ามสมุทร คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดนครพนมที่มีความสวยงาม ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชนมาช้านาน

ชาวนครพนมนับถือกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์มาก เชื่อกันว่าทำให้ฝนตก ดังนั้นในวันสงกรานต์ของทุกปี ชาวบ้านจะอัญเชิญพระบางออกมาแห่เพื่อขอฝน ทำให้ชาวนาได้มีน้ำทำนาอย่างอุดมสมบูรณ์ และถือปฏิบัติสืบมาจนปัจจุบัน

พุทธศิลป์

พระบาง เป็นพระพุทธรูปยืนปางห้ามสมุทร พุทธศิลปะล้านช้าง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๐๐๘ หล่อด้วยโลหะหลายชนิดที่หลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน เช่น ทองคำ นาก เงิน ทองคำขาว ทองแดง เป็นต้น สูง ๘๐ นิ้ว ที่รัดประคดมีนิลฝังอยู่เป็นระยะ พระนาภีฝังเพชรขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๐.๕ นิ้ว (ปัจจุบันหายไปแล้ว) ประดิษฐานอยู่บนฐาน ๘ เหลี่ยม สูง ๑๕ นิ้วรองรับด้วยรูปช้าง ๘ เชือก พระเศียรและพระเกตุมาลาเกลี้ยงสำหรับสวมเครื่องทรง พระพักตร์ค่อนข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยม พระนลาฏกว้าง พระขนงเป็นรูปปีกกา พระเนตรเรียว พระนาสิกค่อนข้างแบน พระโอษฐ์บาง บั้นพระองค์เล็ก พระโสณีใหญ่ ครองจีวรห่มคลุม แลเห็นแถบสบง และหน้านาง ซึ่งประดับด้วยแก้วและอัญมณี

ประวัติ

สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๐๐๘ ดังหลักฐานในจารึกที่ปรากฏรอบฐานของพระบาง จารึกด้วยอักษรลาวเก่า (ไทน้อย) อ่านได้ความว่า

“สมเด็จพระเหมะ วันนา กับทั้ง อันเตวาสิ อุบาสก อุบาสิกา ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างพระนี้ขึ้นมา มีขนาดเท่าตัวคน เพื่อให้ไว้เป็นที่สักการบูชา เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๐๘ ตรงกับปีวอก เดือน ๓ ขึ้น ๙ ค่ำ วันศุกร์...”

ตามประวัติพระบางเล่าสืบต่อกันมาว่า สร้างขึ้นในประเทศลาว โดยคณะกรรมการ ๒ ฝ่ายเป็นผู้ร่วมกันสร้างขึ้น คือ ฝ่ายสงฆ์ มีสมเด็จเหมมะวันนาเป็นประธาน ส่วนฝ่ายฆราวาสมีพญาแมงวัน (มีรูปแมลงวันติดอยู่ที่หน้าผาก) ผู้เป็นเจ้าเมืองเหิบ ประเทศลาวเป็นประธาน ในครั้งนั้นได้หล่อพระที่มีขนาดเท่ากันขึ้น ๒ องค์ องค์หนึ่งเป็นพระขัดสมาธิ (ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่บ้านดอนติ้ว เมืองหินบูน ประเทศลาว) องค์ที่สองนั้นเป็นพระยืนปางห้ามสมุทร คือพระบาง (วัดไตรภูมิ) ประดิษฐาน ณ วัดบ้านโคก แขวงคำเกิด ต่อมาประมาณพุทธศักราช ๒๔๕๐ เจ้าเมืองหินบูนได้อัญเชิญพระบางจากบ้านโคก ตำบลหินเหิบ มามอบให้พระอาจารย์หงษ์ ที่วัดพระธาตุท่าอุเทน ซึ่งเป็นภิกษุที่มีผู้นับถือเลื่อมใสกันทั้งสองฝั่งโขง จากนั้นจึงได้อัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดไตรภูมิจนถึงปัจจุบัน

พระพุทธปฏิมา ศิลปะรัตนโกสินทร์

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระอุโบสถวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ภายในประดิษฐานพระประธาน ซึ่งคนทั่วไปมักเรียกว่า “หลวงพ่อพระประธาน”

วัดสระเกศ เป็นวัดโบราณมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เดิมชื่อวัดสะแก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์และขุดคลองรอบพระอาราม แล้วพระราชทานนามใหม่ว่า วัดสระเกศ ซึ่งแปลว่า ชำระพระเกศา เนื่องจากเคยประทับทำพิธีพระกระยาสนานเมื่อเสด็จกรีธาทัพกลับจากกัมพูชามาปราบจลาจลในกรุงธนบุรี และเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติใน พ.ศ. ๒๓๒๕ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้าโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะและสร้างสิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ภาพเขียนในพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ และบรมบรรพต หรือภูเขาทอง แต่ไม่สำเร็จในรัชกาล ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงให้เปลี่ยนแปลงเป็นภูเขาก่อพระเจดีย์ไว้บนยอด เปลี่ยนนามภูเขาทองเป็น บรมบรรพต การก่อสร้างมาแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร จึงถือเป็นวัดสำคัญและเป็นแหล่งที่คนไทยและชาวต่างชาติไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดแห่งนี้

พุทธศิลป์

พระประธานภายในพระอุโบสถมีพุทธลักษณะศิลปะสกุลช่างรัตนโกสินทร์ ปางสมาธิ ปูนปั้นลงรักปิดทอง ประดิษฐานบนฐานชุกชี ลักษณะโดยรวมแล้วใกล้เคียงกับพระพุทธรูปในสมัยอยุธยา ตรงตามประวัติที่กล่าวว่ารัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพอกทับพระประธานองค์เดิม ลักษณะของพระพุทธรูปพระประธานมีพระพักตร์ค่อนข้างสี่เหลี่ยมแบบอยุธยา ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลวสูง พระโอษฐ์กว้างแบบอยุธยา ลักษณะชายสังฆาฏิที่ซ้อนทับกันแบบเดียวกับพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนปลายในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง มีส่วนที่แตกต่างคือในสมัยรัตนโกสินทร์นิยมทำสังฆาฏิพาดกึ่งกลางพระวรกาย ในขณะที่พระพุทธรูปสมัยอื่นๆ นั้นชายสังฆาฏิจะอยู่ทางเบื้องซ้าย

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอุโบสถใหม่ฐานชุกชีสูงกว่าเดิมมาก ทำให้ดูเหมือนว่าพระประธานเดิมที่สร้างด้วยศิลาสลักเป็นปางสมาธินั้นดูเล็กลงไม่สมกับขนาดของพระอุโบสถที่สร้างขึ้นใหม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระประธานใหม่ด้วยการเอาปูนปั้นพอกองค์พระประธานเดิม แล้วลงรักปิดทอง เท่ากับว่ามีพระประธานซ้อนกันอยู่สององค์ ด้วยเหตุนี้จึงไม่พระราชทานชื่อพระประธานประจำพระอุโบสถ เพราะมีพระพุทธรูปที่มีมาแต่เดิมซ้อนอยู่ คนทั่วไปจึงเรียกพระประธานประจำพระอุโบสถว่า “พระประธาน” นับได้ว่าพระอุโบสถวัดสระเกศ เป็นสถานที่สำคัญภายในวัดแห่งหนึ่ง ที่พุทธศาสนิกชนนิยมเคารพกราบไหว้พระประธานเพื่ออธิษฐานขอพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง

พระพุทธนรสีห์ตรีโลกเชฏฐ์ มเหทธิศักดิ์ปูชนียะ ชยันตะโคดม บรมศาสดา อนาวรญาณ

วัดชนะสงคราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธนรสีห์ตรีโลกเชฏฐ์ มเหทธิศักดิ์ปูชนียะ ชยันตะโคดม บรมศาสดา อนาวรญาณ คือพระพุทธปฏิมาประธานของพระอุโบสถวัดชนะสงคราม ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๑ ถนนจักรพงษ์ แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร แวดล้อมด้วยสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต ๑๕ พระองค์ รวมเรียกทั้งองค์ประธานด้วย จึงเรียกพระประธานของวัดชนะสงครามว่า “พระพุทธเจ้า ๑๖ พระองค์”

เนื่องด้วยภายในองค์พระพุทธนรสีห์ตรีโลกเชฏฐ์ มเหทธิศักดิ์ปูชนียะ ชยันตะโคดม บรมศาสดา อนาวรญาณ คือพระพุทธปฏิมาประธานองค์เดิมที่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท และนายทัพนายกองถวายเสื้อจารึกอักขระคุณพระรัตนตรัยคลุมถวายเป็นพุทธบูชา เมื่อกลับจากการรบป้องกันบ้านเมือง ครั้นเมื่อทรงทำนุบำรุงวัดได้บูรณปฏิสังขรณ์ โปรดสร้างองค์พระประธานโดยพอกปูนทับองค์เดิมพร้อมเสื้อยันต์ทั้งหลายที่คลุมถวายไว้ องค์พระจึงมีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม

ชื่อของวัดนี้บ่งบอกถึง ประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นอนุสรณ์ของบรรพชนที่ปฏิบัติหน้าที่ปกป้องประเทศให้รอดพ้นจากภัยสงคราม ส่วนพระพุทธปฏิมาประธาน คือ หลักฐานแสดงพุทธานุภาพแห่งพระพุทธศาสนาที่วีรกรรมของนักรบซึ่งกลับมาจากสมรภูมิอย่างภาคภูมิ

พุทธศิลป์

พระพุทธปฏิมาปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หน้าตักกว้าง ๒ เมตร ๕๐ เซนติเมตร สูง ๓ เมตร ๕๐ เซนติเมตร สร้างด้วยปูนพอกองค์เดิมพร้อมเสื้อยันต์ บุด้วยดีบุกลงรักปิดทอง นิ้วพระหัตถ์ทำอย่างนิ้วมนุษย์ กล่าวได้ว่าเป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ สกุลช่างวังหน้า

ประวัติ

ที่ตั้งวัดชนะสงครามแต่เดิมเมื่อรัชกาลที่ ๑ เป็นทุ่งนากว้างใหญ่ นามวัดเดิมมีชื่อว่า วัดกลางนา เมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์พุทธศักราช ๒๓๒๕ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระอนุชาธิราชของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเป็นพระมหาอุปราชและเป็นกำลังในการป้องกันบ้านเมืองให้รอดพ้นจากภัยสงคราม ในการรบครั้งสำคัญ ๓ ครั้ง คือ สงครามเก้าทัพ พ.ศ. ๒๓๒๘ สงครามที่ท่าดินแดงและสามสบ พ.ศ. ๒๓๒๙ และที่เมืองลำปางและป่าซาง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๐ กล่าวว่า การทำศึกครั้งใดเมื่อมาถึงวัดกลางนา ทรงถอดฉลองพระองค์ซึ่งลงยันต์จารึกอักขระคุณพระรัตนตรัยคลุมถวายพระประธานในอุโบสถเป็นพุทธบูชา ทรงอนุญาตนายทัพนายกองกระทำเช่นเดียวกัน ทหารทั้งหลายส่วนใหญ่เป็นชาวมอญเรียกชื่อวัดว่า “วัดต๋อมปุเลาะ” ตามนามวัดรามัญในเมืองมอญ ชื่อนามวัดกลายเป็นตองปุ เช่นเดียวกับวัดมอญในกรุงศรีอยุธยา เมื่อทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดกลางนา ขยายอุโบสถกว้างใหญ่ รับสั่งให้ช่างปั้นพระประธาน โดยพอกปูนทับเสื้อยันต์ไปด้วย น้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตั้งนามวัดใหม่ว่า “วัดชนะสงคราม” เป็นอนุสรณ์หลังจากทำสงครามครั้งใหญ่ ๓ ครั้ง ได้ชัยชนะมาแล้ว

พระพุทธโมลีโลกนาถ

วัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปโบราณ ทรงพุทธานุภาพ เป็นที่เคารพสักการะของพระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชบริพาร และเหล่าราษฎรมาตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์

พุทธศิลป์

พระพุทธโมลีโลกนาถ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด หน้าตักกว้าง ๔ ศอกคืบ มีพุทธลักษณะงดงามมาก

แม้ว่าจะไม่ปรากฏประวัติการสร้างที่แน่ชัด แต่จากลักษณะดูจะเป็นแบบเฉพาะของพระพุทธรูปที่สร้างในรัชสมัยที่ ๓ คือมีพระวรกายเพรียวบาง พระพักตร์ค่อนข้างกลมรีแบบรูปไข่ ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง เส้นขอบเปลือกพระเนตร พระขนงป้ายเป็นแผ่นแบบพระพุทธรูปศิลปะอยุธยาตอนปลาย พระเนตรเปิดและมองตรง พระนาสิกเล็กและโด่ง พระโอษฐ์เล็กแย้มพระโอษฐ์เล็กน้อย เส้นพระโอษฐ์อ่อนโค้งเล็กน้อยเกือบเป็นเส้นตรง พระพักตร์สงบนิ่งอย่างหุ่น นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ และพาดอยู่กึ่งกลางพระวรกาย

ประวัติ

วัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร หรือวัดท้ายตลาด เป็นวัดเก่าแก่ สร้างมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง ต่อมาสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้วัดท้ายตลาดกับวัดแจ้ง หรือวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เป็นวัดในเขตพระราชวัง จึงทำให้วัดทั้งสองไม่มีพระสงฆ์อยู่ประจำตลอดรัชสมัย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒) ทรงบูรณปฏิสังขรณ์และสร้างเสนาสนะสงฆ์ขึ้นใหม่ ในครั้งนั้นสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี พระอัครมเหสี ทรงสร้างพระอุโบสถลักษณะวิจิตรงดงามขึ้น เมื่อการทั้งปวงสำเร็จแล้ว จึงโปรดให้พระสงฆ์มาอยู่จำพรรษา และได้สถาปนาเป็นพระอารามหลวงในเวลาต่อมา ซึ่งพระพุทธโมลีโลกนาถนั้นไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างว่ามีมาแต่เดิมหรือสร้างขึ้นพร้อมกับพระอุโบสถในสมัยรัชกาลที่ ๑ พระพรหมกวี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ ชื่อเดิม วรวิทย์ ธรรมวรางกูล) อดีตเจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม ได้ถวายนามว่า “พระพุทธโมลีโลกนาถ”

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดดุสิดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปองค์นี้ เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดดุสิดาราม วรวิหาร เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พระอารามแห่งนี้ เดิมชื่อว่า “วัดเสาประโคน” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนาขึ้น แต่ทราบไม่ได้ว่าทรงสร้างหรือทรงปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุหรือถาวรวัตถุสิ่งใดไว้บ้าง เข้าใจว่าคงจะทรงสร้างพระอุโบสถ พร้อมทั้งพระระเบียง หอระฆังและกุฏิ ๒ คณะ ส่วนศาลาเก๋งและวิหารคงเป็นเพียงทรงปฏิสังขรณ์ของเดิมเท่านั้น ต่อมาในรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ ได้ทรงสร้างกุฏิด้านหน้า ๑ คณะ หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ เจดีย์ และบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุอื่น ๆ ทรงบรรจุพระอัฐิเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ ซึ่งเป็นพระเชษฐภคินี ในบริเวณกุฏิที่สร้างใหม่ และพระราชทานนามวัดว่า “วัดดุสิดาราม”

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดดุสิดาราม วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๒.๑๒ เมตร สูงถึงพระรัศมี ๒.๐๐ เมตร พระพักตร์กลม ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลวสูง พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระนาสิกเล็ก ริมพระโอษฐ์หยักเล็กน้อย นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่นิ้วยาวเสมอกัน สังฆาฏิใหญ่พาดยาวลงกลางพระองค์จรดพระนาภี ลักษณะโดยรวมดังกล่าวสันนิษฐานว่า อาจสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๓ มีพระอัครสาวกนั่งประนมมืออยู่ข้างซ้ายขวาข้างละองค์ พระอัครสาวกสูง ๙๗ เซนติเมตร นั่งขัดสมาธิ อยู่บนแท่นบัวคว่ำ บัวหงายด้านขวาและด้านซ้ายพระประธานข้างละ ๑ องค์ หันหน้าเข้าหาพระประธาน

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่ชัด

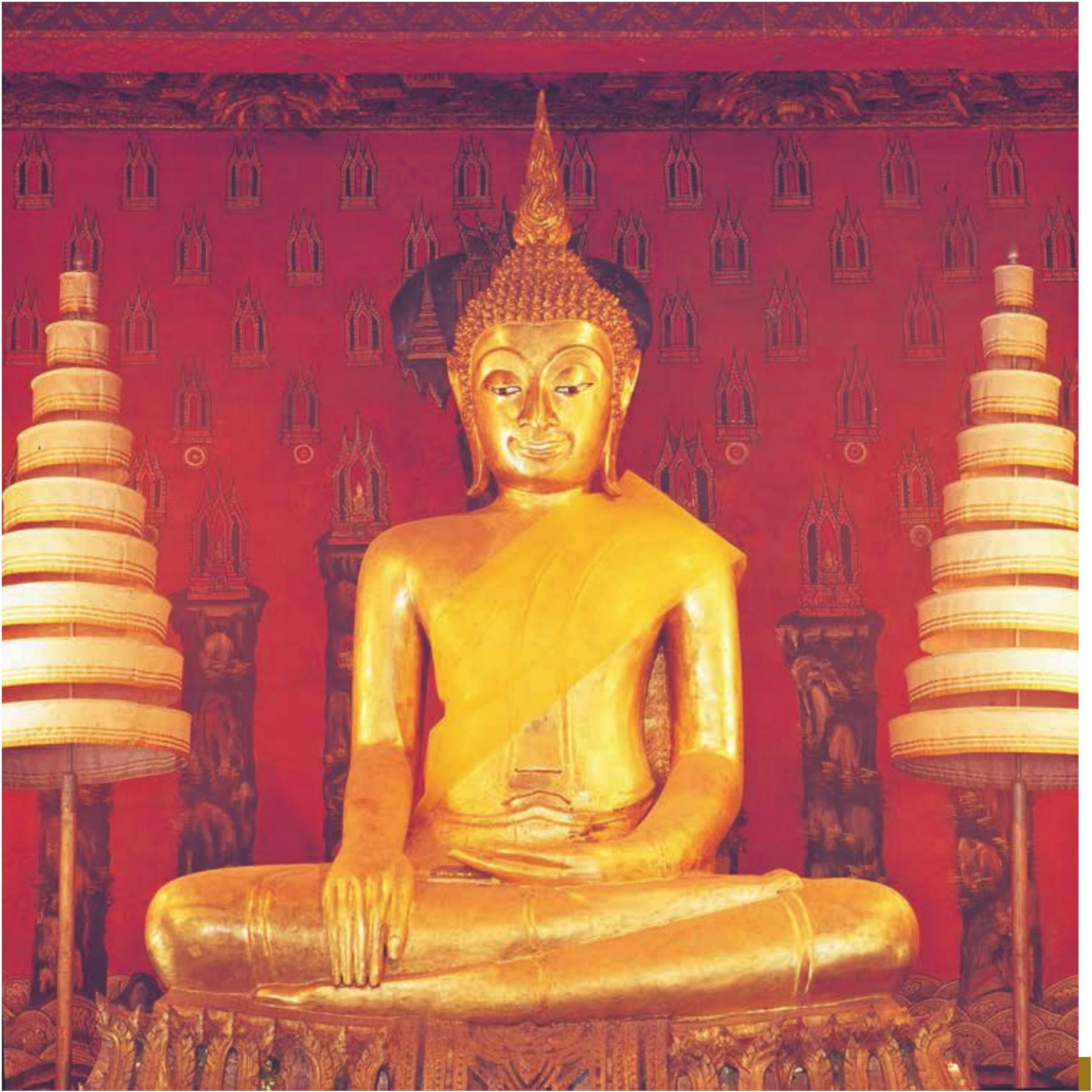

สมเด็จพระพุทธชนกศาสดาปฐมบรมสุวรรณรัฏฐ์จักรี

วัดสุวรรณดาราราม ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดสุวรรณดาราราม ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งถือเป็นวัดประจำพระบรมราชจักรีวงศ์ ด้วยสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ได้ทรงสถาปนาขึ้น เป็นพระพุทธรูปทรงพุทธานุภาพเป็นที่เคารพสักการะแก่ประชาชนชาวไทยและพุทธศาสนิกชนทั่วไป เป็นที่ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ข้าราชการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมาประชุมดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อหน้าองค์พระประธานในพระอุโบสถวัดสุวรรณดารารามนี้

พุทธศิลป์

สมเด็จพระพุทธชนกศาสดาฯ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปิดทอง ปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ เหนือพระรัตนบัลลังก์ลงรักปิดทองประดับกระจก ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ ศอก สูง ๔ ศอก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้จำลองขยายส่วนจากพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ด้านซ้าย และขวาของพระพุทธรูปประดิษฐานนพปฎลมหาเศวตฉัตร

ประวัติ

วัดสุวรรณดาราราม ราชวรวิหาร เดิมชื่อวัดทอง ตั้งอยู่ภายในกำแพงกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้สร้างขึ้นใกล้กับบริเวณนิวาสถานเดิม ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ พม่าได้ยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาแตก วัดทองได้ถูกทำลายกลายเป็นวัดร้างนานถึง ๑๘ ปี จนพุทธศักราช ๒๓๒๘ หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ๓ ปี ได้โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดทองซึ่งถูกทิ้งร้างไว้ทั้งพระอาราม ในการปฏิสังขรณ์ครั้งนั้นสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ได้ทรงร่วมปฏิสังขรณ์ และก่อสร้างพระอุโบสถ พระเจดีย์ และหมู่กุฏิทั้งหมดด้วย เมื่อการบูรณปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จ ได้พระราชทานนามพระอารามตามชื่อของพระราชบิดา (ทองดี) และพระราชมารดา (ดาวเรือง) ว่า “วัดสุวรรณดาราราม” และโปรดให้สร้างพระพุทธปฏิมาประธานโดยจำลองขยายส่วนจากพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระแก้วมรกต ประดิษฐานในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นแบบศิลปะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย มีฐานโค้งอ่อนลงตรงกลางคล้ายเรือสำเภา หน้าบันพระอุโบสถสลักลายเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ฝาผนังเขียนภาพจิตรกรรมเทพชุมนุมที่ผนังอุโบสถตอนบน ส่วนตอนล่างเขียนเรื่องเวสสันดรชาดก เตมีย์ชาดก และสุวรรณสามชาดก ผนังด้านหน้าพระประธานเป็นภาพมารวิชัยและแม่พระธรณีบีบมวยผม

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดหิรัญรูจี วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดหิรัญรูจี วรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ปูนปั้นปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๒๒ นิ้ว ประดิษฐานบนฐานชุกชี กั้นด้วยฉัตร ๕ ชั้น เบื้องหน้าพระประธาน มีพระอัครสาวกยืนพนมหัตถ์อยู่ด้านซ้ายและด้านขวา

แม้ว่าจะไม่ปรากฏประวัติว่าสร้างเมื่อใด แต่จากลักษณะพระพักตร์และพระหัตถ์ที่แสดงนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน ทำให้สันนิษฐานว่าอาจสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๓

ประวัติ

วัดหิรัญรูจี เดิมชื่อวัดน้อย บางไส้ไก่ เจ้าขรัวเงิน พระภัสดาของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าแก้ว กรมพระศรีสุดารักษ์ สมเด็จพระพี่นางในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และเป็นพระบิดาของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๒ ได้สร้างไว้เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๒๑ สมัยกรุงธนบุรี ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้พระยาสีหราชเดโช เป็นแม่กองบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ทั้งพระอาราม แล้วพระราชทานชื่อว่า วัดหิรัญรูจี สำหรับองค์พระพุทธปฏิมาประธานนั้นไม่ปรากฏประวัติการสร้าง มีเพียงประวัติว่าโปรดให้หล่อพระพุทธรูปด้วยเงินทั้งองค์ ปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๗ นิ้ว สูง ๑ ศอก ๒ นิ้ว สำหรับประดิษฐาน ไว้ในพระอุโบสถเพื่อเป็นพระพุทธรูปประจำวัด

พระพุทธธรรมิศราชโลกธาตุดิลก

วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปสำคัญศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชน ภายในพระเศียรบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และภายในพระพุทธอาสน์ประดิษฐานพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พุทธศิลป์

พระพุทธธรรมิศราชโลกธาตุดิลก เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ สร้างจากโลหะผสมทอง ขนาดหน้าตัก ๓ ศอกคืบ หรือ ๑.๗๕ เมตร ศิลปกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และทรงปั้นหุ่นพระพักตร์พระพุทธธรรมิศราชโลกธาตุดิลกด้วยพระองค์เอง

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้ เดิมยังไม่มีพระนาม หล่อในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยทรงปั้นหุ่นพระพักตร์พระพุทธรูปองค์นี้ด้วยพระองค์เอง ประดิษฐานบนฐานชุกชี โปรดให้หล่อพัดยศพระประธานเป็นรูปพัดแฉกขนาดใหญ่ตั้งไว้กึ่งกลางเบื้องพระพักตร์ระหว่างพระอัครสาวก เช่นเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างถวายพระพุทธเทวปฏิมากร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงวินิจฉัยว่าการสร้างพัดยศถวายพระพุทธปฏิมาซึ่งแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นคตินิยมแต่โบราณอันมีที่มาจากพุทธประวัติ ที่พระเจ้าปเสนทิโกศลสร้างพัดงาถวายพระพุทธองค์สำหรับทรงถือในเวลาประทานพระธรรมเทศนา

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ปรากฏความในหมายรับสั่งว่า ได้เสด็จพระราชดำเนินมาบรรจุพระบรมธาตุที่อัญเชิญจากพระบรมมหาราชวังไว้ในพระเกศองค์พระประธานนี้

ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดและโปรดให้อัญเชิญพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บรรจุในพระพุทธอาสน์ ตกแต่งผ้าทิพย์ประดับลายพระราชลัญจกรเป็นรูปครุฑ แล้วถวายนามพระพุทธรูปองค์นี้ ว่า พระพุทธธรรมิศราชโลกธาตุดิลก ต่อมาสมัยในรัชกาลที่ ๕ ได้เกิดเหตุเพลิงไหม้พระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทรงบัญชาการดับไฟด้วยพระองค์เอง และโปรดให้อัญเชิญพระบรมอัฐิออก หลังจากนั้นโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงแข็งแรง แล้วอัญเชิญพระบรมอัฐิคืนดังเดิม

พระพุทธจุฬารักษ์

วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธจุฬารักษ์ เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธจุฬารักษ์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ปูนปั้น ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๒ นิ้ว สูงจรดพระรัศมี ๖ ศอก ๑ คืบ ศิลปะรัตนโกสินทร์ พระวรกายค่อนข้างอวบอ้วน พระรัศมีเป็นเปลว พระเศียรใหญ่ ขมวดพระเกศาเล็ก พระขนงโก่ง พระเนตรมองต่ำเล็กน้อย พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์เรียว นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน ครองจีวรห่มเฉียง สังฆาฏิใหญ่ พาดกลางพระวรกาย เบื้องหน้าพระประธาน ประดิษฐานพระพุทธสาวกสำคัญ ด้านซ้ายขวา คือพระโมคคัลลาน์ และพระสารีบุตร องค์กลาง คือ พระอานนท์

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้ไม่ปรากฏประวัติการสร้างที่แน่ชัด กล่าวกันว่า เดิมประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่าหอย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นวัดที่สมเด็จพระสังฆราช (สุก) ประทับอยู่เดิม ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ ณ ระเบียงพระอุโบสถ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร นอกจากนี้ ยังมีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า ส่วนพระเศียรเป็นฝีพระหัตถ์ทรงปั้นของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ และพระวรกายเป็นฝีพระหัตถ์ทรงปั้นของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ และได้พระราชทานนามว่า พระพุทธจุฬารักษ์

พระพุทธชัมภูนุท มหาบุรุษลักขณา อสีตยานุบพิตร

วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระวิหาร วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้สร้างพระพุทธปฏิมากร เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอารามต่างๆ รวมทั้งมีการบูรณะพระพุทธรูปโบราณที่ชำรุดปรักหักพังให้งดงามบริบูรณ์ดีเป็นจำนวนมาก ในการสร้างพระพุทธรูปทุกองค์จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีบรรจุพระบรมธาตุตามโบราณราชประเพณี เพื่อบังเกิดสรรพสิริมงคล มีพุทธานุภาพเป็นที่เคารพเลื่อมใส ในพระเศียรพระพุทธชัมภูนุทฯ จึงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ๔ องค์ ในพระโกศ ๓ ชั้น เงิน นาก และทอง

พุทธศิลป์

พระพุทธชัมภูนุทฯ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ทองแดงปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๖ ศอก มีลักษณะรูปแบบเฉพาะศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ อย่างแท้จริง คือ มีพระวรกายเพรียวบาง พระพักตร์ค่อนข้างกลมกึ่งรูปไข่ ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระเนตรเปิด มองตรง พระนาสิกเล็กและโด่ง พระโอษฐ์เล็กบาง แย้มพระโอษฐ์เล็กน้อย ลักษณะพระพักตร์คล้ายหุ่น นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ พาดกึ่งกลางพระวรกาย

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระพุทธชัมภูนุทฯ ด้วยทองแดง ปิดทอง คราวเดียวกับพระพุทธตรีโลกเชษฐ์ พระประธานในพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร แล้วโปรดให้อัญเชิญมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหารวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (วน ฐิตญาโณ) เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ลำดับที่ ๑๑ ชณะยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์ กล่าวว่าภายในพระเศียรพระพุทธชัมภูนุทฯ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ๔ องค์ ในพระโกศ ๓ ชั้น เงิน นาก และทอง

ที่เบื้องหน้าฐานชุกชีของพระพุทธชัมภูนุทฯ ประดิษฐาน “พระอรุณ” หรือ “พระแจ้ง” พระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยสำริด ศิลปะล้านช้าง

พระพุทธอนันตคุณอดุลยบพิตร

วัดราชโอรสาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดราชโอรสาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร อันเป็นวัดประจำรัชกาล และต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระราชสรีรังคารพร้อมกับศิลาจารึกดวงพระชะตาของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ประดิษฐานไว้ที่ฐานพระพุทธรูป และถวายนามว่า “พระพุทธอนันตคุณอดุลยบพิตร” พระบาทสมเด็จปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร ซึ่งพระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตรนั้น จะต้องเป็นพระพุทธรูปที่ประดิษฐานพระราชสรีรังคารหรือพระบรมอัฐิของพระเจ้าแผ่นดิน ฉะนั้นการได้กราบพระพุทธรูปองค์นั้นถือเป็นสิริมงคลเป็นเท่าทวีคูณ เพราะเท่ากับได้กราบถวายบังคมพระเจ้าแผ่นดินไปพร้อมกัน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๓ หน้าตักกว้างประมาณ ๑ วา ๒ ศอก หรือประมาณ ๓.๑๐ เมตร สูงประมาณ ๒ วา ๑ ศอก หรือประมาณ ๔.๕๐ เมตร มีเศวตฉัตร ๙ ชั้น กั้น ด้านล่างเป็นฐานเขียนรูป ยกขอบปลายกลีบบัว ลงรักปิดทอง ประดับด้วยกระจกที่พระพุทธอาสน์

ประวัติ

พุทธศักราช ๒๓๖๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ได้ทรงเป็นแม่ทัพไปต้านทัพพม่าทางด่านเจดีย์ ๓ องค์ ได้เสด็จประทับแรมที่หน้าวัดโบราณชื่อวัดจอมทอง ทรงทำพิธีเบิกโขลนทวาร ทรงอธิษฐานให้ราชการศึกสำเร็จลุล่วง แต่พม่าไม่ได้ยกทัพมาตามที่เล่าลือ เมื่อทรงเลิกทัพเสด็จกลับพระนครแล้ว จึงโปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดจอมทองทั้งพระอารามให้งดงามด้วยศิลปะพระราชนิยม และน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดราชโอรส” เมื่อบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามแล้ว โปรดให้สร้างพระพุทธรูปปางสมาธิเพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระบรมราชสรีรังคารและศิลาจารึกดวงพระชะตาของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ ประดิษฐานไว้ที่ผ้าทิพย์ใต้ฐานพระพุทธรูปพระประธานในพระอุโบสถ ถวายนามว่า “พระพุทธอนันตคุณอดุลยบพิตร” ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ “พระพุทธอนันตคุณอดุลยบพิตร” ประดิษฐานภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร พระพุทธรูปองค์นี้กล่าวกันว่า เป็นพระพุทธรูปที่งดงามกว่าพระพุทธรูปองค์อื่นที่สร้างในสมัยเดียวกัน

พระพุทธไสยาส (พระนอนวัดโพธิ์)

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธไสยาส หรือพระนอนวัดโพธิ์ พระประธานในพระวิหารพระพุทธไสยาส ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ในเขตพุทธาวาส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงาม โดยเฉพาะศิลปะการประดับมุกที่พื้นฝ่าพระบาท ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระนอนองค์ใหญ่ที่มีความงามเป็นเอก เป็นที่เคารพสักการะและเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และนับเนื่องในคติการไหว้พระ ๙ วัดของพุทธศาสนิกชน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปศิลปะรัตนโกสินทร์ ปางโปรดอสุรินทราหู ก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง ขนาดองค์พระยาว ๑ เส้น ๓ วา (๔๖ เมตร) สูงจากพื้นถึงยอดพระเกตุมาลา ๑๕ เมตร เฉพาะพระพักตร์จากไรพระศก (ไรผม) ถึงพระหนุ (คาง) ยาว ๑๐ ศอก (๕ เมตร) กว้าง ๕ ศอก (๒.๕๐ เมตร) พระพุทธบาทยาว ๕ เมตร สูง ๓ เมตร ในพระอิริยาบถสีหไสยา คือ นอนตะแคงขวา พระหัตถ์ซ้ายทาบออกไปตามพระวรกาย พระกัจฉะ (รักแร้) หนุนพระเขนย พระหัตถ์ขวายกประคองพระเศียรให้ตั้งขึ้น พระบาทซ้ายทับพระบาทขวาเสมอกัน ที่พื้นฝ่าพระบาทจำหลักลวดลายประดับมุกภาพมงคล ๑๐๘ ประการ อันเป็นลักษณะของพระมหาบุรุษ ตามตำรามหาปุริสลักษณะซึ่งได้บรรยายลักษณะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ ฝีมือประดับมุกนับว่างดงามยิ่ง เป็นฝีมือช่างสิบหมู่ของหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๓

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้สร้างขึ้น คราวบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ครั้งใหญ่ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๗๕ ในการบูรณะครั้งนี้ทรงขยายเขตวัดออกไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ โดยสร้างองค์พระพุทธไสยาสก่อนแล้วจึงสร้างพระวิหารครอบภายหลัง ด้วยมีพระราชดำริว่า พระพุทธรูปปางสำคัญได้สร้างขึ้นในวัดนี้หลายปางแล้ว ขาดแต่ปางไสยาสน์เท่านั้น จึงเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างในยุคทองแห่งศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ที่รุ่งโรจน์ที่สุด

พระพุทธไสยาส ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ตลอดมาเนื่องจากชำรุดตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม อาทิ พระรัศมีพระพุทธไสยาส หักตกลง เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงปฏิสังขรณ์เฉพาะพระรัศมี สมัยรัชกาลที่ ๖ ฝ่าพระหัตถ์พระพุทธไสยาสเบื้องขวาหักตกลงมาถูกฐานประดิษฐานองค์พระ พังไปยาวประมาณ ๑ วาเศษ โปรดให้ซ่อมดังเดิม ในสมัยรัชกาลที่ ๘ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๖ พระพุทธไสยาสได้รับการกระทบกระเทือนจากแรงระเบิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประกอบกับเหล็กและไม้แกนเก่า ปูนเสื่อมสภาพ เป็นเหตุให้พระกรรณเบื้องขวาหลุดหล่นลงมา ซ่อมพระกรรณแล้วลงรักปิดทอง และพุทธศักราช ๒๔๘๘ ทองและรักซึ่งหุ้มองค์พระพุทธไสยาสหลุดกระเทาะลอกออก โปรดให้ซ่อมพระพักตร์ก่อน โดยลอกทองและปิดทองใหม่เนื่องจากพระกรรณที่ทำไว้ใหม่สีไม่เข้ากับพระพักตร์ จากนั้นจึงซ่อมองค์พระต่อไป ครั้งรัชกาลที่ ๙ มีการซ่อมบูรณะองค์พระเรื่อยมา อาทิ ซ่อมพระเศียร ปิดทององค์พระ ติดกระจกหมอนและฐานชุกชี ทำความสะอาดลายมุกที่พื้นฝ่าพระบาท ตลอดจนบูรณะพระวิหาร เพื่อความสง่างาม

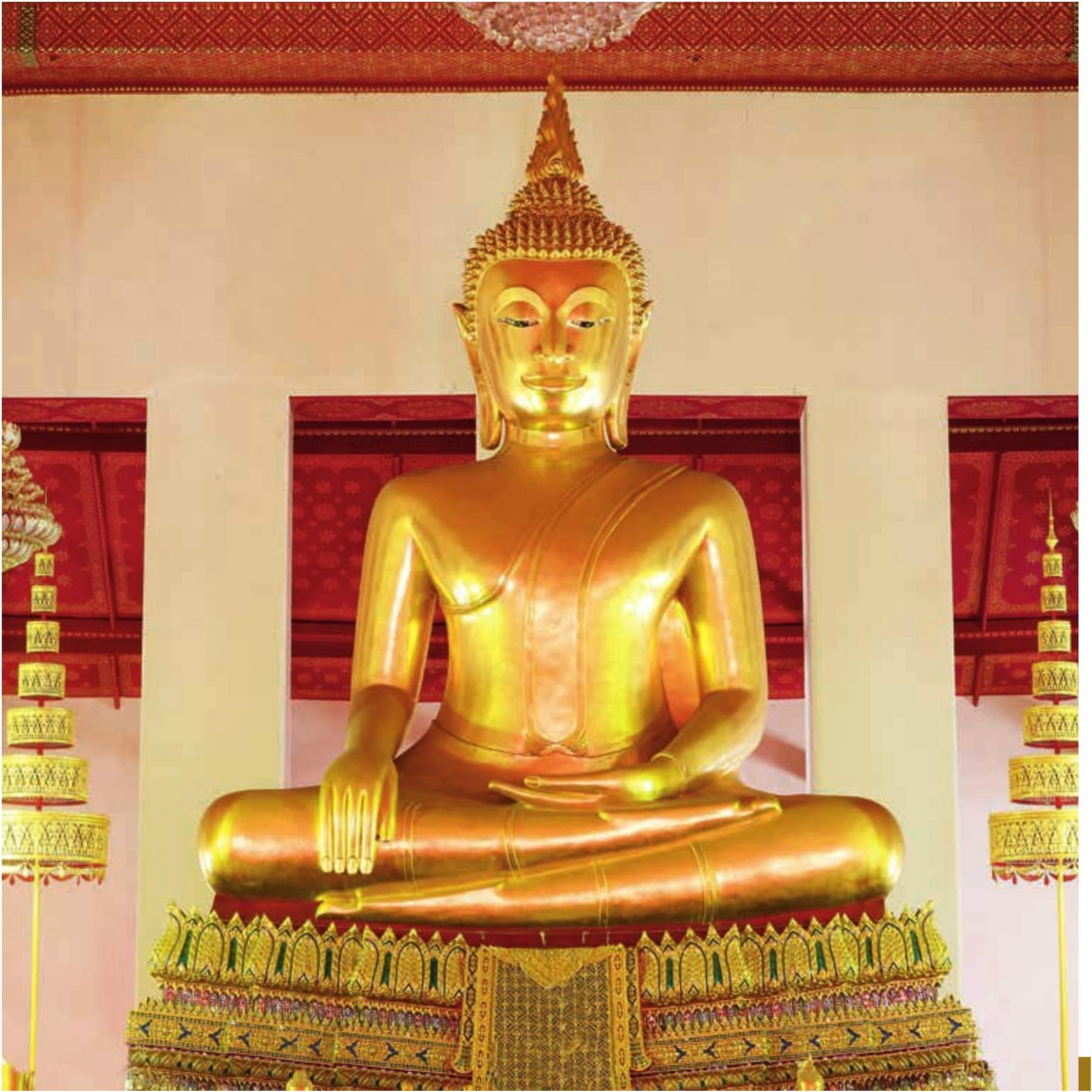

พระศรีสรรเพชญ์

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระศรีสรรเพชญ์ เป็นพระพุทธประธานในพระอุโบสถ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระศรีสรรเพชญ์เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๕.๑๖ เมตร สูง ๖.๙๖ เมตร ศิลปะรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๑ พระพุทธรูปสำคัญองค์นี้นับเป็นตัวอย่างของพระพุทธรูปที่เกิดขึ้นในช่วงระยะสมัยรัชกาลที่ ๑ - ๓ ได้แก่ การทำสังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ และพาดอยู่กลางพระวรกาย และการทำนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน อย่างไรก็ตาม ลักษณะพระพักตร์ค่อนข้างสี่เหลี่ยม แสดงอาการเคร่งขรึมและพระวรกายหนาใหญ่ แสดงให้เห็นว่ามีลักษณะพระพุทธรูปศิลปะอยุธยาตอนต้นอยู่ด้วย

จึงกล่าวได้ว่า พระศรีสรรเพชญ์เป็นตัวอย่างพระพุทธรูปที่แสดงให้เห็นถึงการถ่ายทอดงานศิลปะอยุธยา มาสู่ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ซึ่งสืบทอดต่อมาถึงรัชกาลที่ ๓

ประวัติ

สันนิษฐานว่า สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท โปรดให้พระยาเทวารังสรรค์ ช่างวังหน้า เป็นผู้ปั้นพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้น เพื่อให้เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร ซึ่งในครั้งนั้นเรียกชื่อว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ พระประธานจึงได้ชื่อว่า พระศรีสรรเพชญ์ ตามนามพระอาราม

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๗ พระอารามแห่งนี้ชำรุดทรุดโทรมมาก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งพระอาราม โปรดให้เสริมส่วนสูงพระอุโบสถขึ้นอีก ๑ ศอก พระศรีสรรเพชญ์จึงได้รับการเสริมสร้างให้ใหญ่ขึ้นตามพระอุโบสถ โดยพระยาชำนิรจนาเป็นผู้ปั้น ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้เกิดอสนีบาตตกลงพระอุโบสถด้านตะวันตก พระประธานต้องสายฟ้าดำไปทั้งองค์ จึงได้ปิดทองใหม่ทั้งองค์ จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้ปิดทองพระศรีสรรเพชญ์ใหม่ทั้งองค์อีกครั้งหนึ่ง

พระพุทธตรีโลกเชษฐ์

วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดในบรรดาพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ประดิษฐานในพระอุโบสถ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา ต่อมาคือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) เป็นแม่กองงาน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระพิทักษ์เทเวศร์เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง เริ่มก่อสร้าง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๗ เป็นพระอุโบสถที่ยาวที่สุดในประเทศไทย พระพุทธตรีโลกเชษฐ์นี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นแทนพระศรีศาสดาที่อัญเชิญไปประดิษฐาน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ศิลปะรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๓ หน้าตักกว้าง ๑๐ ศอก ๘ นิ้ว บางแห่งว่าหน้าตักกว้าง ๓ วา ๑๗ นิ้ว สูง ๔ วา ๑๘ นิ้ว มีพระวรกายเพรียวบาง พระพักตร์ค่อนข้างกลมกึ่งรูปไข่ ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระขนงโก่ง เส้นขอบเปลือกพระเนตรป้ายเป็นแผ่น เช่นเดียวกับพระพุทธรูปศิลปะอยุธยาตอนปลาย พระเนตรเปิดและมองตรง พระนาสิกเล็กและโด่ง พระโอษฐ์เล็กแย้มพระสรวลเล็กน้อย เส้นพระโอษฐ์อ่อนโค้ง แต่เกือบจะเป็นเส้นตรง คล้ายเรือประทุน ลักษณะพระพักตร์นิ่ง “อย่างหุ่น” นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่เรียวยาวเสมอกัน สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ พาดกลางพระวรกาย ทั้งหมดนี้แสดงลักษณะพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงจักร กรมหมื่นณรงค์หริรักษ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งทรงกำกับดูแลกรมช่างหล่อ สร้างพระพุทธรูปประธานสำหรับประดิษฐานในพระอุโบสถ วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร และโปรดให้อัญเชิญพระศรีศาสดา ซึ่งอยู่บนฐานเดิมไปยังวัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร แล้วอัญเชิญพระพุทธรูปหล่อใหม่ขึ้นประดิษฐานแทน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายนามว่า “พระพุทธตรีโลกเชษฐ์” โดยทรงผูกนามพระประธานในพระวิหาร พระอุโบสถ และศาลาการเปรียญให้คล้องจองกันว่า “พระศรีศากยมุนี” “พระพุทธตรีโลกเชษฐ์” และ “พระพุทธเสรฏฐมุนี” จากนั้นใน พ.ศ. ๒๔๐๗ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอสีติมหาสาวก ด้วยปูนปั้นลงสี จำนวน ๘๐ องค์ นั่งพนมมือสดับพระบรมพุทโธวาทอยู่เบื้องพระพักตร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ พระพุทธตรีโลกเชษฐ์ นั้น

พระพุทธเสรฏฐมุนี

วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธเสรฏฐมุนี ประดิษฐานเป็นพระประธาน ณ ศาลาการเปรียญ วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พระพุทธปฏิมากรองค์นี้ สะท้อนพระราชหฤทัยพระมหากษัตริย์เมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่ทรงห่วงใยพลเมือง และทรงปกป้องภัยพิบัติเฉพาะสิ่งเสพติดอย่างเข้มแข็ง พระราชทานกำลังใจแก่ผู้เสพติดว่า สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดี ได้ตลอดเวลา ประดุจพระพุทธรูปนี้ แม้จะหล่อหลอมมาจาก “กลักฝิ่น” สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด สุดท้ายก็บริสุทธิ์ผ่องแผ้วด้วยพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนา

พุทธศิลป์

ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ โดยได้นำกลักฝิ่นซึ่งเป็นทองเหลืองและโลหะอื่นๆ จำนวนมาก หลอมหล่อเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ขนาดหน้าตักกว้าง ๑ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว ตามพุทธศิลปะแบบพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ซึ่งมีลักษณะเป็นพิเศษเฉพาะ ที่สำคัญ คือ พระวรกายเพรียวบาง นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน สังฆาฏิเป็นแผ่นกว้างวางอยู่กลางพระวรกาย

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ ทรงปกป้องผืนแผ่นดิน เพื่อรักษาพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ทรงทำนุบำรุงพสกนิกรให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีความรู้ มีปัญญา เพื่อเป็นกำลังของชาติบ้านเมือง ปรากฏว่าในรัชสมัยของพระองค์ ชาวต่างชาติได้นำฝิ่นเข้ามาเผยแพร่ในพระราชอาณาจักร ฝิ่นเป็นสิ่งเสพติด มอมเมาพลเมือง ทำให้สติปัญญาเสื่อมถอย เป็นการบั่นทอนความมั่นคงของบ้านเมือง ผู้ที่ค้าฝิ่นคือเสี้ยนหนามบ้านเมืองและพระพุทธศาสนา จึงมีพระบรมราชโองการให้ปราบฝิ่นอย่างเด็ดขาด พุทธศักราช ๒๓๘๒ ได้กวาดล้างจับฝิ่นครั้งใหญ่ ได้ฝิ่นดิบ ๓,๗๐๐ หาบ ฝิ่นสุก ๒ หาบ รวมน้ำหนัก ๒๒๒,๑๒๐ กิโลกรัม คิดเป็นเงินเวลานั้นกว่า ๑๘ ล้านบาท มากกว่างบประมาณแผ่นดินหลายเท่า โปรดรวมมาเผาทำลายที่สนามชัย หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๘๒ แล้วทรงนำกลักฝิ่นจำนวนมากหล่อเป็นพระพุทธปฏิมากร ณ โรงหล่อของหลวง ในพระบรมมหาราชวัง อัญเชิญมาประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญ วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เมื่อแรกผู้คนเรียกว่า “พระกลักฝิ่น” พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า “พระพุทธเสรฏฐมุนี” แปลว่า พระผู้ประเสริฐสุด มีความหมายว่า ผู้ติดสิ่งเสพติดทั้งหลาย สามารถกลับใจเป็นคนดีได้เสมอ ย่อมสว่างรุ่งเรืองเสมือนกับพระพุทธรูปที่ทรงสร้าง อันจะเป็นพลังแข็งแกร่งชนะจิตใจให้เหินห่างสิ่งเสพติดได้

พระพุทธเทววิลาส

วัดเทพธิดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธเทววิลาส หรือ หลวงพ่อขาว ประดิษฐานอยู่ในเวชยันต์บุษบกไม้จำหลักลาย หรือบุษบกท้ายเกริน ปิดทองประดับกระจกเกรียบ เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถวัดเทพธิดาราม วรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธเทววิลาส หรือ หลวงพ่อขาว เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร จำหลักด้วยหินอ่อนสีขาวบริสุทธิ์ พระเพลากว้าง ๑๔ นิ้ว สูง ๒๐ นิ้ว หนา ๘ นิ้ว พระอังสา ๙ นิ้ว รอบพระอุระ ๑๘ นิ้ว นักวิชาการบางท่านกล่าวว่ามีรูปแบบคล้ายศิลปะล้านนาผสมสุโขทัย แต่รูปแบบศิลปกรรมอาจมีอายุอยู่ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดูจากลักษณะนิ้วพระหัตถ์เสมอกันทั้งสี่นิ้ว และการเล่นลายเส้นชายจีวร ที่ด้านล่างพระเพลา

ประวัติ

พระพุทธเทววิลาสองค์นี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปจำหลักด้วยศิลาขาวจากพระบรมมหาราชวังมาเป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถวัดเทพธิดาราม วรวิหาร อันเป็นวัดซึ่งสร้างพระราชทานพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ พระราชธิดาพระองค์ใหญ่ แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดเทพธิดาราม ได้พระราชทานนามหลวงพ่อขาวว่า “พระพุทธเทววิลาส”

พระประธานในพระวิหาร

วัดเทพธิดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปองค์นี้ เป็นพระประธานในพระวิหารวัดเทพธิดาราม วรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พระอารามแห่งนี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ ๓ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี เป็นแม่กองในการสร้าง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๙ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงวิลาส พระปิยราชธิดา สร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ แล้วพระราชทานนามว่า “วัดเทพธิดาราม” อันหมายถึง “อัปสรสุดาเทพ” และได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในพระราชพิธีผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๘๒

พุทธศิลป์

พระพุทธปฏิมาประธานในพระวิหาร วัดเทพธิดาราม วรวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๗๕ นิ้ว สูง ๙๕ นิ้ว ด้านซ้ายและด้านขวาของพระประธานมีพระพุทธรูปทรงเครื่องปางห้ามญาติอยู่ข้างละ ๑ องค์ และมีรูปปั้นพระมหากัจจายนเถระ หน้าตักกว้าง ๓๐ นิ้ว สูง ๒๙ นิ้ว ประดิษฐานอยู่ภายในพระวิหาร

นอกจากนี้ ภายในพระวิหาร ยังเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อดีบุก เป็นรูปหมู่อริยสาวิกา (ภิกษุณี) ซึ่งได้รับเอตทัคคะในฝ่ายภิกษุณีบริษัท จำนวน ๕๒ องค์

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่ชัด

พระเสฏฐตมมุนี

วัดราชนัดดาราม วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระเสฏฐตมมุนี เป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดราชนัดดาราม วรวิหาร พระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๓ ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงสร้างเฉลิมพระเกียรติพระราชทานแก่พระองค์เจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระเจ้าหลานเธอในรัชกาล เมื่อทรงเจริญพระชันษาเกศากันต์แล้ว พร้อมกับการสร้างโลหะปราสาทที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในโลก

พุทธศิลป์

พระพุทธรูป ปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยทองแดงเนื้อแปดทั้งองค์ ศิลปะรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๓ หน้าตักกว้าง ๗ ศอก พระเสฏฐตมมุนี เป็นหนึ่งในกลุ่มพระพุทธรูปสำคัญ ที่มีขนาดใหญ่ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดเกล้าฯ ให้หล่อขึ้น เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐาน เป็นพระประธานในพระอุโบสถ หรือในพระวิหาร พระอารามหลวงต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะพุทธศิลป์ที่เป็นแบบเฉพาะในรัชสมัยนี้ อาทิ ลักษณะพระพักตร์ “อย่างหุ่น” นิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่และพาดกลางพระวรกาย เป็นต้น

ประวัติ

กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้าโปรดให้ขุดแร่ทองแดงที่อำเภอจันทึก แขวงเมืองนครราชสีมา ได้แร่ถลุงเป็นเนื้อทองแดง ส่งลงมายังกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก มีพระราชประสงค์จะให้ทองแดงนี้เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่พระศาสนาก่อนนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น จึงโปรดให้หล่อพระพุทธรูปใหญ่ขนาดไล่เลี่ยกัน ๒ องค์ ณ โรงหล่อหลวง ในพระบรมมหาราชวัง เพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอารามที่ทรงสร้างใหม่ ๒ วัด คือ วัดราชนัดดาราม วรวิหาร และ วัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร จังหวัดนนทบุรี ครั้งนี้ปรากฏว่าโปรดให้หล่อพระพุทธรูปปางอื่น ๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ๓๔ ปาง ด้วย หล่อสำเร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๓๘๙ และอัญเชิญมาประดิษฐานในวันที่ ๔ ธันวาคม ปีเดียวกันนั้น

พระพุทธปฏิมาประธานองค์นี้ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายนามว่า “พระเสฏฐตมมุนี” ทองแดงหล่อเดิมมิได้ลงรักปิดทอง ตราบจนถึงรัชกาลที่ ๕ สมัยของพระประสิทธิ์สุตคุณ (แดง เขมทตฺโต) เจ้าอาวาสรูปที่ ๕ เป็นผู้เอาใจใส่ในการทำนุบำรุงวัด ได้ลงรักปิดทอง ยกเศวตฉัตรขาว ๕ ชั้น ซ่อมฐานชุกชี ลงรักปิดทองประดับกระจกด้วย

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร เป็นพระพุทธรูปสำคัญ มีเรื่องเล่าที่เกี่ยวเนื่องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร มีพระราชดำรัสว่า *“ไปวัดไหนไม่เหมือนมาวัดระฆังฯ พอเข้าประตูโบสถ์พระประธานยิ้มรับฟ้าทุกที”* อีกทั้งยังได้ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์นพรัตนราชวราภรณ์และมหาปรมาภรณ์ช้างเผือกแด่พระประธานเป็นพุทธบูชาอีกด้วย พระพุทธรูปองค์นี้ไม่มีนามเฉพาะ แต่สืบเนื่องจากเรื่องราวดังกล่าวทำให้มีผู้ขนานนามพระประธานองค์นี้ว่า “พระประธานยิ้มรับฟ้า”

พุทธศิลป์

พระประธานพระอุโบสถ วัดระฆังโฆสิตาราม เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๔ ศอกเศษ ศิลปะรัตนโกสินทร์

ลักษณะพระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบมองต่ำ เค้าพระพักตร์เคร่งขรึม ทำให้ดูคล้ายกับศิลปะอยุธยา กลุ่มพระพุทธรูปแบบอู่ทอง รุ่นที่ ๒ ส่วนสังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ และพาดลงกลางพระวรกาย แสดงถึงรูปแบบของพระพุทธรูปศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างชัดเจนแล้ว

ประวัติ

วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร เดิมชื่อวัด “บางว้าใหญ่” หรือ “บางหว้าใหญ่” เป็นวัดเก่าแก่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ ส่วนพระอุโบสถหลังเดิมใช้เป็นพระวิหาร สันนิษฐาน “พระประธานยิ้มรับฟ้า” ในพระอุโบสถหลังใหม่นี้น่าจะสร้างขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

พระพุทธมหาจักรพรรดิ

วัดนางนอง วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดนางนอง วรวิหาร แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พระอารามหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๓ ส่วนนามพระพุทธปฏิมาประธานนั้นไม่ปรากฏตั้งแต่แรกสร้าง ด้วยเหตุที่พระพุทธปฏิมาแสดงลักษณะของพระมหาจักรพรรดิในทางธรรม จึงลงความเห็นถวายนามว่า “พระพุทธมหาจักรพรรดิ” ภายหลัง อาณาบริเวณที่สร้างวัด เดิมเป็นนิวาสสถานของสมเด็จพระศรีสุลาลัย พระนามเดิมคือ เจ้าจอมมารดาเรียม พระบรมราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เฉพาะพระมหามงกุฎแห่งพระพุทธมหาจักรพรรดิ กล่าวได้ว่า คือ พระราชปณิธานประวัติศาสตร์ที่ไขความในพระราชหฤทัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ถึงพระมหากษัตริย์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ต่อจากพระองค์

พุทธศิลป์

พระพุทธมหาจักรพรรดิ เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง ปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง พระพักตร์สร้างคล้ายพุทธศิลป์สมัยสุโขทัย หน้าตักกว้าง ๑ เมตร ๒๕ เซนติเมตร ประมาณ ๔ ศอกครึ่ง เครื่องทรงที่ประดับตกแต่งทุกชิ้น แยกกันออกจากองค์พระ ด้วยการสวมทับลงไว้ ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชี ประดับลายปูนปั้นปิดทองประดับกระจก กล่าวได้ว่า เป็นงานประติมากรรมชิ้นเอก แห่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ที่ประณีตงดงามอย่างวิจิตรอลังการ ให้ความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้เข้ามาสักการะ มีความอิ่มเอิบยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างสงบเยือกเย็น

ประวัติ

วัดนางนอง วรวิหาร ตั้งอยู่ถนนวุฒากาศ แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งในเขตจอมทอง โดยเฉพาะเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่คับคั่งมาแต่โบราณ คือ คลองด่าน หรือคลองสนามชัย อยู่ริมคลองฝั่งใต้ตรงข้ามวัดหนัง วัดแห่งนี้ไม่ปรากฏหลักฐานของการสร้าง แต่สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ประมาณสมัยสมเด็จพระศรีสรรเพ็ชญ์ที่ ๘ (ขุนหลวงสรศักดิ์ พ.ศ. ๒๒๔๕ - ๒๒๕๒) ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ รื้อของเก่า และปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอาราม ดังปรากฏงานศิลปกรรมแบบพระราชนิยมในพระองค์ที่พระอุโบสถและพระวิหารคู่

มีเรื่องเล่า เฉพาะเครื่องศิราภรณ์ คือ มงกุฎของพระพุทธมหาจักรพรรดิ มีประวัติว่า องค์ที่สวมอยู่นี้ เป็นองค์ที่ ๒ องค์แรกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ได้อัญเชิญขึ้นประดิษฐานบนยอดนภศูลพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เมื่อครั้งทรงปฏิสังขรณ์พระอารามเสริมพระปรางค์ให้สูงขึ้นจากเดิม

ทั้งนี้ พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เป็นสัญลักษณ์ชาติไทยสิ่งหนึ่งที่ชาวโลกรู้จัก สร้างขึ้นด้วยพระราชศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ โดยมีพระราชดำริว่าพระปรางค์เดิมสูง ๘ วานั้นยังย่อมอยู่ กรุงรัตนโกสินทร์ได้ตั้งขึ้นเป็นราชธานี ยังไม่มีพระมหาธาตุ ควรเสริมสร้างให้ใหญ่เป็นพระมหาธาตุสำหรับพระนคร จึงโปรดฯ ให้ลงมือขุดราก แต่การได้ค้างอยู่เพียงนั้นก็สิ้นรัชกาล

พ.ศ. ๒๓๖๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ โปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ต่อมา มีพระราชดำริออกแบบพระปรางค์เสริมให้สูงขึ้น เสด็จพระราชดำเนินไปก่อพระฤกษ์ในปีที่ทรงผูกพัทธสีมาวัดนางนอง วรวิหาร คือ พ.ศ. ๒๓๘๕ ครั้นพระปรางค์สำเร็จเป็นพระมหาเจดีย์ โปรดยกยอดพระปรางค์ซึ่งเดิมเป็นยอดนภศูลตามพระปรางค์แบบโบราณได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเททองหล่อยอดนภศูลพระปรางค์เมื่อเดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๓๙๐ มีหมายรับสั่งกำหนดวันยกยอดพระปรางค์ในเดือนอ้าย ปีเดียวกัน ครั้นใกล้วันพระฤกษ์โปรดฯ ให้ยืมมงกุฎที่หล่อสำหรับพระพุทธรูปทรงเครื่องที่จะเป็นพระประธานในวัดนางนอง วรวิหาร มาสวมต่อบนยอดนภศูล เกี่ยวกับเรื่องให้ยืมมงกุฎพระประธานวัดนางนอง วรวิหาร ไปสวมบนยอดนภศูลพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “ความทรงจำ” ตอนหนึ่งว่า *“จะเป็นด้วยพระราชดำริอย่างไร จึงทำเช่นนั้นหาได้ตรัสให้ใครทราบไม่ และการที่เอามงกุฎขึ้นต่อบนยอดนภศูล ก็ไม่เคยมีแบบอย่างที่ไหนมาก่อน”* คนในสมัยนั้น จึงพากันสันนิษฐานว่า มีพระราชประสงค์จะให้คนทั้งหลายเห็นเป็นนิมิตว่าสมเด็จเจ้าฟ้ามงกุฎ จะเป็นยอดของบ้านเมืองต่อไป

พระพุทธธรรมวิเชษฐศาสดา

วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธธรรมวิเชษฐศาสดา เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปองค์นี้ได้รับการยกย่องว่า ฝีมือการปิดทององค์พระปฏิมางดงามยากจะหาที่ติ

พุทธศิลป์

พระพุทธธรรมวิเชษฐศาสดา เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยโลหะ ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๔ ศอก หย่อนนิ้ว สูง ๕ ศอก ๖ นิ้ว พุทธลักษณะงดงามต้องตามมหาปุริสลักษณะ เหนือองค์พระปฏิมากางกั้นด้วยสัปตปฎลเศวตฉัตร หุ้มด้วยตาดเงิน ศิลปะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ดังที่มีลักษณะสำคัญ อาทิ พระพักตร์ค่อนข้างกลม กึ่งรูปไข่ พระวรกายเพรียวบาง นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน สังฆาฏิเป็นแผ่นค่อนข้างกว้าง วางอยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางพระวรกาย เป็นต้น

ประวัติ

พระพุทธรูปองค์นี้ สันนิษฐานว่า สร้างก่อน พ.ศ. ๒๓๗๑ ซึ่งเป็นปีที่สถาปนาพระอารามและเริ่มก่อสร้างพระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร ไม่นาน สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ให้ช่างชาวไทยเป็นผู้หล่อองค์พระ และได้ว่าจ้างช่างชาวญี่ปุ่นลงรักปิดทองตามกรรมวิธีของช่างชาวญี่ปุ่น ซึ่งมีฝีมือในการลงรักปิดทอง และถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปองค์แรกที่นำช่างฝีมือปิดทองเป็นชาวต่างชาติ เมื่อแรกสร้าง พระพุทธรูปองค์นี้ไม่มีชื่อปรากฏ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามพระพุทธรูปองค์นี้ เพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นเกียรติประวัติแก่วัดว่า “พระพุทธธรรมวิเชษฐศาสดา” อันมีความหมายว่า พระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระศาสดาประเสริฐสุดโดยธรรม

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดเครือวัลย์ วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระประธานในพระอุโบสถ วัดเครือวัลย์ วรวิหาร เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร มีลักษณะแปลกไปกว่าพระประธานในพระอารามอื่นใดในสมัยนั้น เนื่องจากเป็นพระพุทธรูปยืน เพราะพระประธานส่วนใหญ่จะเป็นพระพุทธรูปนั่ง

วัดเครือวัลย์ วรวิหาร ตั้งอยู่ริมคลองมอญฝั่งใต้ เป็นวัดโบราณมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาเจ้าพระยาอภัยภูธร (น้อย บุณยรัตพันธุ์) พร้อมด้วยเจ้าจอมเครือวัลย์ในรัชกาลที่ ๓ ได้ปฏิสังขรณ์แล้วน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวง ได้รับพระราชทานนามว่า “วัดเครือวัลย์”

พุทธศิลป์

พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปประทับยืน ปางประทานอภัย มีพุทธลักษณะเหมือนพระร่วงโรจน์ฤทธิ์ฯ ที่องค์พระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม

พระพุทธรูปประทับยืนแสดงปางประทานอภัยที่วัดเครือวัลย์นี้มีพระสาวกยืนพนมมือ ทั้งซ้ายและขวา ในสมัยรัตนโกสินทร์ อาจหมายถึง พุทธประวัติตอนเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ดังจะเห็นได้ตามจิตรกรรมในพระบฏสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่นิยมทำตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์ด้วยประทับยืน ปางเปิดโลก หรือปางประทานอภัย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ แต่มีลักษณะบางประการที่แตกต่างไปจากลักษณะเฉพาะของศิลปะในยุคนั้น คือ ไม่ทำนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ให้เท่ากัน และการครองจีวรห่มคลุม ไม่มีสังฆาฏิ ซึ่งอาจเป็นแนวคิดใหม่ๆ เช่นเดียวกับการสร้างพระประธานเป็นพระพุทธรูปประทับยืน

ประวัติ

พระพุทธปฏิมาองค์นี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นแล้วพระราชทานให้อัญเชิญมาประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดเครือวัลย์ วรวิหาร

พระพุทธไตรรัตนนายก

วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ทรงพุทธานุภาพเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวไทยและชาวต่างประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะนามพระพุทธรูปที่ชาวจีนเรียกกันคือ ซำปอกง นั้น ตรงกับนามของวีรบุรุษที่ชาวจีนนับถือ คือ เจิ้งเหอ ซึ่งเป็นขันที และเป็นผู้บัญชาการทหารเรือจีนในยุคราชวงศ์หมิง มีชื่อในภาษาจีนแต้จิ๋วว่า หม่าซำป้อ หม่าเหอ ภาษาจีนกลางว่า หม่าซานปอ เป็นราชทูตที่กล้าหาญมีความสามารถ ได้เดินทางมาย่านมหาสมุทรแปซิฟิก เมื่อ พ.ศ. ๑๙๕๐ เพื่อแผ่เดชานุภาพของจักรพรรดิจีน เจิ้งเหอเดินทางมาพร้อมทหาร ๒๗,๘๐๐ คน ใช้เรือสำเภา ๖๒ ลำ เที่ยวเกลี้ยกล่อมนานาประเทศไว้ในอำนาจ มาถึงประเทศไทยราว พ.ศ. ๑๙๕๑ ในรัชสมัยสมเด็จพระรามราชาธิราช เมื่อถึงแก่กรรมก็ยังเป็นที่นับถือของชาวจีนและยกย่องเรียกกันว่า “ซำปอกง” “ซำ” แปลว่า สาม “ปอ” แปลว่า ป้องกันรักษาแก้วประเสริฐหรือแก้ววิเศษ ซึ่งตรงกับความหมายของพระรัตนตรัยคือ แก้ว ๓ ประการ ส่วน “กง” เป็นคำยกย่องผู้ใหญ่ ผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งก็ใช้แทนได้ทั้งกับผู้ที่เป็นวีรบุรุษ ผู้เป็นที่เคารพบูชา หรือพระพุทธรูป โดยเฉพาะชาวจีนนิยมมาเซ่นไหว้บูชาและหลั่งไหลมาร่วมงานเทศกาลซึ่งจัดขึ้นปีละ ๓ ครั้ง คือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลวันเกิดซำปอกง หรืองานแห่หลวงพ่อโต ตรงกับวันที่ ๘ - ๑๐ เดือน ๓ ของจีน ซึ่งจะมีงานสมโภชมีขบวนแห่ มังกรเชิดสิงโต และเทศกาลทิ้งกระจาด ตรงกับวันที่ ๒๗ - ๒๙ เดือน ๙ ของจีน กล่าวกันว่าสาเหตุที่ชาวจีนมาเซ่นไหว้วิญญาณซำปอกงที่วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร เป็นเพราะความเข้าใจผิด โดยเริ่มจากชาวจีนผู้นับถือพุทธศาสนากลุ่มหนึ่งได้นมัสการหลวงพ่อโตที่วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร แล้วเกิดความเลื่อมใส จึงได้เขียนหนังสือจีนไว้ที่หน้าวิหารว่า ‘ซำปอฮุดกง’ ซึ่งแปลว่าพระเจ้า ๓ พระองค์ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แต่ชาวจีนกลุ่มที่นับถือซำปอกง อ่านเห็นเป็น ‘ซำปอกง’ จึงคิดว่าเป็นสถานที่เซ่นไหว้วิญญาณของซำปอกง

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ปูนปั้นปิดทอง หน้าตักกว้าง ๑๑.๗๕ เมตร สูง ๑๕.๔๕ เมตร จำลองแบบจากพระพุทธไตรรัตนนายก วัดพนัญเชิง วรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นศิลปะอยุธยาตอนต้น

ประวัติ

พระพุทธไตรรัตนนายก เดิมเรียกกันว่าหลวงพ่อโต หรือ พระโต ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เจ้าพระยานิกรบดินทร์ (โต กัลยาณมิตร) ว่าที่สมุหนายก เมื่อครั้งยังเป็นพระยาราชสุภาวดี เจ้ากรมพระสุรัสวดีกลาง ได้อุทิศที่บ้านและซื้อที่เติมเพื่อสร้างวัดกัลยาณมิตร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า พระราชทานพระราชทรัพย์ช่วยสร้างพระวิหารหลวง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ พร้อมกับเสด็จพระราชดำเนินก่อพระฤกษ์พระโต ในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ปีเดียวกัน เพื่อพระราชทานเป็นพระประธานในพระวิหารหลวง ถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามถวายพระโตว่า “พระพุทธไตรรัตนนายก”

พระพุทธไตรรัตนนายกองค์นี้ สร้างโดยจำลองแบบพระพุทธไตรรัตนนายก ที่วัดพนัญเชิง วรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่มีขนาดเล็กกว่า คงจะสืบเนื่องจากพระราชนิยมในการสร้างวัดให้มีมากเหมือนอย่างวัดในกรุงเก่า และพระพุทธรูปก็ให้มีเหมือน “หลวงพ่อโต” ที่วัดพนัญเชิง วรวิหาร และอาจมีมูลเหตุอีกประการคือ ชื่อของเจ้าพระยานิกรบดินทร์คือ “โต”

พ.ศ. ๒๔๓๘ เจ้าพระยารัตนบดินทร์ (รอด กัลยาณมิตร) และพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (เปี่ย) ครั้งยังเป็นพระเทพมุนี ร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์ฐานปัทม์

พ.ศ. ๒๔๖๘ พระสุนทรสมาจารย์ (พรหม) ปฏิสังขรณ์ปิดทององค์พระและฐาน และปีต่อมา ได้จัดให้มีการสมโภช ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงบรรจุพระอุณาโลม ซึ่งเป็นทองหนักประมาณ ๔๐ บาท แต่ในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้ถูกคนร้ายลักลอบแกะทองไป

พ.ศ. ๒๕๓๕ วัดได้ปฏิสังขรณ์ส่วนฐานโดยทำปูนปั้นลงรักปิดทองใหม่ทั้งหมด

พระพุทธไตรรัตนนายกเป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาวจีน เพราะนามพระพุทธรูปที่ชาวจีนเรียกกันคือ ซำปอกง นั้น ตรงกับนามของวีรบุรุษที่ชาวจีนนับถือ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

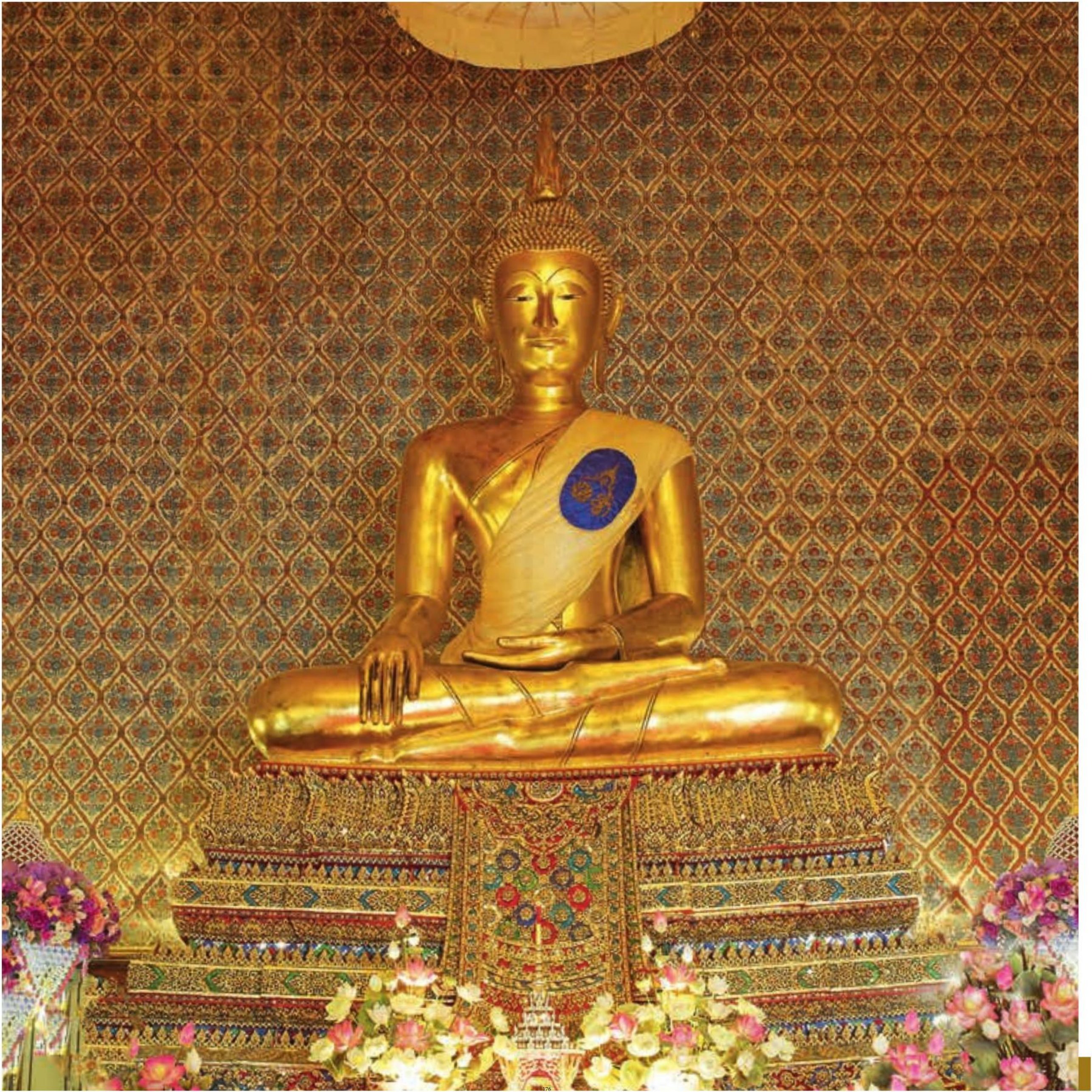

พระพุทธมหาโลกาภินันทปฏิมากร

วัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร จังหวัดนนทบุรี

ความสำคัญ

พระพุทธมหาโลกาภินันทปฏิมากร เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร จังหวัดนนทบุรี

พุทธศิลป์

พระพุทธมหาโลกาภินันทปฏิมากรเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยทองแดง หน้าตักกว้าง ๖ ศอก (๑๔๔ นิ้ว) สูง ๘ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว (๒๐๘ นิ้ว) ศิลปะรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๘๙ ซึ่งมีลักษณะตามแบบเฉพาะของพระพุทธรูปสำคัญที่สร้างในรัชกาลที่ ๓ ที่สำคัญ อาทิ พระพักตร์ค่อนข้างกลมกึ่งรูปไข่ พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก พระวรกายเพรียวบาง แสดงนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน สังฆาฏิใหญ่เป็นแผ่นกว้าง พาดอยู่กึ่งกลางพระวรกาย เป็นต้น

ประวัติ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้าได้ขุดพบแร่ทองแดงที่เมืองจันทึก นครราชสีมา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ถลุงและนำทองแดงที่ได้ไปหล่อพระพุทธรูปประดิษฐานในพระอุโบสถวัดราชนัดดาราม วรวิหาร และวัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร สันนิษฐานว่า พระพุทธรูปทั้งสององค์นี้ คงจะหล่อพร้อมกันเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๙ ณ โรงหล่อหลวง ในพระบรมมหาราชวัง แล้วโปรดให้อัญเชิญพระเสฏฐตมมุนีไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ วัดราชนัดดาราม วรวิหาร เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๘๙

ครั้นเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัด ณ บริเวณป้อมเก่าริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ใต้ตลาดขวัญ เมืองนนทบุรี ซึ่งเป็นนิวาสสถานเดิมของพระอัยกาอัยกี และเป็นที่ประสูติของสมเด็จพระศรีสุลาลัย พระบรมราชชนนี โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงก่อพระฤกษ์พระอุโบสถเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๙๐ และโปรดให้สร้างป้อมปราการก่ออิฐถือปูนเป็นรูปสี่เหลี่ยมรอบวัด พร้อมใบเสมาแบบเดียวกับกำแพงพระบรมมหาราชวัง พระราชทานนามว่า “วัดเฉลิมพระเกียรติ” สันนิษฐานว่าในระหว่างนี้คงโปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปทองแดงอีกองค์หนึ่งไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ

การก่อสร้างวัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร ยังไม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า เสด็จสวรรคตเสียก่อนใน พ.ศ. ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับเป็นพระราชภาระสถาปนาวัดเฉลิมพระเกียรติให้แล้วเสร็จ เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗ มีพระราชศรัทธาปิดทองพระประธานในพระอุโบสถ และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินด้วยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามพระประธานในพระอุโบสถว่า “พระพุทธมหาโลกาภินันทปฏิมากร”

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาองค์นี้ เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดหงส์รัตนาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เบื้องหน้าพระประธานในพระอุโบสถ มีพระพุทธรูปสำริด เป็นพระพุทธรูปสำริดนวโลหะ ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยล้านช้าง นามว่า “หลวงพ่อแสน” วัดแห่งนี้เป็นวัดโบราณสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เดิมชื่อว่า “วัดเจ้าสัวหง” ตามชื่อของเศรษฐีจีนผู้สร้าง สมัยธนบุรี วัดหงส์รัตนาราม เป็นวัดที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๔ โปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ ขยายอาณาเขตวัดให้กว้างขึ้น สร้างกุฏิและเสนาสนะทั้งพระอาราม พระราชทานนามว่า “วัดหงส์อาวาสวิหาร”

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ได้พระราชทานนามวัดว่า “วัดหงส์อาวาสบวรวิหาร” ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ โปรดให้เปลี่ยนชื่อพระอารามเป็น “วัดหงส์อาวาสวรวิหาร” และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ พระวิหาร และเสนาสนะต่าง ๆ อีกทั้งพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดหงส์รัตนาราม” ซึ่งใช้สืบมาจนปัจจุบัน

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดหงส์รัตนาราม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด จากลักษณะพระวรกายที่เพรียวบางมีนิ้วพระหัตถ์ยาวเท่ากันทั้งสี่นิ้ว สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ทอดยาวผ่านกลางพระอุระยาวจรดพระนาภี ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๓

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่ชัด

พระพุทธสิหังคปฏิมากร

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และมีความงดงาม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นโดยถ่ายแบบจากพระพุทธสิหิงค์ เพื่อประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร พระอารามซึ่งเป็นต้นแบบของคณะธรรมยุติกนิกายแห่งอาณาจักรสยาม

พุทธศิลป์

พระพุทธสิหังคปฏิมากร พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ หล่อตามแบบพระพุทธสิหิงค์ ขนาดหน้าตักกว้าง ๑ ศอก ๖ นิ้ว สูง ๑ ศอก ๘ นิ้ว พระเกตุสูง ๕ นิ้ว วัสดุกะไหล่ทอง ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชี ภายใต้บุษบก แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ปรับปรุงรายละเอียดและพุทธลักษณะให้คมชัดแลดูมีมิติกว่าพระพุทธสิหิงค์องค์ต้นแบบ ได้แก่ การเพิ่มบัวกระจังใบเทศรองรับพระรัศมีเปลว เส้นขอบจีวรและสังฆาฏิให้มีความคมชัดและทำช่องสำหรับฝังอัญมณี ใช้ระบบขันเกลียวในการยึดพระรัศมีกับพระเศียรให้มั่นคงยิ่งขึ้น ปรับพระเกตุมาลาให้ดูกลมกลืนกับพระเศียร พระพักตร์ดูเรียวกว่าพระพุทธสิหิงค์ พระวรกายแลดูผึ่งผายและอวบอิ่ม และพระอุรุ (ต้นขา) ชันขึ้นกว่าพระพุทธสิหิงค์ รวมทั้งปรับฐานสิงห์ กลีบบัวให้ใหญ่ มีมิติและคมชัดประณีตขึ้น

ประวัติ

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเลื่อมใสพระพุทธสิหิงค์มาก เนื่องจากเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามยิ่ง เมื่อทรงสร้างวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม เสร็จเรียบร้อย มีพระราชประสงค์จะอัญเชิญไปตั้งเป็นพระพุทธรูปประธาน แต่มีพระราชดำริว่า พระพุทธสิหิงค์ประดิษฐานอยู่บนพระที่นั่งในพระบวรราชวังแล้ว ไม่ควรเชิญไปไว้ที่วัด จึงโปรดเกล้าฯ ให้ถ่ายแบบพระพุทธสิหิงค์ หล่อขึ้นใหม่กะไหล่ทอง ให้มีขนาดใหญ่กว่าพระพุทธสิหิงค์ แล้วอัญเชิญไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร พระราชทานนามว่า พระพุทธสิหังคปฏิมากร

หลังจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้อัญเชิญพระบรมอัฐิมาบรรจุที่ฐานพระพุทธสิหังคปฏิมากร

พระพุทธวชิรมงกุฎ

วัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธวชิรมงกุฎ เป็นพระพุทธรูปประธานในพระวิหารหลวง วัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธวชิรมงกุฎ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ หล่อด้วยสำริด ลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๙ นิ้ว สูง ๒ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว ศิลปะรัตนโกสินทร์ มีลักษณะเดียวกับพระพุทธอังคีรส พระประธานในพระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ซึ่งเป็นแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ ๔ คือ ไม่มีอุษณีษะรองรับพระรัศมี ครองจีวรห่มเฉียงมีรอยยับตามธรรมชาติ สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่พาดยาวจรดพระนาภี และปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ

ประวัติ

สมเด็จพระวันรัต (ทับ พุทฺธสิริ) อดีตเจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร เป็นประธานการหล่อ แต่ในครั้งแรกยังไม่ได้ขนานนาม ครั้น พ.ศ. ๒๕๑๑ ในวาระครบ ๑๐๐ ปี ของการสถาปนาวัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรวิหาร สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายี) ได้ถวายนามว่า พระพุทธวชิรมงกุฎ โดยถือเอานามวัดซึ่งตั้งตามพระนามเดิมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ เจ้าฟ้ามงกุฎ ประกอบกับพระนามฉายาเมื่อทรงพระผนวชว่า วชิรญาโณ ผนวกกับการที่วัดแห่งนี้ยังเป็นที่ประทับศึกษาพระปริยัติธรรมของพระราชโอรส คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และพระราชนัดดา คือ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

พระสัมพุทธสิริ

วัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระสัมพุทธสิริ เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระสัมพุทธสิริ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ หล่อด้วยโลหะ หน้าตักกว้าง ๒ คืบ ๖ นิ้ว ศิลปะรัตนโกสินทร์ แบบพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่เป็นลักษณะเฉพาะคือ ไม่มีอุษณีษะ เม็ดพระศกเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว และทำปางสมาธิ ขัดสมาธิราบ

ประวัติ

สมเด็จพระวันรัต (ทับ พุทฺธสิริ) เจ้าอาวาสองค์แรกของวัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร ให้สร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อครั้งที่ยังจำพรรษาอยู่ที่วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร โดยสร้างให้มีขนาดเท่ากับรูปท่าน

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระอารามเพื่อเป็นพระอนุสรณ์ถึงพระนางโสมนัสวัฒนาวดี พระมเหสี ซึ่งสิ้นพระชนม์ พระราชทานนามพระอารามว่า วัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร เมื่อสร้างพระอารามแล้วเสร็จ โปรดให้อาราธนาสมเด็จพระวันรัต เมื่อครั้งยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระอริยมุนีจากวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร พร้อมด้วยพระสงฆ์อีกประมาณ ๔๐ รูป เดินทางโดยกระบวนแห่ทางเรือมาครองวัดโสมนัสวิหาร ราชวรวิหาร และสมเด็จพระวันรัตได้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ท่านสร้างมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถด้วย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระสัมพุทธสิริ” เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่สมเด็จพระวันรัตผู้มีฉายาว่า “พุทธสิริ”

พระพุทธนฤมิตร

วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัวโปรดให้จำลองแบบจากพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พุทธศิลป์

พระพุทธนฤมิตรเป็นพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร สร้างด้วยโลหะลงรักปิดทอง ศิลปะรัตนโกสินทร์ ทรงเครื่องต้นอย่างสมเด็จพระจักรพรรดิราช หรือที่เคยเรียกกันทั่วไปว่าทรงเครื่องใหญ่ ขนาดสูง ๙๘ นิ้ว ฐานสูง ๔๖ นิ้ว ประดิษฐานอยู่ ณ บุษบกยอดปรางค์ ที่ผนังด้านหน้าพระอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องต้นอย่างสมเด็จพระจักรพรรดิราชในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ส่วนใหญ่จะโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลและประดิษฐานแต่เฉพาะในพระบรมมหาราชวัง ที่สร้างแล้วนำไปประดิษฐาน ณ วัดนอกวังนั้น มีจำนวนไม่มากนัก แต่สร้างแล้ว นำไปประดิษฐานที่วัดได้นั้น เป็นเพราะวัดเหล่านั้นสร้างขึ้นสำหรับอุทิศให้พระบรมวงศานุวงศ์และเจ้านายอยู่ก่อนแล้ว

ประวัติ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างและปฏิสังขรณ์วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร อันเป็นวัดประจำรัชกาลในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมเด็จพระบรมชนกนาถ โปรดให้สร้างบุษบกยอดปรางค์ที่ผนังหุ้มกลองตรงมุขพระอุโบสถด้านหน้า สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปทรงเครื่องต้น ซึ่งจำลองจากพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า โปรดให้สร้างขึ้นประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่การยังค้างอยู่เพราะสิ้นรัชกาลเสียก่อน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ ๕,๔๓๑ วันเท่ากับสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ใน พ.ศ. ๒๔๒๖ ได้มีพระราชดำริจะทรงบำเพ็ญการอันเป็นราชกุศลถวายแด่สมเด็จพระอัยกาธิราช เมื่อทรงทราบการที่ค้างอยู่นี้จึงโปรดฯ ให้สร้างบุษบกและสร้างพระพุทธรูปต่อให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๖ อันเป็นวันครบวันครองราชย์เท่าสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช ได้พระราชทานนามพระพุทธรูปที่จำลองจากพระพุทธรูปฉลองพระองค์รัชกาลที่ ๒ ที่นำมาไว้ที่วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหารนี้ว่า พระพุทธนฤมิตร ตามองค์ต้นแบบ

พระพุทธวชิรญาณ

วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานในพระวิหารเก๋ง วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธวชิรญาณ เป็นพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร ประทับยืน ทรงเครื่องต้นอย่างจักรพรรดิราช ศิลปะรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๕ วัสดุโลหะผสม มีขนาดสูง ๑.๕๐ เมตร

ประวัติ

สมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ให้สร้างพระวิหารเก๋ง สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปฉลองพระองค์อดีตผู้ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๕ หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์พระวิหารเก๋งซึ่งสมเด็จพระบรมชนกนาถทรงสร้างขึ้นให้แล้วเสร็จ พุทธศักราช ๒๔๒๘ โปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระพุทธรูปยืนปางห้ามสมุทร ทรงเครื่องอย่างจักรพรรดิราช ถวายนามว่า “พระพุทธวชิรญาณ” และได้อัญเชิญไปประดิษฐานที่พระวิหารเก๋ง ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ๓ องค์ คือ พระพุทธวชิรญาณ พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระพุทธปัญญาอัคคะ พระพุทธรูปฉลองพระองค์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ และ พระพุทธมนุสสนาค พระพุทธรูปฉลองพระองค์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระพุทธวชิรญาณ มีคำจารึกที่ฐานบอกเล่าถึงประวัติการสร้าง ความว่า

“ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลล่วงแล้ว ๒๔๒๘ พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าพระองค์ได้ทรงประดิษฐานธรรมยุติกนิกายขึ้น ให้ปฏิบัติถูกต้องตามธรรมวินัย บำรุงพระพุทธศาสนารุ่งเรืองขึ้นกว่าแต่ก่อน พระองค์ได้เสด็จสถิตยครองวัดบวรนิเวศวิหารนี้ ตั้งแต่วันพุธ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๒ ปีวอก อัฐศก จุลศักราช ๑๑๙๘ จนถึงวันศุกร์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุน ยังเป็นโทศก จุลศักราช ๑๒๑๒ ได้ ๑๔ ปี ๒ เดือน ๘ วัน เป็นกำหนดจึงได้ลาผนวชออกดำรงสิริราชสมบัติ ในเวลาเมื่อพระองค์ทรงผนวชอยู่นั้น ได้ทรงสอนธรรมวินัย ให้พุทธบริสัชปฏิบัติเปนประโยชน์เปนอันมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สฐาปนาพระพุทธปฏิมากรห้ามสมุทรทรงเครื่องอย่างบรมจักรพรรดิราชาธิราชขึ้นองค์หนึ่ง ถวายพระนามว่า พระพุทธวชิรญาณ เป็นพระพุทธรูปฉลองพระองค์ ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศล ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นวันศุกร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีรกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมาประดิษฐานไว้ในพระวิหารเก๋งวัดบวรนิเวศวิหารนี้ เพื่อเป็นที่รฤกสืบไปสิ้นกาลนาน”

พระพุทธปัญญาอัคคะ

วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธรูปฉลองพระองค์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เบื้องล่างบรรจุพระอังคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ผู้ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร องค์ที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสานต่อพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมชนกนาถ โปรดเกล้าให้สร้างขึ้นและถวายนามว่า “พระพุทธปัญญาอัคคะ” หมายถึง “พระพุทธเจ้าผู้ทรงปัญญาอันยิ่งใหญ่” ตามสร้อยพระนามของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ว่า “ปัญญาอัครอนาคาริยรัตโนดม” ประดิษฐาน ณ พระวิหารเก๋ง ด้านตะวันออก วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร วัสดุโลหะ ศิลปะรัตนโกสินทร์ ประทับยืนบนฐานบัว รองรับด้วยฐานหน้ากระดานและฐานสิงห์ย่อมุม พระเมาลีค่อนข้างราบแบน มีนิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน ครองจีวรห่มแหวก จีวรพาดพระกรขวาและทิ้งชายลงทางด้านขวา ทำเป็นริ้วตามธรรมชาติ ประดับด้วยฉัตรทองฉลุลาย ๕ ชั้น

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวิหารน้อยหลังหนึ่งตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกับวิหารพระศาสดา อยู่ระหว่างวิหารพระศาสดาและพระเจดีย์ มี ๓ ห้อง มีเก๋งสองข้าง เรียกว่า วิหารเก๋ง มีพระราชประสงค์ให้เป็นที่สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปฉลองพระองค์ของเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร แต่การก่อสร้างยังคงค้างจนสิ้นรัชกาลไม่ทันได้ประดิษฐานในรัชกาลของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างต่อจนแล้วเสร็จ โปรดให้วาดภาพฝาผนังด้วยภาพจิตรกรรมจีน และโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระพุทธรูปยืนปางห้ามสมุทร ทรงเครื่องอย่างจักรพรรดิราช ถวายนามว่า “พระพุทธวชิรญาณ” และพระพุทธรูปฉลองพระองค์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ผู้ครองวัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร เป็นองค์ที่ ๒ เมื่อครั้งทรงดำรงพระยศเป็นพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ถวายนามว่า “พระพุทธปัญญาอัคคะ” ตามสร้อยพระนามว่า “ปัญญาอัครอนาคาริยรัตโนดม” เสด็จพระราชดำเนินทรงเททองหล่อพระพุทธรูปที่โรงหล่อริมวัง เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๘ หลังจากปิดทองพระแล้วโปรดให้อัญเชิญไปประดิษฐานที่พระวิหารเก๋ง เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๘ (ยุคนั้นนับวันขึ้นปีใหม่ในเดือน ๕ ของไทย) เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณและให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระบรมชนกนาถ จากนั้นทรงให้ตั้งการสวดมนต์เลี้ยงพระฉลอง ๓ วัน

ต่อมา เมื่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ผู้เป็นพระราชอุปัชฌาจารย์สิ้นพระชนม์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ พระศพประดิษฐานอยู่ ณ พระตำหนัก นานถึง ๘ ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ถวายเพลิงพระศพ ในวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ต่อมาวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ในคราวบำเพ็ญพระราชกุศลสัตมวาร โปรดให้นำพระอังคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ไปประดิษฐานที่ฐานของพระพุทธปัญญาอัคคะ

พระประธานในอุโบสถ

วัดนายโรง กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระประธานในอุโบสถ วัดนายโรง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปสำคัญของวัดราษฎร์ที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พุทธศิลป์

พระพุทธปฏิมาองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ขนาด ๒ ศอก ศิลปะรัตนโกสินทร์

ประวัติ

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ทราบแต่เพียงว่า วัดแห่งนี้สร้างขึ้นราว พ.ศ. ๒๔๐๓ บริเวณปากคลองบางบำหรุ ผู้สร้างคือ “เจ้ากรับ” ซึ่งเป็นสามัญชน แต่ถูกเรียกขานว่าเป็น “เจ้า” อาจเป็นเพราะว่าบทบาท การแสดงที่โดดเด่นในฐานะ “ตัวพระ” ภายหลังเป็นเจ้าของคณะละครนอก จึงเรียกกันว่า “นายโรง” เมื่อสร้างวัดเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ยังไม่ทันน้อมเกล้าฯ ถวาย เจ้ากรับถึงแก่กรรมเสียก่อน

พระอารามแห่งนี้ มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น วัดละครทำ วัดละครธรรม วัดนายโรงเจ้ากลับ และยังได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “วัดสัมมัชชผล” แปลว่า อารามที่เป็นผลผลิตจากสัมมาชีพ แต่ไม่เป็นที่นิยมของผู้คนในชุมชน วัดของเจ้ากรับรู้จักกันต่อมาอย่างเป็นทางการว่า วัดนายโรง

พระพุทธมหาชนก

วัดปทุมคงคา ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธมหาชนก พระพุทธปฏิมาประธานทรงเครื่องอย่างพระมหาจักรพรรดิ ประดิษฐานในพระอุโบสถวัดปทุมคงคา ราชวรวิหาร พระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๑ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปสำคัญฉลองพระองค์สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) ต้นพระบรมราชจักรีวงศ์ มีความงดงามด้วยศิลปกรรมการตกแต่งอย่างพระพุทธมหาจักรพรรดิ

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ วัสดุปูนปั้นลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๒ เมตร ๒ เซนติเมตร ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ยกแท่นฐานสูงขึ้นและแปลงองค์พระเป็นพระพุทธมหาจักรพรรดิทรงเครื่องอย่างกษัตริย์

ลักษณะที่น่าสนใจของพระพุทธรูปองค์นี้ คือ การครองจีวรลายดอก ซึ่งเป็นการสร้างให้มีลักษณะเหมือนจริงแบบสัจนิยม การครองจีวรลายดอกนี้คงเนื่องมาจากการนำผ้าเนื้อดีที่เป็นสิ่งนำเข้าจากต่างประเทศคือ ผ้าแพรจากประเทศจีน นำไปย้อมเป็นผ้ากาสาวพัสตร์เพื่อถวายพระพุทธรูป

ประวัติ

วัดปทุมคงคา ราชวรวิหาร เดิมชื่อว่าวัดสำเพ็ง สร้างมาแต่สมัยอยุธยา สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งวัด อุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) ต้นพระบรมราชจักรีวงศ์ แล้วพระราชทานนามว่า วัดปทุมคงคา พระพุทธปฏิมาได้รับการตกแต่งให้มั่นคงงดงาม เมื่อถึงรัชกาลที่ ๓ วัดทรุดโทรมมาก พระยาสวัสดิวารีขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ซ่อมแซม เมื่อเริ่มลงมือก็เสียชีวิต การจึงค้างมาถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการต่อ โปรดให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนสีหวิกรมเกรียงไกรเป็นแม่กองดำเนินการบูรณะต่อจนแล้วเสร็จ เฉพาะพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงยกแท่นฐานสูงขึ้นและแปลงองค์พระเป็นพระพุทธมหาจักรพรรดิ ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ ถวายนามว่า “พระพุทธมหาชนก”

พระสัมพุทธพรรณี (จำลอง)

วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธาน ณ พระอุโบสถ วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร พระอารามหลวง ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธปฏิมาสำคัญของชาติ จำลองมาจากพระสัมพุทธพรรณี ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งพระสัมพุทธพรรณี (จำลอง) องค์นี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบรมชนกนาถ เป็นพระราชอนุสรณ์เมื่อครั้งทรงพระผนวชและจำพรรษา ณ วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ในพระศก ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอัญเชิญมาประดิษฐาน และบรรจุพระราชสรีรังคารสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถภายใต้พุทธบัลลังก์

พุทธศิลป์

ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ปางสมาธิ วัสดุกะไหล่ทอง หน้าตักกว้าง ๒๐ นิ้ว สูง ๒๗ นิ้ว ฐานกว้าง ๒๘ นิ้ว สูง ๙.๕ นิ้ว

ประวัติ

วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร ชำรุดทรุดโทรมหนักในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบูรณะครั้งใหญ่ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบรมชนกนาถ มีพระราชดำรินำแบบพระสัมพุทธพรรณีที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชวินิจฉัยไว้มาเป็นแบบพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงหล่อ ณ วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร ประกอบพิธีกะไหล่ทอง ณ พระที่นั่งอภิเษกดุสิต ในพระราชวังดุสิต ตั้งการพระราชพิธีพุทธาภิเษกสมโภช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สรงพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในผอบทองคำแล้วประดิษฐานในพระศกพระสัมพุทธพรรณีจำลอง ได้เสด็จสวรรคตก่อน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เขียนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถด้วยสีเฟรสโกเรื่องทศชาติบูชาพระสัมพุทธพรรณี เมื่อแล้วเสร็จ อัญเชิญมาประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๖๒ ต่อมาบรรจุพระราชสรีรังคารสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถภายใต้พุทธบัลลังก์

พระนิรันตราย (จำลอง)

วัดพระแก้วน้อย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี

ความสำคัญ

พระนิรันตรายองค์นี้เป็นพระพุทธรูปจำลองมาจากพระนิรันตราย วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญนำมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ วัดพระแก้วน้อย พระอารามบนพระราชวังพระนครคีรี (เขาวัง) ซึ่งปัจจุบันเป็นอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นที่สักการะของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมหรือมาปฏิบัติธรรมในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิเพชร จำลองแบบจากพระนิรันตรายในวัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร ซึ่งมีพุทธลักษณะและการครองผ้าอย่างธรรมยุติกนิกาย ซึ่งเป็นแบบพระราชนิยม สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือไม่มีอุษณีษะ (พระเมาลี) พระนิรันตราย (จำลอง) มีขนาดหน้าตักกว้าง ๕๕.๕ เซนติเมตร ฐานกว้าง ๙๔.๔ เซนติเมตร ฐานสูง ๖๘ เซนติเมตร ความสูงเฉพาะองค์พระ ๘๙ เซนติเมตร สูงรวมฐาน ๑๕๗ เซนติเมตร ซุ้มใบโพธิ์สูง ๖๘ เซนติเมตร รวมสูงฐานถึงยอดซุ้ม ๒๒๕ เซนติเมตร

ประวัติ

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๙ กำนันอินแขวงเมืองปราจีนบุรี ขุดพบพระพุทธรูปองค์หนึ่งแถบชายป่าดงศรีมหาโพธิ เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองคำเนื้อหกน้ำหนักแปดตำลึง ประทับขัดสมาธิเพชร ศิลปะทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๖ มอบให้พระเกียงไกรกระบวนยุทธ์ ปลัดเมืองฉะเชิงเทรา และได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรางวัลเป็นเงิน ๘ ตำลึง แล้วโปรดให้เจ้าพนักงานเชิญไปเก็บไว้ ณ หอเสถียรธรรมปริตร พร้อมด้วยพระกริ่งองค์น้อย ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๐๓ คนร้ายลอบเข้าไปขโมยพระกริ่งทองคำองค์น้อย ส่วนพระทองคำองค์ใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆ กันกลับไม่เอาไป พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริว่า พระพุทธรูปซึ่งกำนันอินกับนายยังบุตรทูลเกล้าฯ ถวายนั้นเป็นทองคำทั้งองค์ ใหญ่กว่าพระกริ่งควรที่ผู้ร้ายจะลักพระพุทธรูปองค์นั้นไป แต่กลับแคล้วคลาดถึง ๒ ครั้ง ทั้งที่ผู้ขุดได้ก็ไม่ทำอันตรายเป็นอัศจรรย์อยู่ จึงพระราชทานนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระนิรันตราย” แล้วโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระพุทธรูปประทับขัดสมาธิเพชรด้วยทองคำ หน้าตัก ๕ นิ้วครึ่ง ต้องตามพุทธลักษณะสวมไว้อีกชั้นหนึ่ง และให้หล่อด้วยเงินอีกองค์หนึ่งคู่กัน ซึ่งองค์ที่หล่อด้วยทองคำโปรดให้ใช้สำหรับตั้งในพระราชพิธีต่างๆ

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๑๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระพุทธรูปพิมพ์เดียวกันกับพระพุทธรูปทองคำที่สวมพระนิรันตรายองค์เดิม หล่อด้วยทองเหลือง กะไหล่ทองคำ ประดิษฐานอยู่ภายในซุ้มเรือนแก้วจำนวน ๑๘ องค์ เท่ากับปีที่ได้เสด็จดำรงสิริราชสมบัติ อีกทั้งมีพระราชดำริจะหล่อต่อไปปีละองค์ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ถวายนามพระพุทธรูปที่หล่อในโอกาสดังกล่าวเหมือนกันว่า “พระนิรันตราย”

พระนิรันตรายทั้ง ๑๘ องค์ ได้หล่อแล้วเสร็จสมดังพระราชประสงค์ แต่ยังไม่ทันได้กะไหล่ทอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กะไหล่ทองพระนิรันตรายทั้ง ๑๘ องค์จนแล้วเสร็จ และพระราชทานไปตามพระอารามธรรมยุติกนิกาย ตามพระราชประสงค์ในสมเด็จพระบรมชนกนาถ อีกทั้งต่อมายังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชทานพระอารามหลวง ซึ่งเป็นฝ่ายธรรมยุติกนิกายอารามละองค์อีกด้วย

ส่วนพระนิรันตราย พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดพระแก้วน้อย ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรีนี้ ข้าราชการในจังหวัดเพชรบุรีได้จำลองโดยมีพุทธลักษณะเช่นเดียวกับพระนิรันตรายที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้หล่อขึ้น และมอบให้อัญเชิญมาประดิษฐานเมื่อคราวเปิดอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒

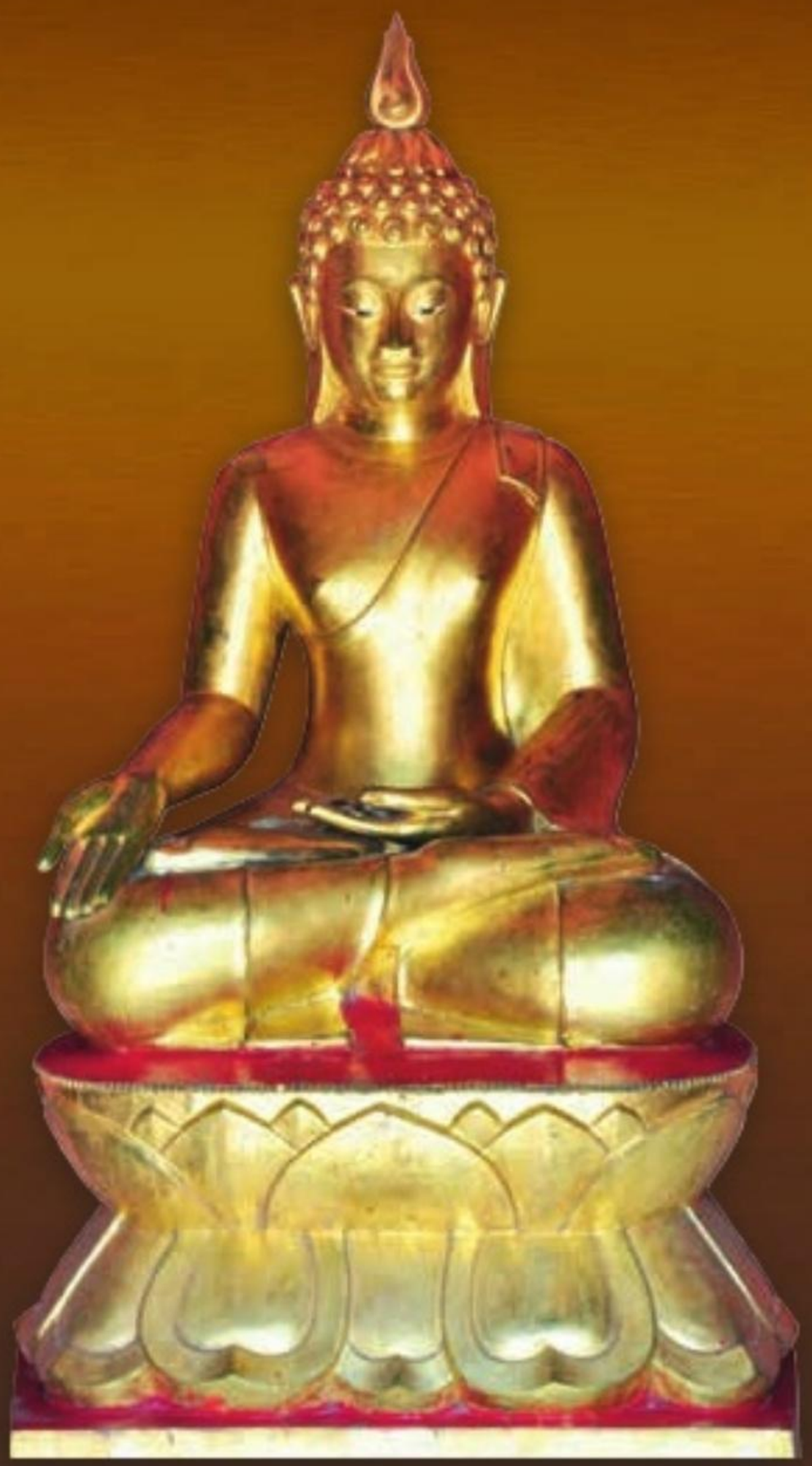

พระไพรีพินาศ (จำลอง)

วัดพระแก้วน้อย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี

ความสำคัญ

จำลองจากพระไพรีพินาศ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงพระผนวช ทรงเชื่อในอานุภาพว่าสามารถกำจัดผู้คิดร้ายให้พ่ายแพ้ไป ในขณะทรงพระผนวช มีพระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์และขุนนางบางคนตั้งตนเป็นศัตรู ที่ชัดเจนคือ กรมหมื่นรักษ์รณเรศ ต่อมาต้องราชภัยถูกถอดเป็นหม่อมไกรสร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเชื่อว่าพระพุทธรูปองค์นี้ปกปักรักษาและคุ้มครองพระองค์ไว้ เป็นที่มาของนามพระพุทธรูปว่า “ไพรีพินาศ”

ตามประวัติพระไพรีพินาศนี้ ไม่ปรากฏแน่ชัด กล่าวแต่เพียงว่ามีผู้นำมาทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงพระผนวช ณ วัดบวรนิเวศวิหาร สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในสาส์นสมเด็จ ที่ทรงมีไปมากับ สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ว่า

“เรื่องพระพุทธไพรีพินาศที่อยู่วัดบวรนิเวศ หม่อมฉันไปพิจารณาดูองค์พระพุทธรูปนั้น เป็นพระพุทธรูปศิลาแบบมหายานปางนั่งประทานพร คือเหมือนมารวิชัยแต่หงายพระหัตถ์ หม่อมฉันเคยพบเรื่องในประกาศพระราชพิธีจรว่า ทูลกระหม่อมทรงบำเพ็ญพระราชกุศล “ผ่องพ้นไพรี” เมื่อปีฉลู พ.ศ. ๒๓๙๖ ความในประกาศนั้นกับพระนามพระพุทธรูปบ่งชัดว่าบำเพ็ญพระราชกุศลด้วยพ้นภัยจากหม่อมไกรสร พระพุทธรูปองค์นี้ทูลกระหม่อมเห็นจะทรงได้ไว้แต่ยังทรงผนวชใกล้ๆ กับเวลากำจัดหม่อมไกรสร จึงทรงถือเป็นนิมิต เดิมเห็นจะเอาไว้ที่อื่นที่โปรดฯ ให้สร้างเก๋งประดิษฐานพระพุทธรูปองค์นั้นไว้ที่พระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร เห็นจะเป็นตอนปลายรัชกาลที่ ๔”

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางประทานพรองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นใหม่โดยจำลองมาจากพระไพรีพินาศ ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร หน้าตักกว้าง ๕๓.๓ เซนติเมตร ฐานกว้าง ๕๖.๖ เซนติเมตร ฐานสูง ๓๖ เซนติเมตร องค์พระสูง ๘๓.๘ เซนติเมตร สูงรวมฐาน ๑๑๙.๘ เซนติเมตร แต่มีการปั้นแต่งเติมแท่นประดิษฐานเพิ่มเติม และมีจารึกข้อความที่ฐานด้านหน้าว่า “พระไพรีพินาศ” ด้านหลังจารึกว่า “จังหวัดเพชรบุรี” และ “พ.ศ. ๒๕๓๒”

ประวัติ

พระพุทธรูปที่จัดสร้างขึ้นใหม่นี้ จังหวัดเพชรบุรี มอบให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๒ ซึ่งเป็นปีที่เปิดอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครคีรี เพื่ออัญเชิญประดิษฐาน ณ พุทธสถานวัดพระแก้วน้อย บริเวณยอดเขาทางทิศตะวันออกของอุทยาน เป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าไปชมและสักการะอยู่เสมอ และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรียังนำพระพุทธรูปองค์นี้ ในการจัดกิจกรรมวันพระและวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำ

พระประธานในพระอุโบสถ

วัดมหาสมณาราม ราชวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

ความสำคัญ

วัดมหาสมณาราม ราชวรวิหาร หรือ วัดเขาวัง ตั้งอยู่ไหล่เขาด้านทิศตะวันออก เป็นวัดเก่าแก่ชื่อวัดสมน ภายหลังจากการสร้างพระนครคีรีในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะซ่อมแซมและสร้างเพิ่มเติมจนเรียบร้อยเสร็จสมบูรณ์ และพระราชทานนามมีความหมายให้เป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ว่า “วัดมหาสมณาราม”

พุทธศิลป์

ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ครองจีวรห่มเฉียง มีริ้วจีวรเป็นธรรมชาติ ลักษณะเหมือนจริงแบบสัจนิยม สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ พาดกลางพระวรกาย รวมทั้งการทำนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน เป็นแบบเฉพาะที่นิยมในศิลปะต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระสาวกคือพระโมคคัลลานะ และพระสารีบุตร ขนาบด้านข้าง ผนังพระอุโบสถและเสามีภาพเขียนฝีมือ “ขรัวอินโข่ง” จิตรกรเอกในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นจิตรกรรมสีฝุ่น ซึ่งปรากฏภาพวาดพระนครคีรีด้วยเช่นกัน ที่ผนังทิศใต้ด้านขวาพระประธานเหนือขอบหน้าต่าง

ประวัติ

พระอุโบสถของวัดมหาสมณาราม ราชวรวิหาร เป็นอาคารทรงไทยขนาดกลาง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๖ นับว่าเป็นวัดเก่าแก่ที่มีคุณค่าทางโบราณคดีและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างดี ส่วนพระประธานภายในพระอุโบสถไม่ทราบประวัติที่ชัดเจน ผู้ที่ผ่านไปมามักจะมาสักการะพระพุทธรูปภายในพระอุโบสถและชมภาพจิตรกรรมฝีมือขรัวอินโข่ง ที่มีคุณค่ามหาศาล เพราะนอกจากจะสะท้อนถึงจิตวิญญาณของผู้คนชาวเมืองได้อย่างลึกซึ้ง และบ่งบอกถึงฝีมืออันเลิศของศิลปินผู้สร้างสรรค์แล้วยังเป็นเครื่องน้อมนำจิตผู้พบเห็นให้ละเอียด ประณีตได้อย่างวิเศษยิ่ง

พระพุทธอังคีรส

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธาน ณ พระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร พระอารามหลวงประจำรัชกาลที่ ๕ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปสำคัญที่สร้างจากทองเครื่องแต่งพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เมื่อทรงพระเยาว์

มีราชประเพณีบำเพ็ญกุศลประจำปี ในวันที่ ๒๐ กันยายน ซึ่งเป็นวันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และบำเพ็ญกุศลถวายแด่พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินีที่ประดิษฐานพระบรมราชสรีรังคารไว้ที่ฐานบัลลังก์พระพุทธอังคีรส

พุทธศิลป์

พระพุทธอังคีรส เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิเพชร ประดิษฐานบนฐานชุกชีหินอ่อนจากประเทศอิตาลี ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ จำลองแบบมาจากพระสัมพุทธพรรณี องค์พระปฏิมาวัสดุกะไหล่ทองเนื้อแปด หนัก ๑๐๘ บาท หน้าตักกว้าง ๖๐ นิ้ว พระรัศมีเป็นเปลว ไม่มีพระเมาลี พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระเนตรเหลือบลงต่ำ ครองจีวรห่มเฉียง จีวรเป็นริ้วแนบพระองค์เป็นธรรมชาติ สังฆาฏิกว้างพาดยาวถึงพระนาภี

ประวัติ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์เกี่ยวกับประวัติการสร้างพระพุทธอังคีรสว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ โปรดให้หล่อขึ้นเมื่อแรกสถาปนาวัดราชบพิธ แต่สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ทรงนิพนธ์ไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดให้หล่อขึ้นมีพระราชประสงค์จะนำไปประดิษฐาน ณ องค์พระปฐมเจดีย์ ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ทำพิธีหล่อขึ้นเป็นการพระราชพิธี

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ ทรงเป็นพระราชวงศ์สายราชสกุลในรัชกาลที่ ๓ ทรงบรรจุพระบรมอัฐิพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๕ และพระอัฐิสมเด็จพระศรีสุลาลัย สมเด็จกรมพระยาสุดารัตนราชประยูร ซึ่งทรงครอบครองไว้ที่ใต้ฐานบัลลังก์พระพุทธอังคีรส เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงทำนุบำรุงวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร แทนการสร้างวัดประจำรัชกาล เมื่อเสด็จสวรรคตได้บรรจุพระบรมราชสรีรังคารและพระราชสรีรังคารสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ ไว้ ณ ใต้พุทธบัลลังก์พระพุทธอังคีรสด้วย

พระพุทธชินราช (จำลอง)

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จำลองแบบจากพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก พระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมือง เพื่อประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ขนาดหน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๑ คืบ ๕ นิ้ว สูง ๗ ศอก จำลองแบบจากพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก พระรัศมียาวเป็นเปลวเพลิง ขมวดพระเกศาใหญ่ วงพระพักตร์ค่อนข้างกลมไม่ยาวรีเหมือนผลมะตูมเช่นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ มีพระอุณาโลมติดอยู่ระหว่างพระขนง พระวรกายอวบอ้วน มีสังฆาฏิยาวปลายหยักเป็นเขี้ยวตะขาบฝังด้วยแก้ว นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน ฝ่าพระบาทแบนราบค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ ส้นพระบาทยาว มีรูปอาฬวกยักษ์และรูปท้าวเวสสุวัณหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์เฝ้าอยู่ที่พระเพลาเบื้องขวาและซ้ายขององค์ตามลำดับ มีซุ้มเรือนแก้วและสลักด้วยไม้สักลงรักปิดทองประณีตอ่อนช้อยประดับอยู่เบื้องหลังช่วยเน้นให้พระพุทธชินราชมีความงดงามยิ่งขึ้น

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ที่จะหาพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามมาเป็นพระประธาน วัดเบญจมพิตรดุสิตวนาราม ทรงพอพระราชหฤทัยพระพุทธชินราชซึ่งมีความงดงามไม่มีที่เปรียบ ด้วยทรงรำลึกได้ว่าขณะทรงบรรพชาเป็นสามเณรได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปนมัสการ แต่พระพุทธชินราชเป็นมิ่งขวัญของชาวพิษณุโลก การจะอัญเชิญลงมานั้นไม่สมควร จึงโปรดให้จำลองแบบหล่อขึ้นใหม่ โปรดเกล้าฯ ให้พระประสิทธิปฏิมา (ม.ร.ว.เหมาะ ดวงจักร เมื่อครั้งเป็น หลวงประสิทธิปฏิมา) จางวางช่างหล่อขวา เป็นหัวหน้าช่างขึ้นไปปั้นหุ่นถ่ายแบบพระพุทธชินราช สมเด็จฯ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระยศในขณะนั้น) เป็นผู้ประสานงานกับพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เชย กัลยาณมิตร) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลพิษณุโลก เมื่อปั้นหุ่นเสร็จแล้วและได้พระฤกษ์เททองหล่อ จึงเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปที่ทรงร่วมพิธีเททองหล่อเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ เวลาเช้าย่ำรุ่งแล้ว ๓๘ นาที ๔๔ วินาที น้ำหนักทองที่ใช้หล่อ ๓,๙๔๐ บาท และได้อัญเชิญพระพุทธชินราชจำลองล่องเรือมาเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ถึงกรุงเทพฯ วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๔ เพื่อควบคุมและแต่งองค์พระที่กรมทหารเรือ โดยพลเรือโท พระยาชลยุทธโยธิน (Andre du Plessis de Richelieu) ชาวเดนมาร์ก ซึ่งเข้ามารับราชการเป็นผู้บัญชาการกรมทหารเรือ เป็นผู้ควบคุมการแต่งองค์พระทรงปิดทอง เบิกพระเนตร ประดับอุณาโลมทองคำฝังเพชร เสร็จแล้วเชิญลงเรือมณฑปแห่ออกแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าคลองสามเสน คลองเปรมประชากร เทียบหน้าวัดแล้วอัญเชิญไปประดิษฐานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ กระบวนแห่ครั้งนั้นเป็นกระบวนแห่ทางเรือที่ยิ่งใหญ่ มีผู้มีศรัทธาแต่งเรือเข้ากระบวนกว่า ๑,๐๐๐ ลำ เมื่อเชิญพระพุทธชินราชขึ้นประดิษฐานในพระอุโบสถ ทรงปีติโสมนัสมีพระราชศรัทธาทรงเปลื้องสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นพรัตน์ราชวราภรณ์ อันเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับราชตระกูลถวายเป็นพุทธบูชา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าว ทางวัดได้เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีและอัญเชิญมาคล้องถวายที่พระหัตถ์พระพุทธชินราช ในวันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคมของทุกปี

เมื่ออัญเชิญพระพุทธชินราชขึ้นประดิษฐานแล้ว โปรดให้ประชาชนสักการะปิดทองครั้งแรกในวันที่ ๑๔ - ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ แล้วจึงจัดการสมโภช ๙ วัน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างซุ้มเรือนแก้วประดับองค์พระพุทธรูป และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ปรับปรุงซุ้มเรือนแก้วให้งดงามยิ่งขึ้น

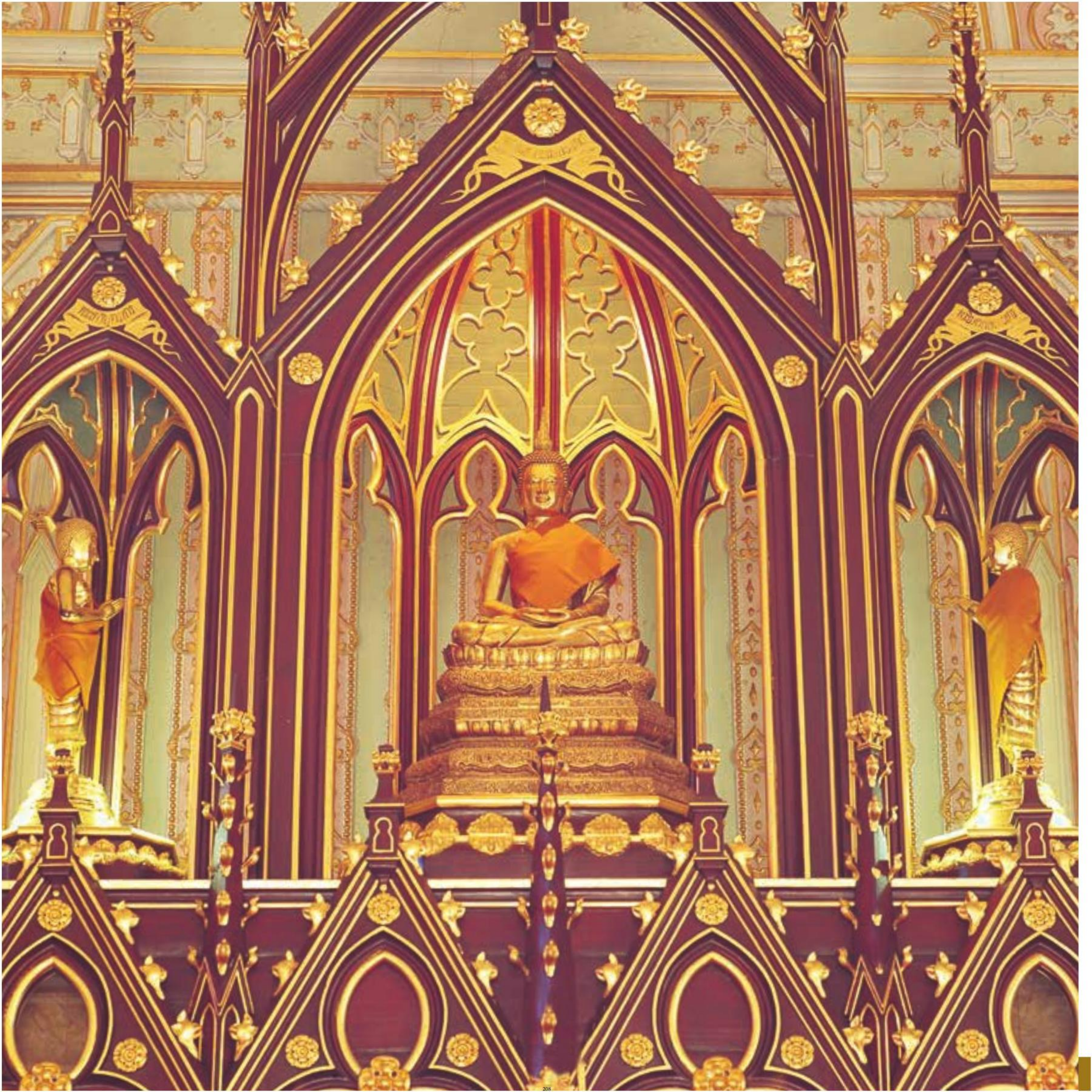

พระพุทธนฤมลธรรโมภาส

วัดนิเวศธรรมประวัติ ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญ

พระพุทธนฤมลธรรโมภาส พระประธานในพระอุโบสถวัดนิเวศธรรมประวัติ ราชวรวิหาร ตำบลบางเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐวรการ (หม่อมเจ้าดิศ ดวงจักร) อธิบดีกรมช่างสิบหมู่ (ผู้ปั้นหล่อพระสยามเทวาธิราช และพระบรมรูปรัชกาลที่ ๑ - ๔ ที่ประดิษฐานอยู่ในปราสาทพระเทพบิดร) เป็นผู้ออกแบบและควบคุมการปั้นหล่อ

พระพุทธนฤมลธรรโมภาสเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะที่งามบริสุทธิ์ นับเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญอีกองค์หนึ่งของประเทศไทย

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิเพชร ขนาดหน้าตักกว้าง ๒๒.๕ นิ้ว สูง ๓๖.๕ นิ้ว หล่อด้วยโลหะกะไหล่ทองทั้งองค์พระและฐาน บนฐาน ๓ ชั้น โดยมีชั้นแรกเป็นกลีบบัวหงาย เปรียบเสมือนดอกบัวที่รองรับองค์พระพุทธเจ้า ศิลปะรัตนโกสินทร์แบบประเพณีนิยมผสมผสานกับศิลปะตะวันตก พุทธลักษณะคล้ายมนุษย์สามัญ ทั้งพระพักตร์ พระวรกาย พระหัตถ์ รวมทั้งจีวรห่มเฉียงก็มีลักษณะเป็นธรรมชาติคล้ายกับทรงนุ่งห่มจีวรที่เป็นผ้าอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือไม่มีอุษณีษะ และขัดสมาธิเพชรแบบเดียวกับพระนิรันตราย

พระพุทธนฤมลธรรโมภาส และพระอัครสาวกทั้งสองข้าง ประดิษฐานอยู่ในซุ้มแบบโกธิกศิลปะตะวันตก ลักษณะคล้ายกับที่ตั้งไม้กางเขนในโบสถ์คริสต์

ประวัติ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างวัดขึ้นบนเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามพระราชวังบางปะอิน โดยโปรดให้สร้างเลียนแบบโบสถ์ฝรั่ง ในศิลปะแบบโกธิก แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ พระราชทานนามว่า วัดนิเวศธรรมประวัติ ราชวรวิหาร พระอารามหลวงชั้นเอก สังกัดธรรมยุติกนิกาย แล้วโปรดให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐวรการ (หม่อมเจ้าดิศ ดวงจักร) อธิบดีกรมช่างสิบหมู่ ประติมากรเอกของไทยในสมัยนั้นทรงเป็นผู้ออกแบบปั้นหล่อพระประธานในพระอุโบสถ พระราชทานนามว่า พระพุทธนฤมลธรรโมภาส

พระศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์

พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาประธานพุทธมณฑล อนุสรณ์ในมหามงคลที่พระพุทธศาสนาเจริญมาได้ ๒,๕๐๐ ปี หมายถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพานล่วงแล้ว ๒,๕๐๐ ปี ในฐานะที่ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก รัฐบาลจึงเฉลิมฉลองร่วมกับประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาในวาระเดียวกัน กำหนดสร้างพุทธมณฑลเป็นพุทธสาราณียสถานเครื่องระลึกถึงความรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา ณ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สร้างพระพุทธปฏิมาปางลีลา เพื่อเป็นประธานแห่งพุทธมณฑลนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ถวายนามว่า “พระศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์” เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะมีพุทธศาสนิกชนหลั่งไหลมาปฏิบัติธรรมและพักผ่อนสงบจิตใจสม่ำเสมอ

พุทธศิลป์

พระพุทธปฏิมาองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปลีลา (อิริยาบถเดิน) ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๙ หล่อโลหะสำริด บนแท่นบัลลังก์เหนือชาลาสองชั้น แต่ละชั้นทำบริเวณประทักษิณกว้างขวางโดยรอบ เฉพาะองค์พระพุทธปฏิมาสูงจากพระบาทจรดพระรัศมี ๒,๕๐๐ กระเบียด เท่ากับ ๑๕.๗๘๕ เมตร

ถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปที่สร้างแบบกึ่งสมจริง แต่รักษาแบบอุดมคติไว้ด้วยกัน กล่าวคือ แนวคิดและรูปแบบมาจากพระพุทธรูปลีลาสุโขทัยที่มีความงามตามอุดมคติ ผสมเข้ากับความคิดแบบเหมือนจริง ครองจีวรที่มีริ้ว และสังฆาฏิ เป็นแผ่นแบนแบบธรรมชาติ ซึ่งแนวความคิดนี้มีมาแต่สมัยรัชกาลที่ ๔

ประวัติ

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร ออกแบบพระพุทธปฏิมาลีลาไว้เมื่อแรกดำเนินการเฉลิมฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พุทธศักราช ๒๕๐๐ งานโครงการก่อสร้างพุทธมณฑลต้องชะงักเนื่องจากขาดงบประมาณดำเนินการ กระทั่งได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังพุทธศักราช ๒๕๒๓ เพื่อเป็นโครงการในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕ จึงสำเร็จสมบูรณ์เป็นพุทธมณฑลที่เป็นเกียรติยศแก่พระพุทธศาสนาและชาติไทยอย่างสง่างามตราบปัจจุบัน

พระพุทธกาญจนธรรมสถิต

วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญ

พระพุทธกาญจนธรรมสถิต เป็นพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

พุทธศิลป์

พระพุทธกาญจนธรรมสถิต เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อด้วยสำริด ปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๒๐ เซนติเมตร ความสูงจากฐานถึงปลายรัศมี ๑๘๐ เซนติเมตร ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๙ โดยน่าจะมีเค้าต้นแบบจากพระพุทธรูปในศิลปะสุโขทัย มีอัครสาวกพระโมคัลลาน์ และพระสารีบุตร อยู่เบื้องซ้ายและเบื้องขวา ตามลำดับ ฐานชุกชีเป็นฐานปัทม์

ประวัติ

พระประธานประจำพระอุโบสถ วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก สร้างขึ้นตามพระบรมราชวินิจฉัยในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยมีผู้ออกแบบคือ พลอากาศตรี อาวุธ เงินชูกลิ่น อดีตอธิบดีกรมศิลปากร และประติมากรผู้ปั้นพระพุทธรูปองค์นี้คือ นายนนทิวรรธน์ จันทนะผะลิน คณบดีคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในขณะนั้น

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระราชทานนามพระประธานประจำพระอุโบสถ วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษกว่า “พระพุทธกาญจนธรรมสถิต”

ต่อมาในวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงยกฉัตรพระประธาน “พระพุทธกาญจนธรรมสถิต” และทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเศียรพระประธาน ซึ่งได้มาจากพระสถูปโบราณ ณ เมืองกุสินารา อันเป็นสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จังหวัดราชบุรี

พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ
(พระพุทธรูปสี่มุมเมือง)

องค์ที่ ๑ ประจำทิศเหนือ ประดิษฐาน ณ ศาลหลักเมืองจังหวัดลำปาง
องค์ที่ ๒ ประจำทิศใต้ ประดิษฐาน ภายในศาลาจัตุรมุข หน้าศาลากลางจังหวัดพัทลุง
องค์ที่ ๓ ประจำทิศตะวันออก ประดิษฐานในศาลาจัตุรมุข วัดศาลาแดง ถนนพิชัยรณรงค์สงคราม ตรงข้ามศาลากลางจังหวัดสระบุรี
องค์ที่ ๔ ประจำทิศตะวันตก ประดิษฐานในวิหารบนเขาแก่นจันทน์ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ความสำคัญ

พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ เป็นจตุรพุทธปราการ หมายความถึง พระพุทธรูปปกบ้านคู่เมือง หรือพระอารามที่มีมหิทธานุภาพ ล้ำลึกปกป้องภยันตรายจากอริราชศัตรู ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายอัปมงคล เสริมดวงชะตาเมือง ตลอดทั้งคุ้มครองอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่ร่มเย็น ตามตำราพุทธไชยปราการที่สืบทอดมาแต่โบราณ

พุทธศิลป์

พระพุทธปฏิมาสร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิราบ โลหะหล่อสำริด หน้าตักกว้าง ๔๙ นิ้ว พระพักตร์แจ่มใส พระเนตรเปิด พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้าย พระบาทขวาทับพระบาทซ้าย

ประวัติ

ย้อนเวลาเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๑ สืบมาระยะหนึ่ง สถานการณ์บ้านเมืองมีภัยอันตรายจากลัทธิคอมมิวนิสต์ มีผู้ก่อการร้ายที่กระจายอยู่กว้างขวางรอบทิศ ที่มุ่งครอบครองประเทศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ มีพระราชหฤทัยปรารถนาแรงกล้าให้บ้านเมืองผ่านพ้นภัยพิบัติ พลเมืองดำรงชีวิตเป็นสุขราบรื่น ตั้งมั่นอยู่ในธรรม ไม่หลงเป็นเครื่องมือแห่งความขัดแย้ง หลีกเลี่ยงต่อสู้ประหัตประหารกันเอง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้หล่อ “พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ” เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ ซึ่งประมวลคุณวิเศษอันเอกอุที่บุรพมหากษัตริย์ทรงปกป้องภัยบ้านเมืองและพสกนิกรในอดีตมารวมไว้ กรมการรักษาดินแดน กองทัพบก กระทรวงกลาโหม เป็นผู้จัดสร้าง

กรมการรักษาดินแดน คือหน่วยปกปักรักษาบ้านเมือง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงสถาปนา ทรงมีพระพุทธนิรโรคันตราย ความหมายว่า “การปราศจากซึ่งภยันตรายทั้งปวง” เป็นพระพุทธรูปประจำรัชกาล เมื่อรวมพลังแห่งพระพุทธชัยวัฒน์แล้ว พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ ย่อมบริบูรณ์แก่การปกปักรักษาบ้านเมืองและอาณาประชาราษฎร์ในแผ่นดินทั้งสี่ทิศให้รุ่งเรืองเป็นที่สุด

วันที่ ๒๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ พระราชทานแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง ๔ จังหวัด ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต อัญเชิญไปประดิษฐานคุ้มครองแผ่นดินในทิศทั้งสี่ตามพระราชปณิธานสืบไป

สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร์

วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

ความสำคัญ

สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร์ เป็นพระพุทธปฏิมาประธานในพระอุโบสถ วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี วัดแห่งนี้เป็นวัดที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช พร้อมด้วยศิษยานุศิษย์สร้างน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ พระพุทธปฏิมาเป็นที่เคารพเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนยิ่งนัก เป็นพุทธปฏิมาแห่งความสมปรารถนา

พระพุทธรูปองค์นี้ หล่อตามแบบพระพุทธชินสีห์พระประธานในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร เมื่อตรวจแบบหุ่นขี้ผึ้งเป็นที่เรียบร้อยจึงจัดพิธีเททองขึ้น เมื่อเททองเสร็จปรากฏว่าไม่งดงามอย่างที่ตั้งใจไว้และไม่เหมือนกับองค์ต้นแบบ อัญเชิญขึ้นไปประดิษฐานบนฐานชุกชีก่อนเพื่อรอฉลองในวันรุ่งขึ้น ปาฏิหาริย์แห่งองค์สมเด็จพุทธญาณนเรศวร์ได้บังเกิดขึ้นเมื่อทำพิธีฉลอง สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร์ มีรัศมีที่เปล่งประกาย พระพักตร์ที่ไม่งดงามกลับเปลี่ยนเป็นพระพักตร์ที่ผ่องแผ้วงดงามด้วยเมตตาปรานีบริสุทธิ์สะอาด ทรงบารมีน่าเกรงขามเมื่อถึงกำหนดเสด็จพระราชดำเนินขึ้นบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ยอดพระเกศ เป็นปาฏิหาริย์ยังความสง่างามให้บังเกิดสมพระบารมี

พุทธศิลป์

ศิลปะรัตนโกสินทร์ ปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ โดยใช้ต้นแบบจากพระพุทธชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร

ประวัติ

พระพุทธปฏิมาประธาน มีนามว่า “สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร์” มีความหมายว่า “พระพุทธผู้ทรงสัพพัญญุคตญาณใหญ่ยิ่งนรชน” สร้างน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่ทรงกอบกู้เอกราชของไทยมิให้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เป็นที่เคารพ สักการะของปวงชนชาวไทยทั้งแผ่นดิน จึงดำริประดิษฐานองค์พระพุทธปฏิมาให้อยู่บนพื้นแผ่นดิน โดยการต่อท่อบรรจุดินขึ้นมาจนถึงฐานชุกชี เพื่อให้แผ่พระบารมีไปทั่วทั้งแผ่นดิน ที่พระเกศพระประธานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และองค์พระบรรจุพระพุทธพิมพ์เท่าพระธรรมขันธ์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเททองหล่อเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร

กล่าวกันว่า มีผู้ไปกราบสักการะอธิษฐานขอพรเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะวันสุดสัปดาห์หรือวันหยุดเทศกาลจะมีผู้ไปพักค้างคืนเพื่อปฏิบัติธรรม มักได้รับความเบิกบานจิตใจสงบแจ่มใสและสมความปรารถนาโดยทั่วหน้ากัน

พระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี

วัดพระบาทมิ่งเมือง วรวิหาร จังหวัดแพร่

ความสำคัญ

พระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดแพร่ ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ วัดพระบาทมิ่งเมือง วรวิหาร ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พุทธศิลป์

พระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ หล่อโลหะ หน้าตักกว้าง ๑ วา ๕ นิ้ว (๑๓ เซนติเมตร) สูงจรดพระเมาลี ๑ วา ๑ ศอก ฐานสูง ๒ นิ้ว หล่อขึ้นตามแบบ พระพุทธชินราช จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งทำซุ้มเรือนแก้วในลักษณะเดียวกันด้วย

ประวัติ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ในโอกาสที่วัดพระพุทธบาทมิ่งเมือง วรวิหาร ได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง พุทธสมาคมจังหวัดแพร่ ซึ่งมีนายชุณห์ นกแก้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ เป็นนายกสมาคม และนายทอง กันทาธรรม อุปนายกสมาคม มีดำริที่จะสร้างพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองขึ้นในโอกาสสำคัญดังกล่าว พระพุทธรูปองค์นี้ได้เททองหล่อเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘ สมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตฺติโสภโณ) วัดเบญจบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร เป็นประธานในพิธี พร้อมด้วยพระมหาเถรานุเถระร่วมเจริญพระพุทธมนต์ และสวดปลุกเสก ๑๐๘ รูป พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู อตฺตสิโว) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์พระธรรมราชานุวัตร ถวายนามว่า “พระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี”

พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล

วัดเขากงมงคลมิ่งมิตรปฏิฐาราม อุทยานเขากง จังหวัดนราธิวาส

ความสำคัญ

พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล ประดิษฐานอยู่ภายในอุทยานเขากง วัดเขากงมงคลมิ่งมิตรปฏิฐาราม อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนราธิวาสและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งในอดีตบริเวณดังกล่าวเป็นศูนย์กลางสำคัญทางพระพุทธศาสนามาก่อน

พุทธศิลป์

พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล เป็นพระพุทธรูปปางแสดงธรรม ประทับขัดสมาธิเพชร สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก พระหัตถ์ขวายกเสมอพระอุระ หน้าตักกว้าง ๑๗ เมตร พระพักตร์วัดจากพระกรรณขวาถึงพระกรรณซ้าย ๕ เมตร จากพระหนุถึงยอดพระเกศบัวตูม ๙ เมตร สูงจากฐานถึงยอดพระเกศบัวตูม ๒๔ เมตร ลักษณะตามอิทธิพลของศิลปะอินเดียใต้ผสมผสานกับพุทธศิลป์แบบนครศรีธรรมราช หรือแบบขนมต้ม

ประวัติ

คณะสงฆ์กับจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดใกล้เคียงมีดำริว่าบริเวณเขากงในอดีตเคยเป็นแหล่งสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมาก เช่น บริเวณด้านทิศเหนือของเนินเขาได้พบซากเจดีย์ ๓ องค์ ซึ่งเหลือเพียงแต่ส่วนฐาน เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๙ คณะสงฆ์จึงได้ร่วมมือกับหน่วยราชการสร้างพระพุทธทักษิณมิ่งมงคลขึ้น โดยพลเอก ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นเป็นผู้วางศิลาฤกษ์ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน อุฏฺฐายี) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก วัดมกุฏกษัตริยาราม ราชวรวิหาร เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ กรมอาชีวศึกษาเป็นผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง ครั้นเมื่อองค์พระพุทธรูปแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์

วัดทิพย์สุคนธาราม จังหวัดกาญจนบุรี

ความสำคัญ

พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์ ประดิษฐาน ณ สวนพุทธอุทยาน วัดทิพย์สุคนธาราม อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และความห่วงใยของสมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ.๙) วัดชนะสงคราม ต่อราษฎรที่ประสบปัญหาภัยแล้ง และประการสำคัญคือ โครงการจัดสร้างพระพุทธรูปดังกล่าวได้รับพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์

พุทธศิลป์

พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์ เป็นพระพุทธรูปยืน หล่อด้วยสำริดสูง ๓๒ เมตร ปัจจุบันนี้นับว่าเป็นพระพุทธรูปหล่อโลหะที่สูงที่สุดในประเทศไทย ประดิษฐานบนฐานแปดเหลี่ยมเส้นผ่านศูนย์กลาง ๙ เมตร สูงจากพื้นดิน ๘ เมตร พุทธลักษณะเป็นแบบศิลปะคันธาระผสมผสานกับพุทธศิลป์แบบไทย ทรงผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) พระหัตถ์ขวายกขึ้นราวพระอุระทำกริยากวักเรียกฝน พระหัตถ์ซ้ายหงายขึ้นเป็นกริยารองรับน้ำฝน

ประวัติ

สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม ฐานิสฺสโร) เจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม มีดำริให้สร้างพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์เพื่อเป็นศูนย์รวมความเคารพของพุทธศาสนิกชนอีกแห่งหนึ่ง และเพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระพุทธรูปแห่งบาบิยัน ประเทศอัฟกานิสถาน รวมทั้งเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีเจริญพระพุทธมนต์และทรงสดับพระธรรมเทศนาเนื่องในวันวิสาขบูชา ณ วัดชนะสงคราม ทรงได้รับทราบถึงโครงการจัดสร้างพระพุทธรูปดังกล่าว ด้วยพระราชหฤทัยเลื่อมใสศรัทธาจึงทรงรับเป็นพระราชธุระที่จะทรงช่วยสานต่อปณิธานของเจ้าพระคุณสมเด็จฯ และมีพระมหากรุณาธิคุณรับโครงการจัดสร้างพระพุทธปฏิมาองค์นี้ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ หากแต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ในระหว่างการดำเนินโครงการฯ สมเด็จพระมหาธีราจารย์ได้อาพาธด้วยโรคมะเร็งตับและถึงแก่มรณภาพ ณ วัดชนะสงคราม ในวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ด้วยความระลึกถึงและพระราชหฤทัยอันแน่วแน่ที่จะทรงช่วยสานต่อปณิธานของสมเด็จพระมหาธีราจารย์จึงทรงรับเป็นพระราชธุระดำเนินโครงการดังกล่าว

คณะกรรมการโครงการฯ ประกอบด้วยสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เป็นประธานคณะกรรมการโครงการฯ ฝ่ายบรรพชิต และนายพลากร สุวรรณทัต องคมนตรี เป็นประธานคณะอำนวยการโครงการฯ ฝ่ายฆราวาส ได้ดำเนินการจัดพิธีบวงสรวงการก่อสร้าง ณ บริเวณอันเป็นที่ประดิษฐานพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์ เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงเททองหล่อพระหัตถ์ขวา ซึ่งเป็นชิ้นส่วนสำคัญขององค์พระปฏิมา ณ วัดชนะสงคราม โครงการดังกล่าวแล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น ๓ ปี

ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงเป็นประธานในพิธีสมโภชพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์ ณ วัดทิพย์สุคนธาราม จังหวัดกาญจนบุรี

พระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินธรโลกนาถ

พระพุทธอุทยานโลก เขาอีโต้ จังหวัดปราจีนบุรี

ความสำคัญ

จังหวัดปราจีนบุรีสร้างพระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินธรโลกนาถ ร่วมกับรัฐบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘ โครงการพระพุทธอุทยานโลกเขาอีโต้ ตำบลเนินหอม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นศูนย์รวมพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออก การสร้างพระพุทธรูปเนื่องตามวันพระราชสมภพตรงกับปางนาคปรก ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์โบราณ งดงามมีคุณค่าทางศิลปะ ค้นพบที่เมืองปราจีนบุรี ซึ่งอานุภาพแห่งการสร้าง พระพุทธรูปปางนาคปรก หมายถึง คุ้มภัย คุ้มเมือง คุ้มครองดวงชะตา รักษาโรคภัยไข้เจ็บ มั่นคง ร่ำรวยและอุดมสมบูรณ์ ความงดงามขององค์พระพุทธรูปมองเห็นแต่ไกลเป็นทัศนียภาพที่เสริมสร้างเจริญศรัทธาให้ผู้มาสักการะเลื่อมใสอย่างยิ่ง

พุทธศิลป์

พระพุทธรูปองค์นี้สร้างตามแบบพระพุทธรูปนาคปรก ประทับขัดสมาธิราบ ศิลปะทวารวดี ก่ออิฐถือปูน สูง ๓๔ เมตร สองข้างประดับด้วยพระสถูปจำลอง มีพญานาคลักษณะหัวคล้ายงูใหญ่ ๗ เศียร แผ่พังพานอยู่ด้านหลังองค์พระประดับโมเสดสีทอง ติดตั้งอยู่บนพื้นที่ของวนอุทยานแห่งชาติเขาอีโต้ สูงเด่นเป็นสง่า

ประวัติ

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘ จังหวัดปราจีนบุรี ได้ร่วมกับมูลนิธิพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีพระพรหมมังคลาจารย์ (ธงชัย ธมฺมธโช) เป็นประธาน มีความเห็นจัดสร้างพระพุทธรูปประจำจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อเฉลิมพระเกียรติในโอกาสนี้ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชานุญาตสร้าง และได้รับพระราชทานนามพระพุทธปฏิมากรนี้ ว่า “พระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินธรโลกนาถ” เริ่มก่อสร้างเมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๗ สำเร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๘ เพื่อเข้าร่วมในโครงการที่รัฐบาลจัดสร้างพระพุทธอุทยานโลกเฉลิมพระเกียรติในโอกาสนี้

พระบูรพาบรรพต

วัดเขาเจดีย์ จังหวัดชุมพร

ความสำคัญ

พระพุทธปฏิมาที่พุทธศาสนิกชนชาวอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เคารพสักการะ ประดิษฐานอยู่ที่วัดเขาเจดีย์ ตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มีประเพณีสำคัญประจำปีที่จัดขึ้นเพื่อสักการบูชา คือ ในกลางเดือน ๕ ซึ่งตรงกับเทศกาลสงกรานต์จะมีงานประจำปีขึ้นเขาเจดีย์ ประเพณีแห่ผ้า ห่มผ้า และสักการบูชาพระบูรพาบรรพต ประเพณีเดิน - วิ่งของนักศึกษาใหม่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร สู่ยอดเขาเจดีย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เพื่อสักการบูชาพระบูรพาบรรพต เพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ ยังเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมือง ๑ ใน ๙ องค์ของจังหวัดชุมพรที่กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับจังหวัดชุมพรจัดประเพณีไหว้พระ ๙ วัด

พุทธศิลป์

พระบูรพาบรรพต เป็นพระพุทธรูปปางประทานอภัย ประทับยืนบนฐานบัว ขนาดใหญ่ ศิลปะรัตนโกสินทร์ ประดิษฐานที่วัดเขาเจดีย์ มองเห็นได้แต่ไกล หันพระพักตร์สู่ทิศตะวันออก ด้านอ่าวไทย

ประวัติ

วัดเขาเจดีย์ เป็นโบราณสถานคู่บ้านคู่เมืองที่ชาวอำเภอปะทิวให้ความเคารพนับถือ มีตำนานการสร้าง ๒ ตำนาน ตำนานแรกเล่าว่าก่อสร้างในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา เมื่อสร้างเจดีย์เสร็จ กรุงศรีอยุธยาก็เสียแก่ข้าศึก ลักษณะเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาวด้านละประมาณ ๙ เมตร ผู้สร้างคือ เจ้าอ้าย เจ้ายี่ เศรษฐี ๒ พี่น้อง พร้อมด้วยข้าทาสบริวารแล่นสำเภาบรรทุกสิ่งของเครื่องใช้เพื่อหายอดเขาที่สวยงามสำหรับก่อสร้างเจดีย์ ได้มาจอดเรือที่โคกยายแรมบริเวณหน้าวัดสุวรรณารามในปัจจุบันนี้ เห็นว่ายอดเขาที่ตั้งเขาเจดีย์เป็นที่เหมาะสม จึงให้บ่าวไพร่นำธงขึ้นไปปักบนยอดเขา และก่อสร้างเจดีย์ขึ้นโดยใช้คนยืนส่งก้อนอิฐที่จะสร้างเจดีย์โดยส่งมือต่อมือจากที่เรือจอดบริเวณท่าโคกยายแรมถึงยอดเขา ส่วนอีกตำนานหนึ่งเล่าว่าเจ้าอ้ายพญา และเจ้ายี่พญา เป็นผู้สร้าง ในคราวที่ล่องเรือสำเภาพร้อมด้วยบริวารเดินทางไปเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อสร้างพระบรมธาตุ แต่เมื่อมาถึงเมืองปะทิวได้ทราบว่าทางนครศรีธรรมราชได้สร้างพระบรมธาตุเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้สร้างเจดีย์ขึ้นบนยอดเขาที่นี้แทน สำหรับองค์พระบูรพาบรรพตนั้น ทางวัดเขาเจดีย์ได้จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นมิ่งขวัญที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน และเพื่อความเป็นสิริมงคล

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. **จดหมายเหตุอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : สหประชาพาณิชย์, ๒๕๒๕. (คณะกรรมการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕).

_____.**ทะเบียนโบราณวัตถุสถานทั่วราชอาณาจักร.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, ๒๕๑๖.

_____.**โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เล่ม ๑ - เล่ม ๒.** กรุงเทพฯ : ทวีวัฒน์การพิมพ์, ๒๕๕๑.

_____.**ประวัติวัดพระนอนจักรสีห์ วรวิหาร จังหวัดสิงห์บุรี.** กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๗. (พิมพ์เนื่องในงานทอดกฐินพระราชทาน ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๗).

_____.**พระพุทธรูปสำคัญ.** กรุงเทพฯ : บริษัทอัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๕.

_____.**พระพุทธรูป ณ วังหน้า พระพุทธปฏิมาแห่งแผ่นดิน กราบบูชาพระพุทธปฏิมาในพระมหากรุณาพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า.** กรุงเทพฯ : บริษัท เฮงศักดิ์มั่นคง จำกัด, ๒๕๕๙ .

_____.**รายงานผลการวิจัยเรื่อง การประดิษฐานพระพุทธศาสนาจากลังกาทวีปในดินแดนประเทศไทยสมัยวัฒนธรรมทวารวดี.** กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, ๒๕๕๓.

_____.**วัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ, ๒๕๓๖. (พิมพ์ในงานเสด็จพระราชดำเนินฉลองสมโภชวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๖).

_____.**วัดหลวงสมัยรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : .เอ.พี.กราฟิคดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด. ๒๕๔๐.

_____.**ศิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.

_____.**ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๔ วัดสำคัญกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ดโปรดัคชั่น, ๒๕๒๕. (จัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งที่ ๒ เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕).

กรมศิลปากรและจังหวัดพิจิตร. **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดพิจิตร.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓. (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒).

กรมศิลปากรและจังหวัดแพร่. **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดแพร่.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓. (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒).

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา. **ตำนานพระพุทธรูปสำคัญ.** พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๗๗.

ทศพล จังพานิชย์กุล. **พระพุทธรูป มรดกล้ำค่าของเมืองไทย.** กรุงเทพฯ: บริษัทคอมม่า ดีไซน์แอนด์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๖.

ทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ. สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. กรมศิลปากร, ๒๕๔๗.

น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง). **พุทธประติมากรรมในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, ๒๕๒๘.

บรรจบ เทียมทัด. **กำเนิดพระพุทธรูปหลายสมัย.** กรุงเทพฯ : กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๓๑.

พระมหาเจิม สุวโจ (บรรณาธิการ). **๑๕๐ ปี วัดนายโรง.** กรุงเทพฯ: ๒๕๕๓. (คณะสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา วัดนายโรงจัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูปริยัติวิมล (คำนวณ ปคุโณ) อดีตเจ้าอาวาสวัดนายโรง ณ เมรุชั่วคราววัดนายโรง (เมรุลอย ๕ ยอด) วันอาทิตย์ที่ ๑๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓).

พระมหาชาคริต ภทฺทภูริ. (ผู้รวบรวม/เรียบเรียง). **ประวัติวัดหนัง ราชวรวิหาร.** นนทบุรี : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด, ๒๕๕๒. (บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) จัดพิมพ์ถวายเป็นที่ระลึกงานออกพระเมรุพระราชทานเพลิงศพพระธรรมศีลาจารย์ (สุกรี สุตาคโม ป.ธ. ๔) ๑๘ - ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ถึง ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๑).

พระราชเวที (สุรพล ชิตญาโณ ป.ธ. ๙, อ.ม) (.บรรณาธิการ). **พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๕.

พระราชเวที (สุรพล ชิตญาโณ ป.ธ. ๙ อ.ม.) และคณะ. **วิหารพระนอนวัดโพธิ์.** กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๙.

พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุรหฺมรํสี) (บรรณาธิการ). **ประวัติวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร.** กรุงเทพฯ : เชน พริ้นติ้ง, ๒๕๕๖. (อนุสรณ์พิธีสมโภชพระอาราม ๑๘๕ ปี วัดประยุรวงศาวาส วรวิหารและสมโภชหิรัญบัฏพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) วันที่ ๑๒ – ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖).

วัดเบญจมบพิตร. **ประวัติวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม.** พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๐๘. (พิมพ์เป็นบรรณาการในงานบำเพ็ญกุศลประจำปี ๒๕๐๘ วันที่ ๒๒ - ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๘).

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. **พระพุทธรูปในประเทศไทย รูปแบบ พัฒนาการและความเชื่อของคนไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, ๒๕๕๖.

ศรีนิตย์ บุญทอง. (บรรณาธิการ). **วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : กองประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), ๒๕๕๖. (ที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานและทรงประกอบพิธีเททองหล่อพระพุทธรูปทองคำองค์จำลองพระพุทธกาญจนธรรมสถิต พระประธานวัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก ขนาดหน้าตักกว้าง ๔.๙ นิ้ว ในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ น.).

สมพร อยู่โพธิ์. **พระพุทธรูปปางต่างๆ**. กรุงเทพฯ : ไพศาลสิริ, ๒๕๓๘. (พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ นางวิเชียร สุพรรณโรจน์, ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๔).

สุริยาวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. **พระพุทธปฏิมาในพระบรมมหาราชวัง.** กรุงเทพฯ : อมรินทรพริ้นติ้งกรุ๊พ, ๒๕๓๕.

เอกสารการสร้างพระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินธรโลกนาถ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ณ วนพุทธอุทยานน้ำตกเขาอีโต้ จังหวัดปราจีนบุรี

๑๐๘ องค์พระปฏิมา พระพุทธรูปคู่แผ่นดิน

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
จัดพิมพ์ ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ISBN : 978-616-543-454-6

ที่ปรึกษา

นายวีระ โรจน์พจนรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
นายกฤษศญพงษ์ ศิริ	ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
นายมานัส ทารัตน์ใจ	อธิบดีกรมการศาสนา

คณะทำงานและบรรณาธิการ

นางสายไหม จบกลศึก	ที่ปรึกษาด้านภาษา เอกสารหนังสือ สำนักพระราชวัง
นายสมชาย ณ นครพนม	อดีตผู้ทรงคุณวุฒิ กรมศิลปากร

นางจุฑาทิพย์ โคตรประทุม
นายสำรวย นักการเรียน
นางเบญจมาส แพทอง
นายประสิทธิ์ แสงทับ
นางสิริกุล วิริยารมย์
นางดาวรัตน์ ชูทรัพย์
นายบัณฑิต ลิ่วชัยชาญ

ภาพ

นายสุภชัย ติยาภรณ์

ออกแบบและจัดพิมพ์

โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
เลขที่ ๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
www.dra.go.th